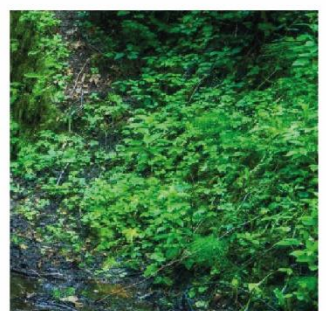
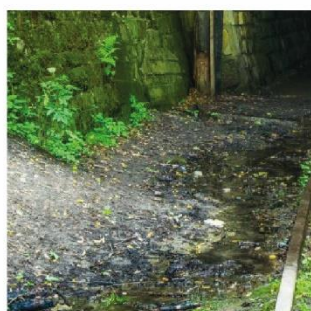

**S T R A
T E G I A**

**Strategia Rozwoju
Gminy Hyżne
do 2030 roku**

Opracowanie:

Spis treści

Wykaz skrótów	4
Wstęp	5
Uwarunkowania, kontekst i kluczowe ustalenia diagnostyczne	6
Podstawa prawna	6
Komplementarność	7
Obszary Strategicznej Interwencji	16
Metodyka	23
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	26
Wnioski z diagnozy strategicznej.....	30
Charakterystyka gminy	30
Wnioski z diagnozy	33
Analiza SWOT	40
Założenia planistyczne strategii rozwoju	44
Kluczowe wyzwania i potencjały rozwojowe	44
Wizja i misja rozwoju gminy Hyżne	46
Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym	47
Kierunki działań strategicznych	50
Schemat ilustrujący założenia planistyczne	57
Wdrażanie	58
Realizacja, monitoring, ewaluacja i aktualizacja strategii	58
Rezultaty planowanych działań	60
Finansowanie.....	61
Ewaluacja ex-ante.....	62
Załącznik nr 1 Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	66
Analiza danych zastanych.....	66
Gmina oczami mieszkańców	74
Załącznik nr 2 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	84
Polityka przestrzenna w systemie polityk publicznych	84
Instrumentacja polityki przestrzennej.....	84
Rekomendacje dla polityki przestrzennej	85
Spis tabel i wykresów	89

Wykaz skrótów

BPO – Business Process Outsourcing

FERC – Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy

FENG – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki

FENIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko

FEPW – Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej

FERS – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027

ITO – Information Technology Outsourcing

JCWP – jednolitych części wód powierzchniowych

JCWPD – jednolitych części wód podziemnych

KPO – Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności

KSRR 2030 – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

LPR - Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hyżne na lata 2017-2023

MŚP – Małe i Średnie Przedsiębiorstwa

OSI – Obszar Strategicznej Interwencji

OZE – odnawialne źródła energii

PGW – Plany Gospodarowania Wodami

PPSS – Plan przeciwdziałania skutkom suszy

PTFE – Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich

PWŚK – Program Wodno-Środowiskowy Kraju

PZPWP – Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego

ROF – Rzeszowski Obszar Funkcjonalny

SOR – Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

SRWP 2030 – Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

SSC – Shared Services Centers

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. to kluczowy dokument strategiczny określający plan działania w perspektywie długookresowej. Przedmiotowe opracowanie odpowiada na zdiagnozowane potrzeby poprzez sformułowanie wizji i misji rozwoju gminy oraz celów i kierunków działań w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Przygotowanie tego rodzaju dokumentu nie jest obowiązkowe, jednakże zdecydowanie poprawia efektywność zarządzania gminą poprzez zdefiniowanie konkretnych celów, co zapewnia przemyślany i dynamiczny rozwój całego obszaru.

Strategia powstała na bazie zgromadzonych danych jakościowych i ilościowych, w tym innych dokumentów planistycznych, danych statystycznych, wynikach badań ankietowych oraz informacji dostarczonych w wyniku konsultacji z poszczególnymi przedstawicielami gminy Hyżne. Zgodnie z przyjętym modelem partycypacyjno-eksperckim, w proces powstawania strategii zaangażowano zarówno mieszkańców jak i ekspertów różnych dziedzin. Dzięki temu mógł powstać kompleksowy dokument strategiczny odpowiadający na istotne potrzeby gminy.

Niniejszy dokument składa się z trzech części – diagnostycznej, planistycznej i wdrożeniowej. Pierwsza z nich jest oparta o wspomniane dane zastane, które pozwoliły na zidentyfikowanie mocnych i słabych stron gminy. Drugim elementem strategii jest część planistyczna, która powstała na bazie diagnozy – określa konkretne cele i kierunki rozwoju gminy. W ostatnich latach, z uwagi na zmiany w przepisach, wzrosła rola strategii wojewódzkiej w tworzeniu strategii lokalnych – strategia województwa podkarpackiego stanowiła zatem ważny punkt odniesienia w tworzeniu poszczególnych zapisów Strategii Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. Ostatni rozdział to część wdrożeniowa, w której zawarto informacje na temat realizacji zapisów strategii, w tym finansowania i monitoringu zaplanowanych działań.

Przez istotność strategii wojewódzkiej, w tym przypadku Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030, koniecznym stało się zawarcie w strategii gminnej zapisów dotyczących obszarów strategicznej interwencji (OSI). Ma to na celu przede wszystkim podniesienie jakości zarządzania na obszarach wymagających szczególnej interwencji ze względu na występowanie negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych i przestrzennych, czy też występowanie szczególnie istotnych pozytywnych bodźców rozwojowych, które mają znaczenie nie tylko lokalne, ale także regionalne.

Przyjęta strategia jest zatem spójna z najważniejszymi dokumentami szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego. Została opracowana na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583, 1005, 1079) oraz ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057, z 2022 r. 1079). Stanowiąc

będzie wsparcie dla władz samorządowych w sprawnym zarządzaniu gminą oraz ułatwi pozyskiwanie środków zewnętrznych, w szczególności z funduszy Unii Europejskiej.

Uwarunkowania, kontekst i kluczowe ustalenia diagnostyczne

Podstawa prawna

Podstawę opracowania Strategii Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. stanowi przede wszystkim ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Zapisy dokumentów określają proces sporządzania strategii rozwoju gminy oraz elementy, jakie strategia musi zawierać:

- wnioski z diagnozy strategicznej;
- cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;
- kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
- oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
- model struktury funkcjonalno-przestrzennej;
- ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie;
- obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1668 oraz z 2021 r. poz. 1038), wraz z zakresem planowanych działań;
- obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano wraz z zakresem planowanych działań;
- system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych;
- ramy finansowe i źródła finansowania.

Strategia Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. została sporządzona w formie tekstowej i graficznej i zawiera wszystkie obligatoryjne elementy, które opracowano z uwzględnieniem aspektów społecznych, gospodarczych i przestrzennych, zarówno na etapie diagnostycznym, jak i planistycznym i wdrożeniowym. W odniesieniu do nowelizacji przepisów, komponenty przestrzenne są nowym elementem strategii, a co za tym idzie – konieczne było opracowanie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy oraz rekomendacji dotyczących kształtowania polityki przestrzennej. Ponadto nowe zapisy wskazują na obowiązek określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania strategii wraz z przeprowadzeniem konsultacji z interesariuszami m.in. sąsiednimi gminami i ich związkami oraz mieszkańcami gminy. Obowiązkowym jest także proces opiniowania strategii przez

zarząd województwa, który w ciągu 30 dni wydaje opinię o spójności przygotowanej strategii gminnej ze strategią wojewódzką.

Komplementarność

Rozdział odnosi się do Art. 10f. ust. 2. zawartego w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583, 1005, 1079), zgodnie z którym *Projekt strategii rozwoju gminy opracowuje wójt oraz przedkłada go zarządowi województwa w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa.*

Zgodnie z powyższym zapisem, niniejsza strategia została przygotowana zgodnie z obowiązującymi dokumentami wyższego szczebla na poziomie krajowym i regionalnym. Poniżej wymieniono kluczowe opracowania strategiczne, z którymi przygotowany dokument jest spójny. Ze względu na szczególną wagę strategii wojewódzkiej, w następnym rozdziale przedstawiono zgodność zapisów strategii z obszarami strategicznej interwencji wyszczególnionych w dokumencie strategii województwa, które stanowią płaszczyznę rozwoju dla Gminy Hyżne w konkretnych obszarach. Oprócz komplementarności z dokumentami krajowymi i regionalnymi, uwzględniono także dokumenty lokalne, które są spójne z założeniami planistycznymi Strategii.

Wśród kluczowych dokumentów, z którymi spójna jest niniejsza Strategia, wymienia się dokumenty takie jak:

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) jest istotnym, obowiązującym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. SOR jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Celem nadrzędnym SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Strategia ta definiuje trzy kluczowe cele szczegółowe takie jak:

- Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,
- Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony,
- Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Założenia planistyczne określone w Strategii Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. wpisują się w powyższe cele szczegółowe.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa. Przedstawia główne cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, do których zrealizowania powinien dążyć rząd oraz samorządy: wojewódzkie, powiatowe, gminne, a także inne podmioty uczestniczące w realizacji zadań strategii. KSRR 2030 określa systemowe ramy polityki regionalnej, w tym relacje rządu z samorządami oraz relacje wewnątrzregionalne. KSRR jest punktem odniesienia do tworzenia strategii rozwoju województw. Jednym z głównych celów tej strategii jest dążenie do zrównoważonego i spójnego rozwoju, z tego względu wskazano w niej obszary strategicznej interwencji (OSI), które mają otrzymać szczególne wsparcie – obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk oraz Polska Wschodnia. Główne cele szczegółowe zawarte w KSRR to:

- Cel szczegółowy I - Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym,
- Cel szczegółowy II - Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych,
- Cel szczegółowy III - Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. jest spójna z założeniami KSRR 2030, gdyż jej zapisy uwzględniają zarówno wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych, jak i podnoszenie jakości zarządzania. Ponadto, poszczególne kierunki działań zmierzają do zwiększenia spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

Strategia rozwoju województwa jest dokumentem wyznaczającym strategiczne cele i kluczowe kierunki działań oraz przewidywane instrumenty ich realizacji w rozwoju całego regionu. Zapisy strategii wojewódzkiej stanowią bazę do wytyczenia kierunków rozwoju gminy, które powinny być spójne z ustaleniami dokumentów wyższego szczebla.

W Strategii rozwoju województwa (SRWP 2030) zdefiniowano wizję regionu, zgodnie z którą w 2030 roku będzie on obszarem *innowacyjnego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego, odpowiedzialnie wykorzystującym wewnętrzne potencjały i zapewniającym wysoką jakość życia mieszkańców we wszystkich subregionach*¹. Ponadto, zakłada się, że na drodze realizacji zapisów strategii, województwo podkarpackie stanie się liderem rozwoju wśród województw makroregionu Polski Wschodniej i aktywnym uczestnikiem relacji transgranicznych. W dokumencie określono, iż głównym celem województwa jest odpowiedzialne i efektywne wykorzystanie zasobów endo-

¹ Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

i egzogenicznych regionu, zapewniające trwałą, zrównoważony i terytorialnie równomierny rozwój gospodarczy oraz wysoką jakość życia mieszkańców województwa.

Cel główny SRWP 2030 wsparto czterema celami strategicznymi wytyczonymi w ramach obszarów tematycznych: Gospodarka i nauka, Kapitał ludzki i społeczny, Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska oraz Dostępność usług. W poniższej tabeli przedstawiono schemat interwencji województwa podkarpackiego.

Tabela 1. Cele strategiczne i priorytety Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030	
Obszar tematyczny	Cele strategiczne i priorytety
Gospodarka i nauka	<p>Cel główny: Wzmacnianie potencjału regionalnej gospodarki oraz zwiększanie udziału nauki i badań dla innowacyjnego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa</p> <p>Priorytety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Nauka, badania i szkolnictwo wyższe wspierające gospodarkę 1.2. Inteligentne specjalizacje województwa 1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie 1.4. Gospodarka cyrkularna (Gospodarka obiegu zamkniętego)
Kapitał ludzki i społeczny	<p>Cel główny: Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego jako podstawy umożliwiającej rozwój regionu oraz podnoszenie poziomu życia mieszkańców</p> <p>Priorytety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Edukacja 2.2. Regionalna polityka zdrowotna 2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe 2.4. Rynek pracy 2.5. Społeczeństwo obywatelskie i kapitał społeczny 2.6. Włączenie społeczne 2.7. Aktywny styl życia i sport
Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska	<p>Cel główny: Rozbudowa infrastruktury służącej rozwojowi oraz optymalizacja wykorzystania zasobów naturalnych i energii przy zachowaniu dbałości o stan środowiska przyrodniczego</p> <p>Priorytety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE 3.2. Rozwój infrastruktury transportowej oraz integracji międzygałęziowej transportu 3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego 3.4. Rozwój infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej w Regionie 3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki 3.6. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi 3.7. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych 3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu
Dostępność usług	<p>Cel główny: Zwiększenie dostępu obywateli do usług publicznych i podniesienie standardu ich świadczenia dla poprawy jakości życia i wzmacniania procesów rozwojowych</p> <p>Priorytety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Poprawa dostępności do usług publicznych poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja

- obszarów zdegradowanych
- 4.3. Wsparcie instytucjonalne i poprawa bezpieczeństwa mieszkańców
- 4.4. Budowanie i rozwój partnerstwa dla rozwoju województwa
- 4.5. Współpraca ponadregionalna i międzynarodowa

Źródło: Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

Wojewódzka strategia wyznacza także obszary wymagające szczególnego wsparcia, tj. obszary strategicznej interwencji (OSI), które opisano w dalszej części opracowania.

Strategia Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. jest spójna z założeniami Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030 w każdym z wymiarów – społecznym, gospodarczym i przestrzennym.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – perspektywa 2030

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest podstawowym narzędziem prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie regionalnym. Jego głównym celem jest określenie przestrzennych uwarunkowań rozwoju oraz kierunków i priorytetów kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i zurbanizowanego województwa.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego (PZPWP) określono kierunki prowadzenia polityki przestrzennej samorządu województwa w odniesieniu do sześciu obszarów tematycznych:

- Osadnictwo
- Środowisko
- Infrastruktura społeczno-gospodarcza
- Komunikacja
- Infrastruktura techniczna
- Obronność i bezpieczeństwo państwa.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego wyznaczono obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym. Gminę Hyżne zakwalifikowano do czterech z nich: Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego (Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego), Wiejskiego Obszaru Funkcjonalnego, Górskiego Obszaru Funkcjonalnego i Obszaru Funkcjonalnego Pogórzy Karpackich.

Tabela 2. Obszary Funkcjonalne, w które wpisuje się gmina Hyżne

Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym	
Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego (Rzeszowski Obszar Funkcjonalny)	Wzmocnienie pozycji Rzeszowa w przestrzeni krajowej i europejskiej dynamizujące procesy rozwojowe Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego i całego województwa.
Wiejski Obszar Funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych	Stwarzanie warunków dla poprawy jakości życia mieszkańców
Górski Obszar Funkcjonalny	Aktywizacja społeczno-gospodarcza w oparciu o potencjał przyrodniczo-kulturowy
Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym	
Obszar Funkcjonalny Pogórzy Karpackich	Wykorzystanie walorów naturalnych dla ożywienia

społeczno-gospodarczego obszaru przez rozwój agroturystyki, rolnictwa oraz małej i średniej przedsiębiorczości

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – perspektywa 2030

W opracowywaniu niniejszej Strategii uwzględniono wytyczne zawarte w PZPWP dotyczące kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i zurbanizowanego regionu ze szczególnym uwzględnieniem priorytetów rozwojowych obszarów funkcjonalnych.

Strategia Rozwoju Powiatu Rzeszowskiego na lata 2016-2023

Strategia Rozwoju Powiatu Rzeszowskiego jest ważnym dokumentem strategicznym określającym podstawowe założenia rozwojowe na poziomie powiatowym. Zgodnie z obowiązującym dokumentem, powiat rzeszowski będzie oferować dobre warunki do rozwoju mieszkańców oraz ma stać się obszarem nowoczesnej gospodarki, który generować będzie nowe i atrakcyjne miejsca pracy.

Dokument zakłada cele strategiczne w trzech istotnych obszarach takich jak:

- 1. Rozwój gospodarczy, rozwój infrastruktury społecznej i technicznej,
- 2. Ochrona środowiska naturalnego i dóbr kultury oraz ich racjonalne wykorzystanie,
- 3. Rozwój zasobów ludzkich i instytucjonalnych.

Ze względu na położenie Gminy Hyżne w powiecie rzeszowskim, niniejsza strategia naturalnie wpisuje się w zapisy zawarte w nadrzędnym dokumencie planistycznym powiatu.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Gmina Hyżne należy do Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Z tego względu Strategia ZIT ROF także jest ważnym dokumentem wyższego szczebla. Jako nadrzędny cel Strategii ZIT ROF wskazano rozwój społeczno-gospodarczy ROF jako czynnik integrujący i podnoszący jakość życia mieszkańców. Trzy główne cele planistyczne wskazane w dokumencie to:

1. Wzrost konkurencyjności gospodarki dzięki tworzeniu warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw,
2. Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej,
3. Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności energetycznej regionu.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Hyżne

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego stanowi podstawę prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Hyżne. Obowiązujące Studium zostało uchwalone Uchwałą nr XXVI/134/01 Rady Gminy Hyżne z dnia 29 czerwca 2001 roku i było zmieniane dwukrotnie w 2015 r. W dokumencie określa się potencjał rozwoju przestrzennego oraz możliwości zagospodarowania nowych terenów lub stopnia przekształceń istniejącego zagospodarowania gminy.

Zapisy niniejszej Strategii są spójne z założeniami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Hyżne i uwzględniają wytyczne z zakresu kształtowania jej struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Hyżne

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej to narzędzie prowadzenia polityki ekologicznej, którego głównym założeniem jest systemowe ograniczenie niskiej emisji. W dokumencie opracowanym dla Gminy Hyżne wyznaczono nadrzędny cel, jakim jest *poprawa warunków życia mieszkańców wraz z rozwojem gospodarczym gminy przy założeniu niskoemisyjności realizowanych działań*.

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Hyżne na lata 2016-2025

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Hyżne na lata 2016-2025 stanowi obecnie główny instrument planowania strategicznego i zarządzania rozwojem. Ze względu na zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze, konieczna jest aktualizacja jego zapisów.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hyżne na lata 2017-2023

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hyżne na lata 2017-2023 (LPR) to dokument, w ramach którego wyznaczono obszary wymagające podjęcia działań na rzecz poprawy sytuacji w sferze społecznej, a także funkcjonalno-przestrzennej. Zakłada się, że ich realizacja pozwoli na wykorzystanie wewnętrznych potencjałów gminy w celu zniwelowania negatywnych zjawisk oraz zapewnienia rozwoju społeczno-gospodarczego. Jako nadrzędny cel rewitalizacji wyznaczono wyrównanie szans rozwojowych wszystkich grup społecznych obszarów rewitalizacji Gminy Hyżne. W ramach LPR wyznaczono obszar rewitalizacji w granicach miejscowości Dylągówka, Hyżne i Szklary (5 podobszarów), w których zidentyfikowano liczne problemy natury społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, środowiskowej oraz gospodarczej. Aby osiągnąć zamierzony efekt, w dokumencie wyznaczono 4 cele strategiczne:

- Poprawa standardu i jakości życia na obszarach rewitalizacji,
- Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej oraz zasobów technicznych,
- Zachowane walory środowiskowe obszarów rewitalizowanych,
- Ożywienie gospodarcze terenów rewitalizowanych.

Poza ustawą o samorządzie gminnym oraz ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, niniejsza Strategia uwzględnia także regulacje ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne (Dz.U. z 2021 r., poz. 624, 784). W art. 315 i art. 326 wspomnianej ustawy wskazano bowiem dokumenty planistyczne ważne w procesie gospodarowania wodami, które powinny zostać uwzględnione w strategiach rozwoju gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. jest spójna z ustaleniami dokumentów planistycznych w zakresie gospodarki wodnej, w szczególności: planami gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, planami zarządzania ryzykiem powodziowym i mapami zagrożenia powodziowego, a także planem przeciwdziałania skutkom suszy.

Jednym z podstawowych dokumentów planistycznych gospodarki wodnej jest Plan Gospodarowania Wodami. Jego zapisy określają cele środowiskowe dla poszczególnych części wód i obszarów chronionych.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Gmina Hyżne znajduje się na obszarze dorzecza Wisły, konkretniej w regionie wodnym Górnej Wisły (według projektu II aktualizacji Planu, gmina znajduje się w regionie wodnym Górnej-Wschodniej Wisły). W planie gospodarowania wodami, będącym jednym z podstawowych dokumentów planistycznych gospodarki wodnej, ustalane są cele środowiskowe dla poszczególnych części wód i obszarów chronionych. W sytuacji gdy jednolita część wód osiągnęła już pożądany stan, celem jest nie pogorszenie tego stanu. W poniższej tabeli przedstawiono wykaz jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) i podziemnych (JCWPD) wraz z dedykowanymi im celami środowiskowymi, które zlokalizowane są na terenie gminy Hyżne.

Aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju

Według przepisów Ramowej Dyrektywy Wodnej i ustawy Prawo wodne w dwóch poprzednich cyklach planistycznych dotyczących sporządzania dokumentów gospodarowania wodami, podstawę stanowiły plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (PGW) oraz program wodno-środowiskowy kraju (PWŚK). Od 2017 r. pojawiła się nowa ustawa Prawo wodne, wraz z którą znikło pojęcie programu wodno-środowiskowego kraju i konieczność jego aktualizacji. Obecnie „zestaw działań z uwzględnieniem sposobów osiągnięcia ustanawianych celów środowiskowych wraz z jego podsumowaniem” ma stać się elementem planu gospodarowania wodami w obszarze dorzecza.

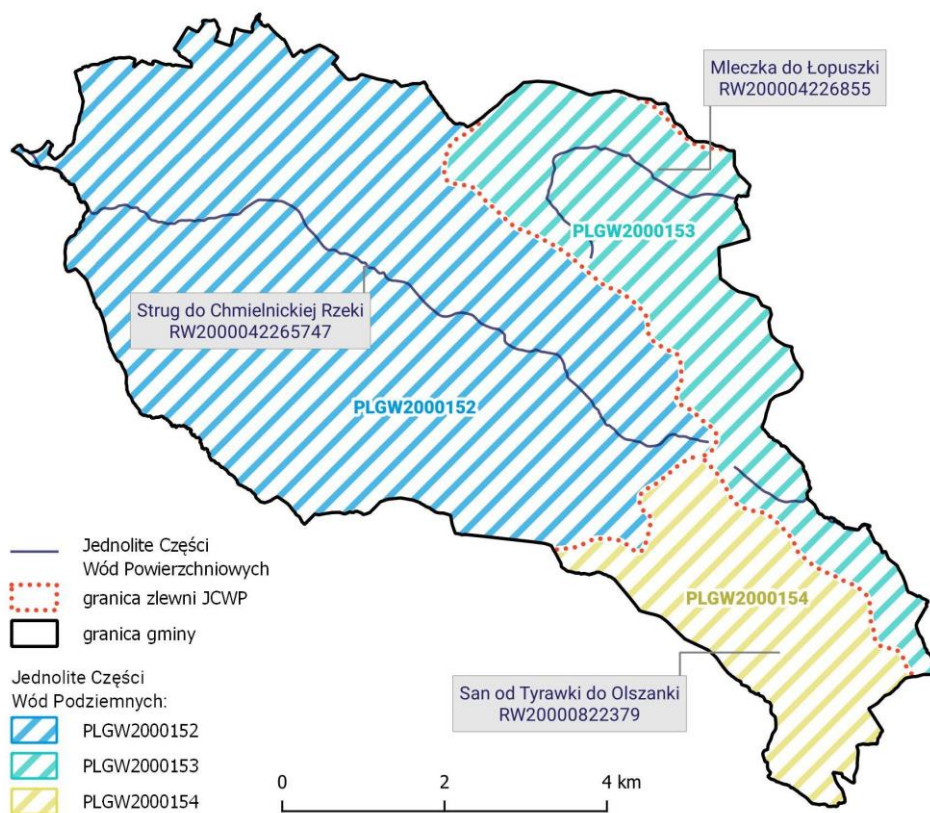
Program wodno-środowiskowy kraju był jednym z podstawowych dokumentów planistycznych w zakresie ochrony, zarządzania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami w Polsce. Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju opracowywana była przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Ze względu na nowe przepisy nie będzie kolejnej aktualizacji PWŚK. W programie uwzględniony został podział na poszczególne obszary dorzeczy oraz na kategorie jednolitych części wód, mianowicie, powierzchniowe, podziemne oraz obszary chronione. Z punktu widzenia niniejszego dokumentu istotne będzie dorzecze Wisły, w którego obrębie znajduje się gmina Hyżne.

Tabela 3. Charakterystyka JCWP zlokalizowanych na terenie gminy Hyżne

Numer JCWP	Nazwa JCWP	Typologia JCW/status	Stan ogólny	Stan/potencjał ekologiczny i chemiczny
RW20000822379	San od Tyrawki do Olszanki	Średnia rzeka na podłożu węglanowym/naturalna	Zły	umiarkowany stan ekologiczny/stan chemiczny poniżej dobrego
RW200004226855	Mlecza do Łopuszki	Potok fliszowy/naturalna	Zły	Słaby stan ekologiczny/stan chemiczny poniżej dobrego
RW2000042265747	Strug do Chmielnickiej Rzeki	Potok fliszowy/naturalna	Zły	Słaby stan ekologiczny/stan chemiczny poniżej dobrego
Numer JCWPD	Stan ogólny/ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych		Ocena stanu chemicznego	Ocena stanu ilościowego
PLGW2000152	Dobry/niezagrożona		Dobry	Dobry
PLGW2000154	Dobry/niezagrożona		Dobry	Dobry
PLGW2000153	Dobry/niezagrożona		Dobry	Dobry

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem bazy danych PGWWP KZGW.

Mapa jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych zlokalizowanych w granicach gminy

Źródło: opracowanie własne

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły

Głównym celem planu zarządzania ryzykiem powodziowym jest zminimalizowanie możliwych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, a także środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej.

W dokumencie wyznaczono trzy cele główne:

1. Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego
2. Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego
3. Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym.

Na terenie gminy Hyżne nie występują obszary zagrożone powodzią.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Jednym z głównych dokumentów planistycznych w gospodarowaniu wodami o zasięgu ogólnokrajowym jest Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS). Najważniejsze cele wymienione w dokumencie to przede wszystkim:

- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy,
- zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy,
- edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy,
- formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Gmina Hyżne znajduje się na obszarze zaklasyfikowanym w klasach zagrożenia suszą rolniczą do klasy I – słabo zagrożone, w klasach zagrożenia suszą hydrologiczną do klasy II – umiarkowanie zagrożone, a w przypadku zagrożenia suszą hydrogeologiczną do klasy IV – ekstremalnie zagrożone. Według klas łącznego zagrożenia suszą teren gminy Hyżne zakwalifikowany został jako silnie zagrożony.

Obszary Strategicznej Interwencji

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. ust. 3. pkt. 6) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, zgodnie z którym strategia rozwoju gminy zawiera m.in. obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1668 oraz z 2021 r. poz. 1038 i 1834), wraz z zakresem planowanych działań.

Obszar strategicznej interwencji (OSI) w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju definiowany jest jako „określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne²”. OSI stanowi zatem obszar, do którego w szczególności adresowana jest polityka rozwoju ukierunkowana na poprawę sytuacji, bądź wykorzystanie potencjałów rozwojowych identyfikowanych w danym regionie czy gminie. OSI wskazywane są zarówno w strategiach krajowych, jak i regionalnych.

Zaproponowane w Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego OSI uwzględniają zarówno podejście krajowe, jak i regionalne.

Na poziomie krajowym, w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 wyróżniono OSI takie jak:

- obszary zagrożone trwałą marginalizacją,
- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
- województwo śląskie,
- Wschodnia Polska.

Z uwagi na położenie gminy Hyżne w województwie podkarpackim, wpisuje się ona w **OSI Wschodnia Polska**, do którego kierowane będzie wsparcie z poziomu kraju i regionu za pomocą dedykowanych instrumentów. Interwencja przewiduje realizację działań ukierunkowanych m.in. na podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej, wzmocnienie konkurencyjności, współpracy ponadregionalnej oraz poprawie dostępności transportowej.

² Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2006 Nr 227 poz. 1658, Dz. U. z 2021 r. poz. 1057, z 2022 r. 1079)

Rysunek 1. OSI Polska Wschodnia

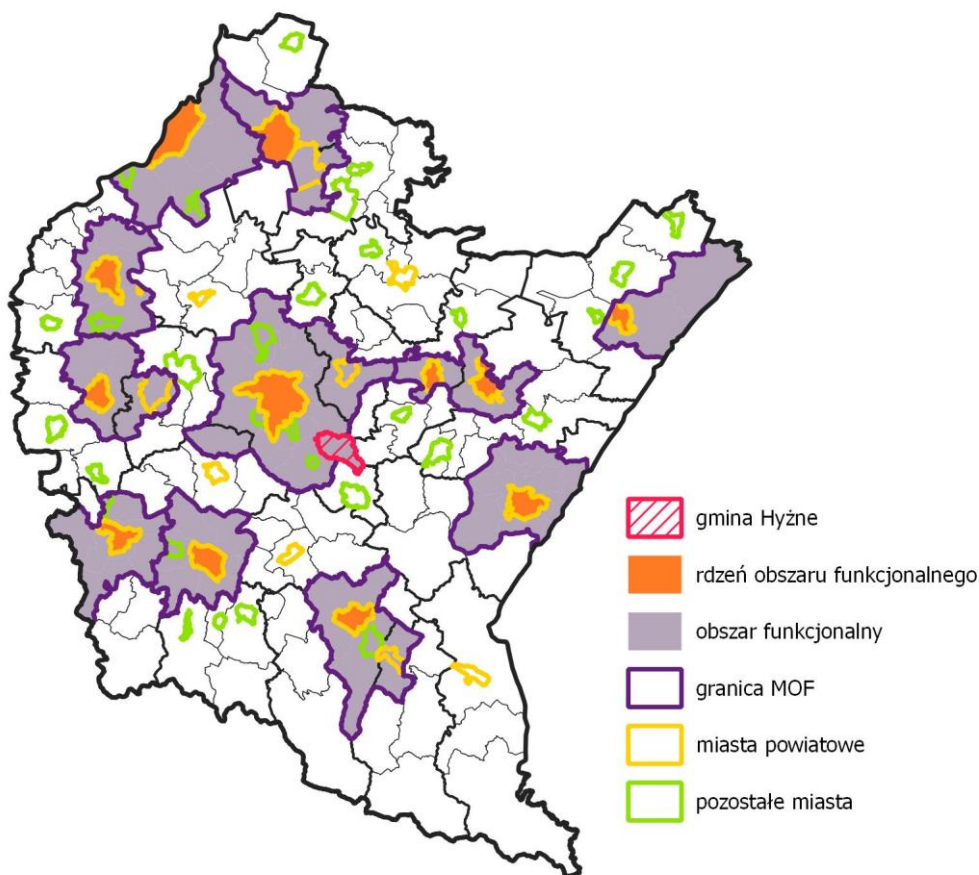

Źródło: opracowanie własne na podstawie Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030

Wśród obszarów wymagających szczególnego wsparcia w województwie podkarpackim wskazuje się natomiast:

- subregionalne bieguny wzrostu i miejskie obszary funkcjonalne,
- miasta powiatowe i małe,
- Rzeszów i Rzeszowski Obszar Funkcjonalny,
- obszary wiejskie,
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie,
- obszar Bieszczad,
- obszar gmin „Błękitnego Sanu”.

Rysunek 2. OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

W Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030 wyznaczono zatem cztery OSI na poziomie regionalnym:

- Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego,
- Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego,
- Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju,
- Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

Gmina Hyżne stanowi część obszaru funkcjonalnego Rzeszowa, który w Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030 został zaliczony do OSI Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego. Ponadto, ze względu na wiejski charakter gminy, wpisuje się ona w OSI Obszary wiejskie. Poniżej przedstawiono kierunki przewidziane w ramach wspomnianych OSI, które dotyczą gminy Hyżne.

OSI regionalne	Uzasadnienie wskazania obszaru interwencji	Kierunek interwencji
7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego	Gmina Hyżne wchodzi w skład Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Podejmowane działania w zakresie rozwoju powiązań komunikacyjnych pozwolą na zwiększenie spójności terytorialnej wewnątrz obszaru oraz stworzenie odpowiednich warunków do wzrostu gospodarczego. Rozwój powinien nastąpić w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju i dotyczyć zmian w zakresie infrastruktury jak i ochronie środowiska naturalnego, przy jednoczesnej poprawie jakości życia mieszkańców.	7.1.2. Rozwój potencjału gospodarczego miast, ze szczególnym uwzględnieniem biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenianiem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne oraz wiejskie 7.1.3. Rozwój powiązań komunikacyjnych wewnątrz obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu
7.2. Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego		7.2.1. Tworzenie korzystnych warunków do trwałego wzrostu gospodarczego w Rzeszowie i jego obszarze funkcjonalnym ROF 7.2.3. Zapewnienie dobrej jakości życia i realizacji funkcji publicznych w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym (ROF) 7.2.4. Rozwój powiązań komunikacyjnych i zintegrowanego systemu transportu publicznego łączących Rzeszów z jego obszarem funkcjonalnym ROF 7.2.5. Gospodarka przestrzenna Rzeszowa i obszaru funkcjonalnego
7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku	Gmina Hyżne jest gminą wiejską. Obszary wiejskie są zazwyczaj niedostatecznie rozwinięte w stosunku do ośrodka miejskiego, są obszarami o kumulacji deficytów rozwojowych. Wsparcie kierowane w stronę tych obszarów pozwoli na ich wielokierunkowy i zrównoważony rozwój.	7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej 7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich 7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym 7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej

Do wymienionych OSI, które dotyczą Gminy Hyżne przewidziano katalog zakładanych działań, który zaprezentowano poniżej:

Tabela 4. OSI na poziomie regionalnym, w które wpisuje się gmina Hyżne

OSI Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego	
7.1.2. Rozwój potencjału gospodarczego miast, ze szczególnym uwzględnieniem biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenianiem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne oraz wiejskie	<ul style="list-style-type: none"> • wzmacnianie sieci ciężarów grawitacyjnych miast regionu stanowiących szansę do stworzenia sieci stymulowania przepływu procesów rozwojowych; • rozwój obszarów dla potencjalnych inwestorów pod kątem możliwości rozwoju stref działalności gospodarczej; • wspieranie rozwoju strefy działalności gospodarczej w kierunku powstawania i efektywnego funkcjonowania przedsiębiorstw wraz z oddziaływaniem na obszary wiejskie; • kreowanie nowych miejsc pracy oraz zwiększenie wartości PKB poprzez rozwój sektora usług i przedsiębiorstw; • dywersyfikacja gospodarki biegunów wzrostu i ich obszarów funkcjonalnych celem wzmocnienia funkcji gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem możliwego okresu regresu gospodarczego w wymiarze ponadregionalnym; • zniwelowanie istniejących barier transgranicznych i zacieśnienie współpracy gospodarczej z przedsiębiorstwami z Ukrainy i Słowacji; • wprowadzenie w ośrodkach miejskich rozwiązań wpisujących się w ideę Smart City; • kształtowanie miejskich terenów zieleni w nawiązaniu do idei: „zielone miasta”; • wsparcie rozwoju biegunów wzrostu z wykorzystaniem ich

<p>7.1.3. Rozwój powiązań komunikacyjnych wewnątrz obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu</p>	<p>potencjału turystycznego i rekreacyjnego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie spójności terytorialnej obszarów funkcjonalnych przez budowę, rozbudowę oraz modernizację infrastruktury kolejowej; • podniesienie bezpieczeństwa komunikacyjnego poprzez budowę obwodnic i odciążenie centrów miast od przeciążeń wynikających z transportu indywidualnego i komunikacji publicznej; • modernizacja i rozwój infrastruktury dróg lokalnych w celu zwiększenia spójności obszarów funkcjonalnych miast; • rozwój transportu publicznego, w tym poprzez modernizację i rozwój infrastruktury w celu efektywniejszego przemieszczania się wewnątrz obszarów funkcjonalnych oraz między nimi; • wspieranie systemu zrównoważonego transportu wraz węzłami intermodalnymi typu P&R, B&R; • rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych, jako alternatywy dla przemieszczania się na krótkich odcinkach oraz służących rekreacji.
<p>OSI Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego</p>	
<p>7.2.1. Tworzenie korzystnych warunków do trwałego wzrostu gospodarczego w Rzeszowie i jego obszarze funkcjonalnym ROF</p>	<ul style="list-style-type: none"> • powstawanie i rozwój stref zwiększonej aktywności gospodarczej na terenie ROF; • przygotowanie terenów pod potrzeby sektorów BPO/SSC/ITO; • wykreowanie wizerunku Rzeszowa poza granicami kraju jako atrakcyjnego partnera do transgranicznej współpracy gospodarczej; • dostosowanie realizacji wyzwań gospodarczych do zmian klimatu i zachowania dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i krajobrazowego ROF; • rozwój sektora nauki poprzez realizację projektów badawczych wspólnie z ośrodkami naukowymi i badawczymi z innych krajów; • rozwój platformy współpracy podmiotów nauki i biznesu w inicjowaniu i wspieraniu jednostek naukowych, technologicznych i transferu technologii; • zapewnienie warunków transferu technologii i wymiany poprzez organizację imprez targowych, forów i konferencji; • przeciwdziałanie procesowi niekontrolowanej suburbanizacji i minimalizowanie jej negatywnych skutków; • zwiększenie dostępności transportowej i komunikacyjnej Rzeszowa ze stolicą kraju poprzez realizację bezpośredniego szybkiego połączenia kolejowego oraz drogi ekspresowej S9; • skomunikowanie Rzeszowa z północną i południową Europą oraz regionami Polski Wschodniej poprzez budowę drogi ekspresowej S19 w standardzie drogi dwujezdniowej, dróg kontynuujących dla korytarza transportowego Via Carpatia oraz kolejowej Magistrali Wschodniej; • usprawnienie systemu drogowego Rzeszowa i ROF poprzez budowę, przebudowę i modernizację dróg wszystkich kategorii w celu zwiększenia poziomu bezpieczeństwa, skrócenia czasu dojazdu, zmniejszenia poziomu emisji zanieczyszczeń i hałasu oraz poprawy dostępności do obszarów istotnych dla rozwoju i funkcjonowania Rzeszowa i ROF.
<p>7.2.3. Zapewnienie dobrej jakości życia i realizacji funkcji publicznych w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym (ROF)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie innowacyjnej infrastruktury biznesowej, w tym parki biznesowe; • rozwój gospodarczy ROF-u poprzez wykorzystanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych w turystyce i rolnictwie; • zapewnienie prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej na całym

	<ul style="list-style-type: none"> obszarze ROF-u; • kształtowanie i promocja dziedzictwa kulturowego regionu w tym ochrona i odnowa zasobów zabytkowych; • zapewnienie bezpieczeństwa publicznego mieszkańcom ROF-u; • zwiększenie aktywności zawodowej w tym wsparcie w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców ROF; • podejmowanie działań prowadzących do wzrostu liczby miejsc pracy na terenie ROF; • dywersyfikacja źródeł energii poprzez rozwój OZE na obszarze ROF; • podejmowanie działań na rzecz poprawy czystości powietrza; • rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego; • rozwój alternatywnego transportu poza drogowo-kolejowym wraz z rozwojem systemu bezpieczeństwa użytkowników; • podniesienie poziomu uzbrojenia terenów wraz z poprawą dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych na terenie ROF; • podniesienie jakości usług: zdrowotnych, społecznych, opiekuńczych i edukacyjnych poprzez rozwój nowoczesnej infrastruktury użyteczności publicznej na obszarze ROF; • ochrona środowiska przyrodniczego na obszarze ROF; • wprowadzenie rozwiązań wpisujących się w koncepcję „zielonych miast”; • rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
<p>7.2.4. Rozwój powiązań komunikacyjnych i zintegrowanego systemu transportu publicznego łączących Rzeszów z jego obszarem funkcjonalnym ROF</p>	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie i rozwój centrów logistyczno-dystrybucyjnych wykorzystujących tranzytowe położenie Rzeszowa i bliskość portu lotniczego Rzeszów-Jasionka; • wzmocnienie Rzeszowa jako zintegrowanego multimodalnego węzła przesiadkowego (w tym ośrodka rozrządowego ruchu turystycznego), w szczególności dalsza budowa Rzeszowskiego Centrum Komunikacyjnego; • rozwój szybkiej kolei miejskiej – Podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej, obsługującej aglomerację rzeszowską wraz z budową linii kolejowej na lotnisko Rzeszów-Jasionka; • zapewnienie spójnego systemu tras rowerowych gwarantujących bezpieczeństwo w poruszaniu się po mieście i obszarze ROF; • zapewnienie zrównoważonego systemu obejmującego transport zbiorowy i rowerowy na obszarze Rzeszowa i ROF z wykorzystaniem intermodalnych węzłów powiązanych z transportem rowerowym tj. P&R, B&R, K&R; • zmniejszenie zatłoczenia dróg miejskich i dróg wlotowych/wylotowych oraz zwiększenie bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego; • usprawnienie systemów sterowania i zarządzania ruchem drogowym w miastach; • poprawa jakości środowiska wskutek redukcji nadmiernej emisji spalin i hałasu przez środki transportu.
<p>7.2.5. Gospodarka przestrzenna Rzeszowa i obszaru funkcjonalnego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zrównoważone i racjonalne zagospodarowanie przestrzenne i architektoniczne terenu miasta i ROF dzięki koordynacji dokumentów planistycznych poszczególnych JST w celu efektywnego wykorzystania przestrzeni; • ograniczenie konfliktów przestrzennych, w tym dotyczących funkcji i przeznaczenia terenów i rodzajów zabudowy; • rewitalizacja obszarów zdegradowanych w celu przywrócenia, bądź nadania im nowych funkcji społecznych oraz gospodarczych lub przestrzennych lub środowiskowych;

- ujęcie w koncepcjach architektoniczno-urbanistycznych miasta klinów napowietrzających wpływających na ruchy mas powietrza i zapobiegających smogowi;
- rozbudowa wewnątrz miejskich układów ekologicznych i połączenie z obszarami otwartymi przez system zielonych pierścieni.

OSI Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku

<p>7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu; • zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej; • modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa mieszkańców; • rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej; • poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami; • tworzenie korzystnych warunków w tym kompleksowej infrastruktury technicznej dla rozwoju przedsiębiorczości.
<p>7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów; • aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej; • kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej; • wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych; • ukierunkowanie na dywersyfikację specjalizacji w celu podniesienia towarowości gospodarstw rolniczych; • rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.
<p>7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej; • podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych; • poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; • promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby; • promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.); • upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej; • wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z

7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej	<p>lokalnymi ośrodkami osadniczymi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców; • efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów; • wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej; • poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku; • budowa oraz modernizacja infrastruktury wspierającej rozwój funkcji kulturowo-społecznych na terenach wiejskich; • racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.
--	---

Źródło: Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

Metodyka

Podczas prac na Strategią wykorzystano szereg technik badawczych. Wśród nich wymienić można analizę danych zastanych, badania ilościowe, czy analizę SWOT. Ponadto dokument składa się z części diagnostycznej, planistycznej oraz wdrożeniowej. Etapy te opracowane zostały w formie zarówno tekstowej, jak i graficznej.

Poniżej przedstawiona została przyjęta metodyka badawcza, czyli całość technik wykorzystanych podczas kolejnych etapów opracowywania dokument.

Analiza desk research

Jednym z pierwszych etapów pracy nad strategią była analiza danych wtórnych tzw. zastanych. Dokładnej analizie poddano dostępne dokumenty diagnostyczne i planistyczne w wymiarze lokalnym i regionalnym, opracowania, ekspertyzy, Lokalny program rewitalizacji gminy Hyżne na lata 2017-2023 oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Hyżne. Do analizy wykorzystano także dostępne zbiory danych statystycznych, gromadzonych przez Bank Danych Lokalnych GUS, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, czy Powiatowy Urząd Pracy. Zebrany materiał selekcionowany był pod kątem jakości i rzetelności, dzięki czemu możliwe było przeprowadzenie analizy desk research, będącej bazą do wypracowania podstawowych wniosków na temat gminy.

Badania ilościowe

Strategie rozwoju to dokumenty silnie uspołecznione, dlatego głos mieszkańców jest istotny przy ich tworzeniu. W celu poznania opinii mieszkańców przeprowadzono badanie ankietowe, w którym udział wzięły 123 osoby. Mieszkańcy mogli wyrazić swoją opinię na temat elementów funkcjonowania gminy Hyżne, jej mocnych i słabych stron oraz określić czy są zadowoleni z mieszkania na terenie gminy.

Badania jakościowe

Celem przeprowadzania badań jakościowych jest zebranie pogłębionych informacji na temat kondycji gminy oraz zachodzących procesów. Na potrzeby niniejszej strategii przeprowadzone zostały warsztaty, które były moderowane przez ekspertów SWIG DELTA PARTNER. Dzięki temu poznano dokładne potrzeby, oczekiwania i możliwości gminy, co umożliwiło zdefiniowanie priorytetów rozwoju gminy.

Analiza SWOT

Na bazie wcześniej zebranych danych, można było przeprowadzić analizę SWOT, która dotyczy mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń. Mocne strony to atuty, dzięki którym gmina pozytywnie wyróżnia się na tle innych gmin w kraju, natomiast słabe strony to niekorzystne czynniki wewnętrzne. Wyszczególnione szanse rozwojowe stanowią korzystne tendencje w otoczeniu zewnętrznym gminy, które umiejętnie wykorzystane mogą stać się impulsem rozwojowym dla gminy Hyżne. W przypadku zagrożeń, są to niekorzystne zjawiska stanowiące istotną barierę rozwojową, na której występowanie gmina nie ma wpływu.

Opracowanie misji i wizji gminy

Wizja, to opis pożądanego stanu gminy w perspektywie długookresowej (za kilka lub kilkanaście lat). Misja natomiast określa ogólny kierunek działania i stanowi uzasadnienie przyjęcia określonych celów strategicznych.

Sformułowanie celów

Dzięki analizie danych zastanych, przeprowadzeniu rozmów z przedstawicielami gminy oraz przeprowadzeniu analizy SWOT zostały wyciągnięte kluczowe wnioski, będące podstawą formułowania celów strategicznych na kolejne lata. Cele strategiczne odnoszą się bezpośrednio do wypracowanej misji i wizji gminy Hyżne oraz stanowią odpowiedź na zidentyfikowane problemy i wyzwania rozwojowe.

Opracowanie modelu funkcjonalno-przestrzennego

Strategia rozwoju przedstawiona jest również w formie graficznej, za pomocą modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej, który stanowi odzwierciedlenie treści zawartych w dokumencie. Przede wszystkim przedstawia uwarunkowania mające wpływ na kształtowanie przestrzeni oraz kluczowe przedsięwzięcia wskazane do realizacji w okresie obowiązywania dokumentu.

Opracowanie części wdrożeniowej

W części wdrożeniowej zawarto kluczowe informacje na temat mechanizmów wdrażania, takich jak system realizacji strategii, monitoring, ewaluacja i aktualizacja. Zaplanowanie wspomnianych działań, ma na celu zapewnienie ciągłości i efektywności oraz wysokiej jakości działań, zamierzonych do realizacji. Ponadto strategia musi określać ramy finansowe i źródła finansowania, które ułatwiają ocenę możliwości jej realizacji.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. ust. 3. pkt. 4) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, zgodnie z którym strategia rozwoju gminy zawiera m.in. model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.

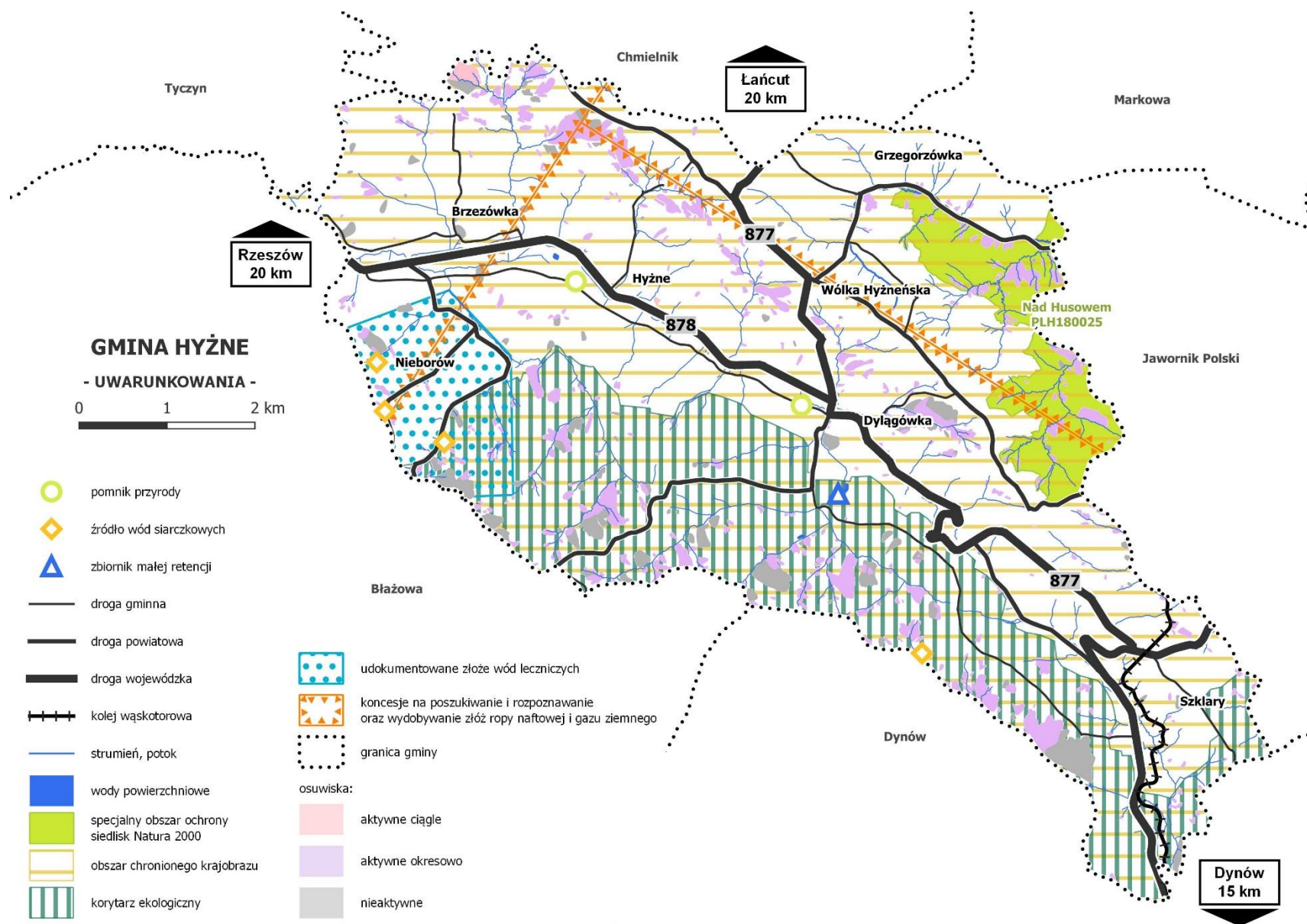
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju gminy. Wynika on z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb i potencjału gminy z uwzględnieniem jej specyfiki i zróżnicowania.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Hyżne został przedstawiony za pomocą mapy uwarunkowań.

Mapa uwarunkowań stanowi analizę kluczowych uwarunkowań mających wpływ na kierunek rozwoju gminy. Prezentuje układ komunikacyjny, wybrane elementy infrastruktury technicznej, zasoby środowiska przyrodniczego oraz obszary wymagające ochrony.

Mapa struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia elementarne sfery funkcjonalno-przestrzenne o odmiennych funkcjach na podstawie *Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy* obejmujące: zabudowę mieszkaniową, usługową, sportową i rekreacyjną, tereny trwałych użytków zielonych, lasów oraz tereny rolne.

Mapa planowania działań i kierunków interwencji wskazuje ogólne kierunki rozwoju przestrzennego gmin, obszary problemowe oraz obszary z potencjałem rozwoju o określonych funkcjach. Mapa ma charakter schematyczny i przedstawia projektowane kluczowe inwestycje, strefy aktywności gospodarczej, obszary doposażenia w infrastrukturę techniczną, obszary rewitalizacji.

GMINA HYŻNE
- STRUKTURA
FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA -

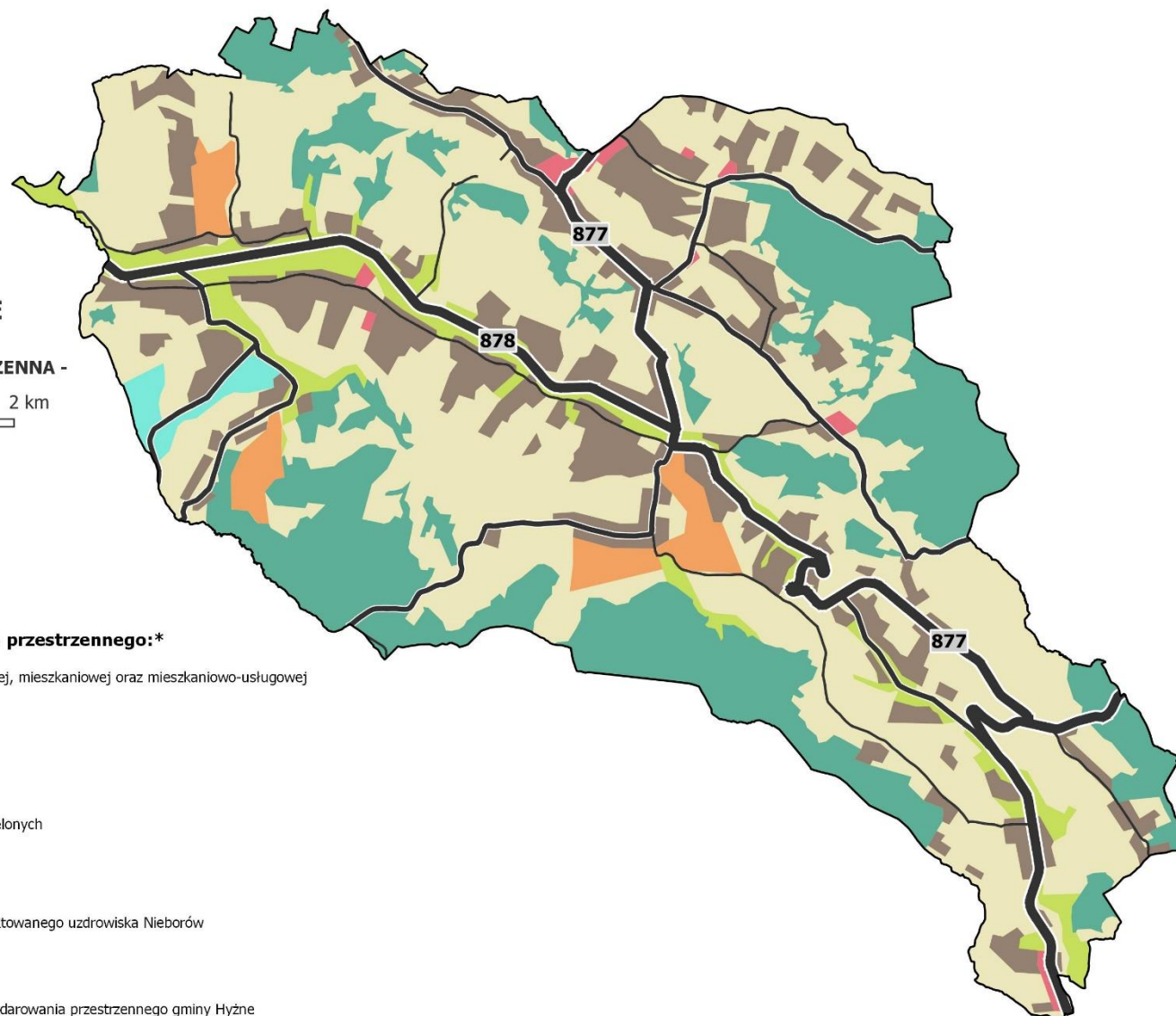
0 1 2 km

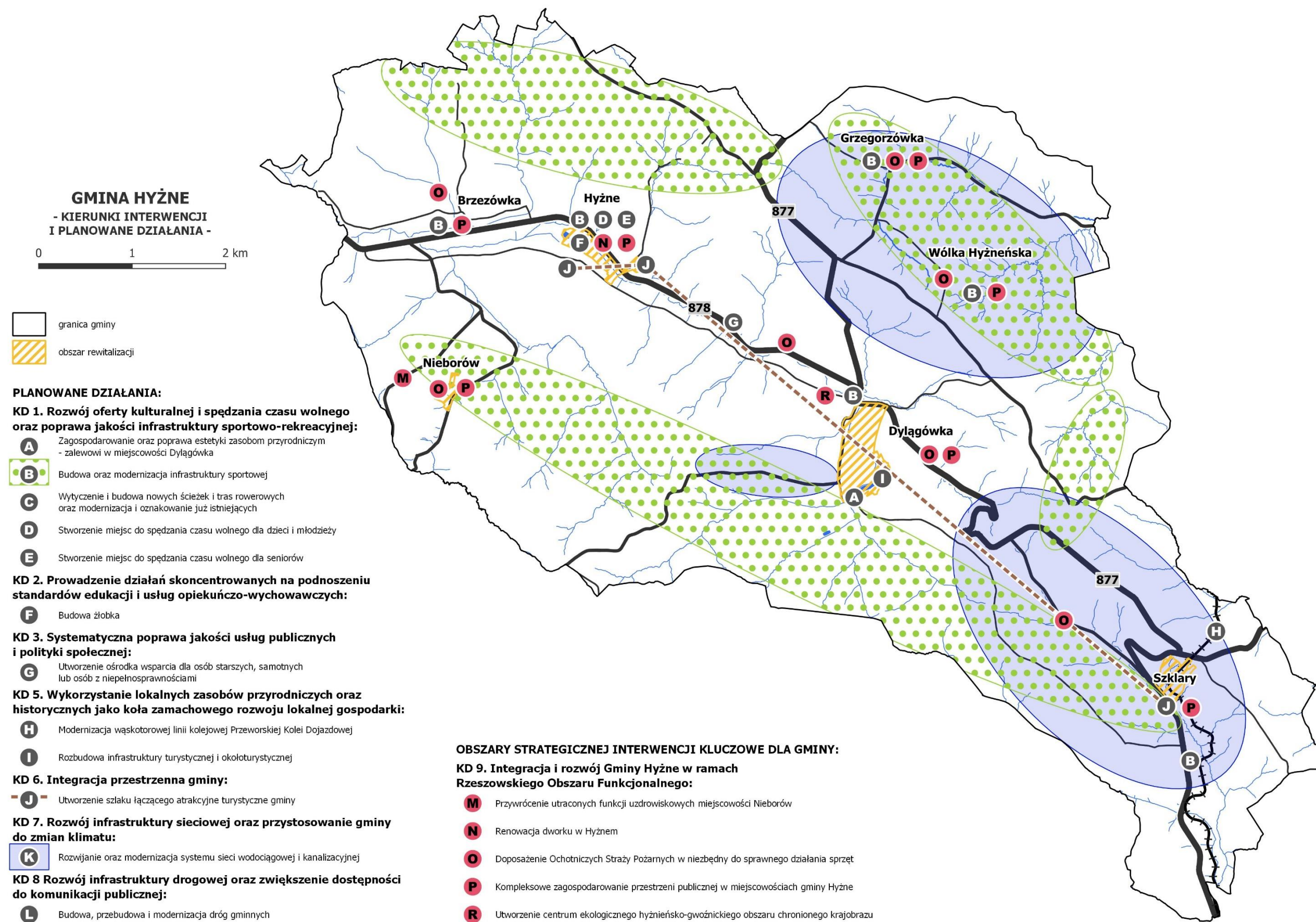
- granica gminy
- droga gminna
- droga powiatowa
- droga wojewódzka

kierunki zagospodarowania przestrzennego:*

- tereny zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej oraz mieszkaniowo-usługowej
- tereny usług
- tereny sportu i rekreacji
- tereny trwałych użytków zielonych
- tereny lasów
- tereny usług zdrowia projektowanego uzdrowiska Nieborów
- tereny rolne

* wg Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy Hyżne

Wnioski z diagnozy strategicznej

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. ust. 3. ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, zgodnie z którym strategia rozwoju gminy zawiera m.in. wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057), przygotowanej na potrzeby tej strategii.

Charakterystyka gminy

Gmina Hyżne jest gminą wiejską położoną w centralnej części województwa podkarpackiego, w powiecie rzeszowskim. Zajmuje powierzchnię 5 126 ha, co stanowi ok. 4,5% powierzchni powiatu. Tworzy ją 7 sołectw: Brzezówka, Dylągówka, Grzegorzówka, Hyżne, Nieborów, Szklary i Wólka Hyżneńska. Od południa gmina Hyżne graniczy z gminą Dynów, od północy z gminami Chmielnik i Markowa, a od wschodu z gminą Jawornik Polski, natomiast od zachodu z gminami Tyczyn i Błażowa.

Rysunek 3 Gmina Hyżne na tle powiatu rzeszowskiego

Źródło: opracowanie własne

Gmina Hyżne znajduje się w odległości ok. 20 km od Rzeszowa i stanowi część jego obszaru funkcjonalnego. W listopadzie 2021 r. gmina dołączyła do Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, stając się jednym z partnerów na rzecz integracji i rozwoju obszaru.

Stowarzyszenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest samorządnym stowarzyszeniem jednostek samorządu terytorialnego, które powołane zostało m.in. w celu wspierania idei samorządności terytorialnej, ochrony wspólnych interesów, wzmocnienia powiązań i współpracy jednostek czy wymiany doświadczeń. Stowarzyszenie zostało powołane w 2015 r., a w jego skład wchodziło 13 jednostek. W związku z rozszerzeniem zasięgu ROF w listopadzie 2021r., w jego skład wchodzi obecnie 15 JST.

Gmina Hyżne położona jest na Pogórzu Dynowskim. Charakteryzują ją wysokie walory przyrodnicze – 95% jej powierzchni objęte jest bowiem ochroną w obrębie Hyżneńsko-Gwoźnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Na terenie gminy znajduje się także obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Nad Husowem”. Na atrakcyjność regionu wpływa przede wszystkim urozmaicony, pagórkowaty krajobraz, duże kompleksy leśne cechujące się różnorodnością gatunków flory i fauny oraz liczne zabytki będące częścią lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Rysunek 4 Tunel kolejki wąskotorowej w Szklarach

W obrębie gminy znajdują się złoża wód leczniczych siarczkowo-chlorowo-sodowych (głównie w Nieborowie) oraz złoża borowin (w Szklarach-Kwatyni). W Nieborowie, w okresie przedwojennym istniało uzdrowisko wykorzystujące zasoby wód leczniczych.³ Ponadto na terenie gminy odnaleziono pokłady minerałów takich jak diatomity i zeolity.

Na atrakcyjność gminy, oprócz środowiska naturalnego, wpływa obecność kolei wąskotorowej (Przeworska Kolej Dojazdowa) łączącej Przeworsk z Dynowem. W Szklarach znajduje się najdłuższy tuneli kolejki wąskotorowej w Europie (602 m). Wśród innych

³ Trzyna K., Piech A., *Wody siarczkowe lokalnego uzdrowiska nieborów – przeszłość, stan obecny, potencjalna przyszłość*, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza

atrakcji i zabytków można wymienić m.in.: Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Hyżnem, Dwór Jędrzejowiczów w Hyżnem, budynek Gminnego Ośrodka Kultury w Hyżnem.

Rysunek 6 Sanktuarium maryjne w Hyżnem

Rysunek 5 Budynek GOK w Hyżnem

Wnioski z diagnozy

Na potrzeby Strategii Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. przeprowadzono diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej oraz przestrzennej gminy. W związku z tym przeanalizowane zostały dane statystyczne odnoszące się do sfery społecznej, gospodarczej, jak i przestrzennej. Pozwoliło to na uchwycenie aktualnego stopnia rozwoju gminy.

Na podstawie diagnozy wypracowane zostały wnioski, które stanowią podstawę do określenia kluczowych kierunków rozwoju gminy Hyżne. Przedstawione zostały one w poniższej tabeli.

DEMOGRAFIA

- Od 2010 r. liczba mieszkańców gminy Hyżne stopniowo, nieznacznie rośnie i na koniec analizowanego okresu (2020 r.) wyniosła 7 036 osób (wzrost o ok. 1% względem roku 2010). Przewiduje się, że liczba ta z biegiem czasu wciąż będzie rosła. Według prognoz w 2030 r. gminę będzie zamieszkiwało 7 065 osób (wzrost o ok. 0,4% względem roku 2020). Aktualna sytuacja demograficzna gminy oraz ta prognozowana jest korzystna, biorąc pod uwagę tendencje regionalne i ogólnopolskie związane ze spadkiem liczby ludności.
- W gminie 16% populacji stanowią osoby powyżej 65. roku życia. W latach 2016-2020 odsetek ten wzrósł o prawie 1 pp. i był wartością wyższą, niż średnia w powiecie rzeszowskim (15,4%). Sytuacja w gminie i powiecie jest jednak stosunkowo dobra w porównaniu do sytuacji w województwie podkarpackim (17,4%). Odsetek osób starszych rokrocznie wzrasta, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa.
- Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w gminie Hyżne przedstawia się podobnie jak w powiecie rzeszowskim. Największy odsetek społeczeństwa stanowią osoby w wieku produkcyjnym (61,3% w gminie Hyżne i 61,5% w powiecie rzeszowskim). Analizując liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym można zauważyć, że sytuacja w gminie (63,2%) i powiecie (62,6%) jest bardziej korzystna, niż w całym województwie podkarpackim (63,7%). Stosunkowo wysoki odsetek osób w wieku produkcyjnym w społeczeństwie świadczy o znacznych zasobach siły roboczej w gminie.
- Na podstawie danych dotyczących zjawiska migracji można wysnuć wniosek o obniżonej atrakcyjności osiedleńczej gminy. W analizowanym okresie wartość salda migracji była bowiem ujemna i w 2020 r. wyniosła -2,5 na 1000 ludności. Co ciekawe, w latach 2016-2020 powiat rzeszowski odnotowywał napływ nowych mieszkańców, co wyraża dodatnia wartość salda migracji (5,9 na 1000 ludności w 2020 r.). W porównaniu do sytuacji w powiecie, gmina Hyżne cechuje się znacznym ubytkiem liczby ludności w analizowanym okresie, co może wynikać z niekorzystnych warunków społeczno-gospodarczych. Władze gminy powinny skupić się na tworzeniu atrakcyjnych warunków do zamieszkania i podejmować działania zachęcające do osiedlania się na terenie gminy.

- Gminę Hyżne charakteryzuje wysoka wartość przyrostu naturalnego, zwłaszcza w porównaniu do sytuacji obserwowanej w całym województwie podkarpackim. W analizowanym okresie w gminie Hyżne rokrocznie odnotowywano liczbę urodzeń znacznie przewyższającą liczbę zgonów. Wyjątkiem był rok 2020, kiedy to wartość przyrostu naturalnego wyniosła -0,1 na 1000 ludności, co było wynikiem zwiększonej umieralności spowodowanej wybuchem pandemii COVID-19. Mimo to, sytuacja w gminie była lepsza, niż w województwie podkarpackim, dla którego odnotowano wartość -2,15 na 1000 ludności. Dodatni przyrost naturalny w analizowanym okresie równoważył ujemne saldo migracji – jeżeli zapoczątkowany ujemny trend przyrostu naturalnego utrzyma się w kolejnych latach, to może się okazać, że dość pozytywne prognozy dotyczące liczby mieszkańców gminy będą w rzeczywistości mniej korzystne.

EDUKACJA I KULTURA

- Gminę Hyżne charakteryzuje wysoki współczynnik skolaryzacji netto (95,6%), co świadczy o tym, iż większość miejscowych dzieci uczęszcza do szkół w miejscu zamieszkania.
- W przypadku egzaminów ósmoklasisty, wyniki z 2021 r. dla egzaminów z języka polskiego, angielskiego i matematyki są dość zbliżone do średnich wyników dla powiatu rzeszowskiego i województwa podkarpackiego.
- Oferta usług wychowawczo-opiekuńczych w gminie Hyżne jest niewystarczająco rozwinięta, o czym świadczą dane wyrażające odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach (7,6%) i przedszkolach (77,5%). W gminie w 2021 r. funkcjonowało 7 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych i 5 punktów przedszkolnych, do których uczęszczało łącznie 139 dzieci. Na terenie gminy działa jeden żłobek – „Słoneczko” w Brzezówce, w którym dostępne jest zaledwie 20 miejsc. Nie wszyscy rodzice mają zatem możliwość uzyskania wsparcia w formie usług opiekuńczo-wychowawczych.
- Wydatki na oświatę i wychowanie w gminie Hyżne stanowią ok. 30% ogólnych wydatków budżetu gminy. Rokrocznie rosną wydatki na szkoły podstawowe, które w 2020 roku stanowiły ok. 75% ogółu wydatków na oświatę i wychowanie. Wynika to ze zwiększenia liczby zajęć i liczebności klas w wyniku reformy szkolnictwa, a także wsparcia uczniów w kształceniu w formie zdalnej ze względu na ograniczenia związane z pandemią COVID-19.
- W analizowanym okresie odnotowano spadek zainteresowania ofertą bibliotek w gminie Hyżne. Zarówno w przypadku liczby czytelników, jak i liczby wypożyczeń księgozbioru, wskaźniki rokrocznie maleją i w 2020 roku z oferty bibliotek w gminie korzystało 376 czytelników w przeliczeniu na 1000 ludności.

- W gminie Hyżne od 2016 roku spada również zainteresowanie imprezami organizowanymi przez ośrodki kultury. Co roku bierze w nich udział coraz mniej osób – w 2016 roku w 17 wydarzeniach brało udział niemal 10 tys. osób, a w 2018 roku niecałe 4 tys. osób. W 2020 roku zarówno liczba organizowanych imprez, jak i liczba ich uczestników drastycznie spadła, co było wynikiem wybuchu pandemii COVID-19 i związanymi z nią ograniczeniami.
- Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w gminie Hyżne w analizowanym okresie stanowiły nie więcej, niż 2% ogólnych wydatków. Najwięcej pieniędzy w tym zakresie rokrocznie przeznaczają na ośrodki kultury.
- Główną instytucją kulturalną w gminie jest Gminny Ośrodek Kultury w Hyżnem, który realizując swoje zadania statutowe współpracuje m.in. ze szkołami, organizacjami społecznymi i stowarzyszeniami, kołami gospodyń, radami sołectkimi i ochotniczymi strażami pożarnymi działającymi na terenie gminy.
- Przy Gminnym Ośrodku Kultury w Hyżnem działa Klub Seniora „Aktywni”, który zrzesza ok. 60 osób powyżej 60. roku życia. W ramach klubu organizowane są działania aktywizujące i integrujące osoby starsze, m.in. spotkania informacyjno-edukacyjne, wyjazdy integracyjne oraz szkolenia i warsztaty.

FINANSE SAMORZĄDOWE

- Zarówno dochody, jak i wydatki gminy Hyżne z roku na rok rosną. W 2020 roku wydatki gminy wyniosły ok. 48 mln zł i przekroczyły jej dochody o ok. 400 tys. zł.
- Głównymi wydatkami gminy Hyżne są wydatki na oświatę i wychowanie (28,1%), rodzinę (28,0%) oraz rolnictwo i łowiectwo (19,3%).
- Głównym źródłem dochodów gminy w 2020 roku były dotacje, które stanowiły 46,5% wszystkich dochodów. Dochody własne to zaledwie 23,7% dochodów, co świadczy o wysokim obciążeniu gminy zadaniami zleconymi lub przyjętymi w drodze porozumień.
- W przypadku dochodów własnych, największą ich część w 2020 r. w gminie Hyżne stanowił podatek dochodowy od osób fizycznych (ok. 30% dochodów własnych).
- W przeliczeniu na 1 mieszkańca, dochody gminy Hyżne rokrocznie rosną i w 2020 r. wyniosły 6 717 zł, co wskazuje na lepszą sytuację względem powiatu rzeszowskiego (5 987 zł) i województwa podkarpackiego (6 056 zł).

POMOC SPOŁECZNA

- Mimo, iż liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gminie Hyżne rokrocznie maleje, w analizowanym okresie sytuacja związana z zapotrzebowaniem na pomoc społeczną była mniej korzystna, niż sytuacja w województwie podkarpackim i powiecie rzeszowskim. W 2021 r. pomocą objęto 195 rodzin (516 osób), a łączna kwota udzielonych świadczeń w ramach zadań własnych gminy wyniosła 565 tys. zł. Wysokie zapotrzebowanie na pomoc może wynikać ze słabej sytuacji ekonomicznej rodzin w gminie Hyżne.
- Główną przyczyną przyznania pomocy w gminie Hyżne w 2020 r. była długotrwała lub ciężka choroba (88 rodzin), co związane jest ze zjawiskiem starzenia się ludności – duży odsetek lokalnej społeczności stanowią osoby starsze, które wymagają dodatkowej pomocy. Ponad 40% rodzin objętych pomocą społeczną stanowiły rodziny z dziećmi, 19,5% - rodziny emerytów i rencistów, a 9,7% - rodziny niepełne.
- Największy odsetek udzielonych w 2021 roku zasiłków stanowiły zasiłki okresowe – przyznano je 61 osobom. Łączna kwota udzielonych świadczeń na zasiłki w 2021 roku wyniosła 301 tys. zł, z czego prawie 60% stanowiła kwota świadczeń na zasiłki okresowe.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

- W analizowanym okresie rokrocznie wzrasta liczba podmiotów działających na terenie gminy Hyżne. W 2020 roku liczba ta wyniosła 407, z czego ok. 96% stanowiły podmioty z sektora prywatnego. Poziom przedsiębiorczości w gminie jest bardzo niski w porównaniu do sytuacji w powiecie rzeszowskim i województwie podkarpackim, co wyraża niski wskaźnik podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 1000 ludności. W analizowanym okresie liczba ta uległa zwiększeniu o 18,4% względem roku 2016 i w 2020 r. wyniósł on 58 dla gminy Hyżne – to mniej, niż w powiecie rzeszowskim (83) oraz województwie podkarpackim (89).
- W ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON 27% stanowiły podmioty z sekcji F Budownictwo, a 17% - podmioty z sekcji G Handel hurtowy i detaliczny.

- O niskim poziomie przedsiębiorczości mieszkańców gminy Hyżne świadczy również liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W 2020 r. w gminie odnotowano liczbę 47 osób na 1000 ludności, przy czym w powiecie rzeszowskim było to 67 osób na 1000 ludności, a w województwie podkarpackim – 66 osób na 1000 ludności. Sytuacja w gminie jest zatem dużo gorsza od sytuacji w regionie.
- Analizując strukturę wiekową przedsiębiorców można zauważyć, że największą grupę stanowią osoby w wieku pomiędzy 30. a 39. rokiem życia (33,8% przedsiębiorców).
- W przeliczeniu na 1000 ludności liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji wyniosła w gminie Hyżne w 2020 r. 3,1, a więc więcej, niż w powiecie (2,89), jednak mniej niż w województwie (3,77). Świadczy to o stosunkowo niskim poziomie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na terenie gminy.
- Gmina Hyżne od 2021 r. należy do Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego, w ramach którego realizuje działania w zakresie rozwoju przemysłu turystycznego, ochrony środowiska przyrodniczego i zabytków oraz edukacji krajoznawczej i ekologicznej.

RYNEK PRACY

- Liczba pracujących w gminie Hyżne w analizowanym okresie utrzymuje się na podobnym poziomie i w 2020 r. wyniosła 64 na 1000 ludności, a więc znacznie mniej, niż średnia dla powiatu rzeszowskiego (189 na 1000 ludności) i województwa podkarpackiego (217 na 1000 ludności).
- Rynek pracy w gminie Hyżne jest zdominowany przez kobiety, które stanowią 62,3% osób pracujących. Wyróżnia to gminę, ponieważ większy udział pracujących kobiet niż mężczyzn jest nietypowy dla podobnych ośrodków.
- W badanym okresie w gminie można zaobserwować stopniowo polepszającą się sytuację związaną ze zjawiskiem bezrobocia. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Hyżne w 2020 roku spadła o ok. 3,5% względem roku 2016 i wyniosła 236, z czego 55% stanowiły kobiety. Zauważalny jest stosunkowo wysoki udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym (6,4%), co jest negatywnym zjawiskiem, odnotowywanym również w całym powiecie rzeszowskim i województwie podkarpackim.
- Największy odsetek bezrobotnych według grup wiekowych stanowią osoby w wieku 25-34 lat (29,2%), natomiast w strukturze wykształcenia dominuje wykształcenie policealne i średnie zawodowe (32,2% bezrobotnych). Według czasu pozostawania bez pracy, w 2021 r. największą grupę bezrobotnych stanowiły osoby pozostające bez zatrudnienia powyżej 24 miesięcy (40,3%).

INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

- Gmina Hyżne charakteryzuje się niską dostępnością infrastruktury sieciowej. Z sieci wodociągowej oraz sieci gazowej korzysta bowiem nie więcej, niż 60% mieszkańców gminy, natomiast w przypadku kanalizacji, odsetek osób korzystających z sieci wynosi zaledwie 41,2%. Jest to znacznie mniej niż udział ludności korzystających z tych sieci w powiecie rzeszowskim i województwie podkarpackim, gdzie udziały te w przypadku sieci wodociągowej oscylują wokół 80%, natomiast w przypadku sieci kanalizacyjnej i gazowej w okolicy 70%.
- W porównaniu z powiatem oraz województwem, w przedmiotowej gminie odnotowuje się stosunkowo niskie zużycie wody z wodociągów (21,4 m³ na 1 korzystającego).
- Gmina Hyżne charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem gospodarki odpadami w porównaniu do sytuacji w powiecie rzeszowskim i województwie podkarpackim. W 2020 r. na 1 mieszkańca przypadało średnio 76 kg zebranych zmieszanych odpadów komunalnych, a tylko 43,6% ogółu zebranych odpadów stanowiły odpady zebrane selektywnie.
- Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska stanowią 4,8% ogólnych wydatków gminy Hyżne. Główny wydatek w tym zakresie stanowi wydatek na gospodarkę odpadami komunalnymi.
- Gminę Hyżne charakteryzują wysokie walory przyrodnicze – 95% jej powierzchni objęte jest bowiem ochroną w obrębie Hyżneńsko-Gwoźnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Wskaźnik lesistości w gminie jest jednak niższy, niż średnia wojewódzka (38,2%) i w 2020 r. wyniósł 25,4%.
- Z uwagi na wysoki odsetek objęcia gminy formami ochrony przyrody oraz osuwiskowe tereny, w gmina Hyżne posiada ograniczone możliwości rozbudowy gospodarki mieszkaniowej.
- Przez teren gminy przebiegają oznakowane piesze szlaki turystyczne o łącznej długości ok. 51 km oraz trasa rowerowa o długości ok. 30 km. Ponadto, na terenie gminy zlokalizowany jest wyciąg narciarski oraz dwa gospodarstwa agroturystyczne. Zasoby gminy pozwalają zatem na aktywne spędzanie wolnego czasu w jej obszarze. Gmina dysponuje zatem stosunkowo dobrze rozwiniętą infrastrukturą turystyczną.

WNIOSKI Z BADANIA ANKIETOWEGO

- Zdecydowana większość respondentów, bo aż 80% uważa gminę Hyżne za dobre miejsce do życia. Wyniki te potwierdza fakt, iż podobny odsetek ankietowanych (73,2%) nie planuje zmieniać swojego miejsca zamieszkania, co świadczy o jego wysokiej atrakcyjności osiedleńczej, bądź wysokim stopniu przywiązania ludności do zamieszkiwanej gminy. Co istotne, do Rzeszowa pełniącego funkcje miasta wojewódzkiego emigrować chciałoby zaledwie 4% badanych.
- Aspektami gminy Hyżne, z których mieszkańcy są najbardziej zadowoleni, jest dostępność szkół, jakość usługi odbioru odpadów komunalnych i poczucie bezpieczeństwa panujące na terenie gminy. Respondenci zwracali również uwagę na dobrą jakość powietrza oraz czystość w swojej okolicy. Gmina zaspokaja zatem wszystkie podstawowe potrzeby życiowe mieszkańców i jest dobrym miejscem do życia.
- Ankietowani niekorzystnie ocenili liczbę ścieżek rowerowych, dostępność usług medycznych oraz transportu publicznego. Brakuje im również miejsc do spędzania wolnego czasu, a dostępność żłobków i klubów dziecięcych w ich opinii nie jest satysfakcjonująca. Respondenci niezadowoleni są głównie z ograniczonej oferty sportowo-rekreacyjnej, co powinno zostać uwzględnione w procesie formułowania założeń planistycznych i przedsięwzięć na najbliższe lata. Istotny jest rozwój usług publicznych oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy.
- Zdaniem mieszkańców mocną stroną gminy Hyżne są atrakcyjne pod kątem przyrodniczym i krajobrazowym tereny oraz położenie, w szczególności bliskość do miasta wojewódzkiego. Jako słabą stroną gminy badani wskazywali natomiast niską jakość infrastruktury drogowej, słabą dostępność usług medycznych oraz ograniczoną ofertę miejsc spędzania wolnego czasu. Gmina Hyżne posiada zatem niewykorzystany potencjał turystyczno-rekreacyjny wynikający z atrakcyjnego położenia.
- W celu poprawy jakości życia w gminie, jako kluczowe przedsięwzięcia mieszkańcy biorący udział w badaniu wymieniali poprawę jakości infrastruktury drogowej, rozbudowę oferty komunikacji publicznej oraz zwiększenie dostępności żłobków i przedszkoli. Widać zatem, iż badani czują się wykluczeni komunikacyjnie. Jest to istotny problem, ponieważ zwiększona dostępność do transportu publicznego umożliwiłaby respondentom rozwój zawodowy, również poza terenami gminy.
- Ponad połowa ankietowanych deklaruje, iż dla gminy Hyżne priorytetowym działaniem powinno być budowanie atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu. Jest to skutek postępującego rozwoju funkcji mieszkalnych gminy. Mieszkańcom coraz częściej brakuje możliwości rekreacji w miejscu zamieszkania, gdyż ich podstawowe potrzeby już zostały zaspokojone.
- Najszerzej rozpowszechnionym problemem społecznym w gminie Hyżne jest alkoholizm obserwowany przez blisko połowę respondentów. Badani zwracają również uwagę na zaśmiecanie okolicy i wandalizm.

- Rynek pracy w gminie Hyżne został oceniony krytycznie przez respondentów. Większość z nich deklarowała trudności w znalezieniu zatrudnienia, a w szczególności „dobrej” pracy oraz w przekwalifikowaniu się. Niezadowolająca sytuacja na lokalnym rynku pracy determinuje wysoki odsetek mieszkańców pracujących poza granicami gminy Hyżne, w szczególności w Rzeszowie.
- Zdecydowana większość respondentów, bo 85% z nich, wykazałaby się aktywną postawą w sytuacji utraty pracy, z czego 22% ankietowanych podjęłoby jakąkolwiek pracę, a 18% osób przebranzowiłoby się. Jedynie 15,4% zdecydowałoby się na zarejestrowanie jako osoba bezrobotna. Jest to pozytywna tendencja, świadcząca o zaradności i samodzielności mieszkańców.

Analiza SWOT

Analiza SWOT rozumiana jako S (Strengths) – mocne strony, W (Weaknesses) – słabe strony, O (Opportunities) – szanse, T (Threats) – zagrożenia jest podstawowym narzędziem umożliwiającym diagnozowanie obecnej sytuacji danego podmiotu w kontekście planowania jego dalszego rozwoju.

Jako główne zalety tej metody należy wskazać:

- generowanie z otoczenia szans rozwoju oraz zagrożeń hamujących rozwój gminy, szczególnie w kontekście efektywnego wykorzystania lokalnego potencjału,
- diagnoza bliższego oraz dalszego otoczenia gminy,
- określenie mocnych punktów oraz wskazania jej słabych stron pod kątem zasobów,
- poznanie otoczenia konkurencyjnego.

S

MOCNE STRONY

- Lokalizacja na południe od Rzeszowa – stanowienie „płuc Rzeszowa” oraz miejsca odpoczynku od zgiełku miasta wojewódzkiego;
- Bliskość Rzeszowa będącego ośrodkiem miejsc pracy oraz edukacji;
- Członkowsko w Stowarzyszeniu Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego;
- Zasoby wód o potencjalnie leczniczym;
- Stabilna sytuacja demograficzna - prognozowany nieznaczny wzrost liczby ludności (o 0,4%) do 2030 r., w liczbach bezwzględnych da to 7 065 mieszkańców;
- Dostępność do dróg wojewódzkich – DW 878, DW 877 i DW 835;
- Zmniejszające się liczba rodzin objętych pomocą społeczną – z 236 w 2016 r. do 195 w 2020 r., oznacza to spadek na poziomie 17,4%;
- Wzrastający poziom przedsiębiorczości – wzrost osób prowadzących działalność

gospodarczą w 2020 r. o 24% względem roku 2016;

- Stopa bezrobocia (6,4%) porównywalna do średniej powiatowej (6,4%) i wojewódzkiej (6,7%), wykazująca tendencję spadkową;
- Bogate zasoby przyrodnicze gminy – Hyżne wybija się na tle sąsiadujących gmin malowniczym krajobrazem górskim i pokryciem 95% powierzchni formami ochrony przyrody (Hyżnieńsko-Gwoźnicki Obszar Chronionego Krajobrazu, Specjalny Obszar Ochronny Nad Husowem);
- Najdłuższy w Europie tunel kolejki wąskotorowej – atrakcja turystyczna oraz element dziedzictwa industrialnego wyróżniający gminę;
- Zagroda Jeździecka Antosiówka – funkcjonowanie rozpoznawalnego punktu na mapie gminy w postaci stadniny koni będącej atrakcyjnym celem wycieczek oraz miejscem integracji i spędzania wolnego czasu przez lokalną młodzież;
- Dziedzictwo historyczne gminy związane z postacią generała Władysława Sikorskiego – dworek pełniący funkcję szkoły oraz przedszkola;
- Wyciąg narciarski „Ostra Góra” znajdujący się w miejscowości Dylągówka;
- Bliskość rzeki San , która jest popularnym celem podróży zwolenników turystyki wodnej.

W

SŁABE STRONY

- Ograniczone możliwości rozwoju infrastruktury gminnej z uwagi na jej małą powierzchnię, górzyste ukształtowanie terenu oraz wysoki poziom pokrycia obszarami ochrony przyrody;
- Niewystarczający poziom dostępu do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (mimo systematycznego rozwoju sieci) – na poziomie kolejno 59,8% oraz 41,2% w 2020 r.
- Ograniczona możliwość rozwijania funkcji mieszkaniowych;
- Negatywny trend migracyjny – w latach 2016-2020 utrzymywało się ujemne saldo migracji, co pokazuje, że więcej osób wyjeżdża z gminy niż się w niej osiedla;
- Wykluczenie komunikacyjne gminy – słaba sieć połączeń transportu publicznego;
- Niski wskaźnik podmiotów wspinanych do rejestru REGON na 1 000 tys. mieszkańców (58 podmiotów) w porównaniu do powiatu (83 podmioty) oraz województwa (89 podmiotów);
- Niezadowalająca oferta spędzania wolnego czasu – brak miejsc rekreacji, ścieżek rowerowych oraz nieoznakowanie ścieżek pieszych w lasach;
- Niedostateczna oferta handlowo-usługowa na terenie gminy;
- Brak rozwiniętej bazy i zaplecza turystycznego oraz infrastruktury okołoturystycznej;
- Niska promocja i rozpoznawalność gminy jako ośrodka turystycznego oraz

rekreacyjnego;

- Brak wyraźnej tożsamości kulturowej gminy;
- Ograniczone zaplecze wokół placówek oświatowych;
- Brak ośrodka wsparcia dla osób starszych, samotnych lub osób z niepełnosprawnościami psychicznymi.

O

SZANSE

- Utworzenie ośrodka uzdrowiskowego przy wykorzystaniu źródeł wód siarczkowych zlokalizowanych na terenie gminy;
- Nawiązanie współpracy badawczo-rozwojowej z ośrodkami akademickimi w odniesieniu do źródeł wód siarczkowych;
- Stworzenie uzdrowiska w Nieborowie wykorzystującego złoża wód leczniczych;
- Członkostwo w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym – wykorzystanie mechanizmu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych oraz przyszłych możliwości inwestycyjnych;
- Współpraca w ramach Związku Gmin Podgórzy Dynowskich w zakresie budowania zasobów turystycznych o charakterze ponadlokalnym;
- Podniesienie standardu infrastruktury drogi wojewódzkiej 878 – ułatwienie dojazdu do Rzeszowa i zwiększenie jego oddziaływania na gminę;
- Wykorzystanie potencjału agroturystycznego gminy oraz zasobów sakralnych;
- Działania na rzecz stworzenia bazy gastronomicznej w turystycznie atrakcyjnym budynku znajdującym się przy stoku narciarskim;
- Wykorzystanie zasobów przyrodniczych gminy poprzez pozyskanie funduszy od sponsorów lub w ramach konkursów dla organizacji pozarządowych i zorganizowanie dla uczniów lokalnych szkół półkolonii;
- Zagospodarowanie zalewu gminnego w miejscowości Dylągówka;
- Modernizacja wąskotorowej linii kolejowej Przeworskiej Kolei Dojazdowej – będącej atrakcją turystyczną całego regionu.

T

ZAGROŻENIA

- Suburbanizacja stolicy województwa - bliskość Rzeszowa może zredukować gminę Hyżne do sypialni dla Rzeszowian;
 - Zjawisko rozproszenia zabudowy, tendencje do lokalizowania inwestycji budowlanych w miejscach o szczególnych walorach krajobrazowych i przyrodniczych;
 - Brak zainteresowania rozwojem lokalnej przedsiębiorczości przez mieszkańców, którym łatwiej jest znaleźć zatrudnienie w Rzeszowie;
 - Dysproporcje rozwojowe w ramach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego wynikające z różnej dostępności do sieci transportowej, w szczególności dróg stanowiących Transeuropejską Sieć Transportową;
 - Konkurencja o uwagę mieszkańców Rzeszowa z gminami przylegającymi bezpośrednio do miasta wojewódzkiego;
 - Zagrożenie geopolityczne - ograniczony dostęp do towarów oraz wzrost cen będący skutkiem wojny rosyjsko-ukraińskiej;
 - Sytuacja makroekonomiczna związana z wysoką inflacją oraz wzrostem cen towarów;
 - Ograniczone możliwości inwestycyjne gminy Hyżne;
 - Niepewna sytuacja gospodarcza w kraju związana z zagrożeniem powrotu pandemii COVID-19;
 - Negatywne zmiany prawne – związane z obciążeniem samorządów większym zakresem działań i większą odpowiedzialnością przy jednoczesnym braku wsparcia finansowego ze strony państwa,
 - Kryzys klimatyczny i związane z nim ekstremalne zjawiska pogodowe (w szczególności susza).
-

Założenia planistyczne strategii rozwoju

W części strategicznej przedstawiono założenia rozwojowe dla gminy Hyżne. Zostały one sformułowane w odpowiedzi na zmiany demograficzne, gospodarcze, przestrzenne oraz prawne, związane z nowelizacją ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, która określa, że strategia rozwoju gminy, poza wnioskami z diagnozy, zawiera w szczególności:

- cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym,
- kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych,
- oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia (art. 10e ust. 3. pkt. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym).

Cele strategiczne gminy Hyżne określone zostały w oparciu o wizję i misję, do których realizacji zobowiązuje się samorząd. Zdefiniowane zostały one przy uwzględnieniu wyzwań stojących przed gminą oraz zidentyfikowanych potencjałów wynikających z uwarunkowań społecznych, gospodarczych i przestrzennych.

Kluczowe wyzwania i potencjały rozwojowe

Na podstawie diagnozy zidentyfikowane zostały kluczowe potencjały i wyzwania gminy Hyżne. Po dokonaniu analizy danych statystycznych oraz wyników badania ankietowego określono czynniki wewnętrzne, takie jak utrzymująca się liczba ludności, zasoby wód siarczkowych, czy niezadowalający stan infrastruktury drogowej oraz zewnętrzne – członkostwo w Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego i Związku Gmin Turystycznych Podgórzy Dynowskich. Podzielono je na trzy sfery: społeczną, gospodarczą i przestrzenną. Najważniejsze z tych czynników przedstawione zostały w poniższej tabeli.

 POTENCJAŁY	
Strefa społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • Prognozowany nieznaczny, ale stabilny przyrost liczby ludności. • Dodatni przyrost naturalny do 2019 r., przewyższający wskaźnik powiatu i województwa.
Strefa gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość do stolicy województwa – miejsca pracy i edukacji. • Zasoby wód siarczkowych – potencjał do kreowania turystyki uzdrowiskowej. • Dziedzictwo historyczne w postaci dworu Jędrzejowiczów, związanego z postacią gen. Władysława Sikorskiego oraz industrialne – tunel kolejki wąskotorowej

<p>Strefa przestrzenna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Członkostwo gminy w Stowarzyszeniu Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz Związku Gmin Turystycznych Podgórze Dynowskiego. • Gmina umiejscowiona jest w górzystych oraz atrakcyjnych przyrodniczo terenach. • Położenie gminy pod kątem komunikacyjnym – przez gminę przebiegają trzy drogi wojewódzkie (DW 878, 877 i 835).
-----------------------------------	---

BARIERY

<p>Strefa społeczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczona oferta kulturalna oraz sportowo-rekreacyjna. • Niezadowolające poczucie tożsamości mieszkańców z gminą. • Wzrastający odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (wyższy niż w powiecie rzeszowskim).
<p>Strefa gospodarcza</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca baza turystyczna oraz zaplecze okołoturystyczne. • Niski poziom przedsiębiorczości oraz odsetek osób pracujących w gminie (niższy niż w powiecie oraz województwie) • Niska promocja i rozpoznawalność gminy.
<p>Strefa przestrzenna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Niezadowolający stan dróg gminnych i chodników. • Ograniczona oferta transportu publicznego – zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz gminy. • Niedostatecznie rozwinięty poziom urządzeń sieciowych w gminie. • Ograniczone możliwości rozwoju gospodarki mieszkaniowej związane z wysokim odsetkiem objęcia gminy formami ochrony przyrody oraz terenami osuwiskowymi. • Potrzeba przystosowania się do zmian klimatu.

Wizja i misja rozwoju gminy Hyżne

Wizja i misja w świetle przepisów to nieobligatoryjne elementy strategii rozwoju. W ramach dokumentu zdecydowano się na umieszczenie tych zapisów jako elementu, który z jednej strony wprowadza do poziomu planów strategicznych i operacyjnych, a z drugiej natomiast odnosi się do wyzwań stojących przed gminą i stojącej za nią idei przewodniej.

Założenia zawarte w misji i wizji gminy Hyżne oparte zostały o zidentyfikowane potencjały i wyzwania. Stanowią również podstawę do formułowania celów strategicznych oraz dalszych kierunków działań.

Misja gminy definiuje nadrzędny cel rozwoju w perspektywie do 2030 roku. Nadaje również kierunek, w jakim zmierzać powinny działania podejmowane w ramach planów strategicznych. Misja stanowi odpowiedź na zidentyfikowane podczas diagnozy deficyty i wyzwania, uwzględnia także wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania stymulujące jej rozwój.

Wizja, z kolei, to koncepcja stanu gminy w 2030 roku. Stanowi cel, do którego samorząd wraz z mieszkańcami, podmiotami gospodarczymi oraz innymi partnerami systematycznie będzie zmierzać. Wizja wynika bezpośrednio z misji i stanowi opis efektów zaplanowanych działań, a jej założenia odpowiadają oczekiwaniom, potrzebom i aspiracjom wszystkich interesariuszy.

MISJA ROZWOJU GMINY HYŻNE

Systematycznie podnosimy standard życia w gminie Hyżne, zaspokajając podstawowe potrzeby mieszkańców, a także rozbudowując ofertę sportowo-rekreacyjną w oparciu o posiadane zasoby przyrodnicze. Posiadamy atrakcyjne przyrodniczo i wypoczynkowo tereny, dzięki którym rozwijamy sektor turystyczny, a w szczególności agroturystyczny.

WIZJA GMINY HYŻNE W 2030 ROKU

Zaspokajamy wszystkie podstawowe potrzeby mieszkańców. Zapewniamy im wiele miejsc do spędzania czasu wolnego i uprawiania sportu. Posiadamy również dobrze rozwiniętą infrastrukturę sieciową.

Stanowimy wschodzący ośrodek turystyczny i wypoczynkowy na południe od Rzeszowa, wykorzystujemy zasoby przyrodnicze znajdujące się w obszarze gminy oraz w oparciu o nie budujemy swoją tożsamość. Posiadamy także rozwinięte zaplecze infrastruktury okołoturystycznej kreujące turystykę weekendową.

Budujemy funkcje podmiejskie oraz turystyczne, współpracując w ramach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz Związku Gmin Turystycznych Podgórze Dynowskiego.

Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. ust. 3. pkt. 1) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, zgodnie z którym strategia rozwoju gminy zawiera m.in. cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym.

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę strategiczną oraz zrealizowane badania i konsultacje społeczne odnoszące się do aktualnej sytuacji gminy określona została koncepcja strategiczna. Zawiera ona kluczowe założenia polityki rozwoju lokalnego. W ramach przyjętej koncepcji strategicznej uszczegółowiono trzy główne obszary rozwoju gminy: społeczny, gospodarczy i przestrzenny. Sfery te odwołują się bezpośrednio do potrzeb mieszkańców.

SPOŁECZEŃSTWO		GOSPODARKA		PRZESTRZEŃ	
I	cel strategiczny	II	cel strategiczny	III	cel strategiczny
Poprawa jakości życia i zaspokojenie potrzeb mieszkańców		Stymulowanie lokalnej przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego w oparciu o zasoby wewnętrzne i potencjał turystyczny		Zwiększanie dostępności do infrastruktury technicznej oraz racjonalne wykorzystanie środowiska	

I. Poprawa jakości życia i zaspokojenie potrzeb mieszkańców

Podczas analizy diagnostycznej określone zostały potencjały i wyzwania gminy Hyżne. Jako kluczową barierę w sferze społecznej zidentyfikowano odpływ ludności z gminy. W

latach 2016-2020 saldo migracji cały czas utrzymywało się poniżej zera, osiągając w 2020 roku wynik -2,5 w przeliczeniu na 1 000 ludności. Z badania ankietowego wynika, że 26,8% respondentów rozważa możliwość wyprowadzenia się z gminy Hyżne. Widoczny jest również proces starzenia się społeczeństwa oraz stopniowo zmniejszająca się od 2018 r. wartość przyrostu naturalnego. Przyczyną niskiej atrakcyjności osiedleńczej gminy niewątpliwie są ograniczenia związane z budową domów w obrębie gminy (wysoki poziom objęcia gminy formami ochrony przyrody i terenami osuwiskowymi) oraz ograniczona oferta rynku pracy, w wyniku czego lokalne społeczeństwo migruje do Rzeszowa. Aby przeciwdziałać negatywnym zmianom demograficznym sformułowano Cel strategiczny I, który koncentruje się na stopniowym podnoszeniu jakości życia mieszkańców oraz rozwoju usług publicznych. Jego realizacja przyczyni się do pełnego wykorzystania potencjału gminy oraz ograniczenia niekorzystnych perspektyw demograficznych.

Działania uwzględnione w ramach Celu strategicznego I skupione są na integracji mieszkańców, zaspokojeniu ich potrzeb oraz rozwoju oferty sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej w gminie. Stanowi to odpowiedź na oczekiwania mieszkańców, ponieważ blisko 20% z nich uznało, iż utworzenie miejsc do spędzania czasu wolnego poprawiłoby jakość życia w gminie Hyżne.

Budowanie silnego kapitału ludzkiego jest kluczowe dla zrównoważonego rozwoju gminy. Celem gminy Hyżne jest zatem zatrzymanie w gminie ludzi młodych poprzez zapewnienie im dostępu do usług publicznych oraz rozbudowanie oferty spędzania czasu wolnego. Działania w tym zakresie obejmowały będą rozwój oferty instytucji kultury. Budowę tożsamości gminy i integrację mieszkańców, a także zwiększanie dostępności do placówek oświatowych oraz usług medycznych. Istotne jest również zapewnienie mieszkańcom dostępności do usług opiekuńczo-wychowawczych, jak i podnoszenie jakości standardów nauczania w szkołach.

Z uwagi na niekorzystne tendencje demograficzne istotny jest rozwój polityki senioralnej, w ramach której uwzględnia się wzrastające zapotrzebowanie na dostępność do usług opiekuńczo-leczniczych oraz dostosowanie usług publicznych do potrzeb i oczekiwań osób w wieku poprodukcyjnym.

II.

Stymulowanie lokalnej przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego w oparciu o zasoby wewnętrzne i potencjał turystyczny

Za pomocą diagnozy określone zostały potencjały oraz wyzwania stojące przed gminą Hyżne. Przy formułowaniu Celu strategicznego II, uwzględniono atrakcyjne przyrodniczo i wypoczynkowo tereny, złoża wód siarczkowych oraz pozostałe czynniki gospodarcze. Koncentruje się on na wsparciu przedsiębiorców oraz rozwoju gospodarczym, w tym turystycznym przy wykorzystaniu lokalnych zasobów.

Głównym atutem gminy Hyżne są jej walory przyrodnicze, co potwierdzają mieszkańcy w ramach badania ankietowego (według 25,7% respondentów stanowią największą zaletę gminy). Jest to potencjał do rozwoju branży turystycznej oraz agroturystycznej. W związku z tym należy skoncentrować działania na promocji istniejących zasobów środowiskowych (zalew w miejscowości Dylągówka, bogate środowiskowo tereny) oraz historycznych – dworem Jędrzejowiczów, a także rozbudowaniu i modernizacji istniejącej bazy okołoturystycznej. Turystyka stanowi kluczowy potencjał do rozwoju gospodarki w gminie.

Strategicznym potencjałem są również źródła wód siarczkowych. Mogą one przyczynić się do stworzenia atrakcji i infrastruktury uzdrowiskowej, nadając tym samym nowe funkcje gminie Hyżne. W tym celu należy w pierwszej kolejności oczyścić i zadbać o stan wód, a następnie rozwijać i promować ofertę turystyczną w oparciu o źródła wód oraz pozostałe zasoby przyrodnicze, jak również historyczne.

Szansą na rozwój turystyki jest również członkostwo w Związku Gmin Turystycznych Podgórze Dynowskiego. Z kolei partycypacja w działaniach Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego może skutkować wzmocnieniem gospodarki w gminie. Obszar ten jest szczególnie istotny, z uwagi na fakt, iż ponad połowa mieszkańców źle ocenia możliwość znalezienia zatrudnienia w gminie. Czynny udział w obu tych organizacjach przyczyni się do stymulacji rynku pracy oraz promocji lokalnych zasobów.

III.

Zwiększanie dostępności do infrastruktury technicznej oraz racjonalne wykorzystanie środowiska

Ze względu zmieniająca się potrzeby i oczekiwania lokalnej społeczności konieczne jest dostosowanie infrastruktury technicznej. W szczególności mowa tu o infrastrukturze drogowej oraz sieciowej. Wynika to z faktu, iż dla większości mieszkańców odpowiednio rozwinięta kanalizacja i wodociągi stanowi podstawę do zamieszkania w danej gminie. Ludność coraz częściej zwraca uwagę na możliwość spędzania wolnego czasu oraz na jakość dróg. W związku z tym, ważne jest, aby nadążyć za zmieniającymi się oczekiwaniami i zniwelować czynniki mogące odstraszyć potencjalnych mieszkańców do

osiedlenia się w gminie Hyżne.

Działania w ramach Celu strategicznego III nakierowane są na zrównoważony rozwój gminy przy zachowaniu i ochronie lokalnej różnorodności biologicznej. Prowadzone będą działania rozbudowujące infrastrukturę sieciową oraz wspierające mieszkańców w procesie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Z kanalizacji na terenie gminy korzysta jedynie 42% ludności, a z wodociągów 60%, co wskazuje na konieczność przeprowadzenia wskazanych przedsięwzięć. Działania skierowane będą także na ochronę środowiska oraz dostosowanie do zmian klimatu poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Poprawiona zostanie również dostępność komunikacyjna w gminie oraz zapewniona będzie możliwość dojazdu transportem publicznym do istotnych ośrodków miejskich, jak np. Rzeszów. Zadania nakierowane na poprawę jakości dróg oraz oferty komunikacji publicznej stanowią przedsięwzięcia priorytetowe, z uwagi na fakt, iż w badaniu ankietowym były to elementy najczęściej wymieniane przez mieszkańców jako czynniki mogące podnieść jakość życia w gminie. Rozbudowa oferta komunikacji publicznej oraz rozwinięta infrastruktura może się przyczynić także do zwiększenia zainteresowania gminą przez nowych mieszkańców, turystów, a także inwestorów.

W cel ten włączone zostały także przedsięwzięcia koncentrujące się poprawie jakości życia mieszkańców w wymiarze przestrzennym. Realizowane będą one poprzez poprawę dostępności komunikacyjnej oraz niwelowanie barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej. Jest to kolejny czynnik zwiększający atrakcyjność osiedleńczą gminy.

Istotnym kierunkiem zaplanowanych działań jest również wzmocnienie odporności gminy na negatywne skutki postępującego kryzysu klimatycznego. Ważną rolę odegrają tutaj inwestycje związane ze upowszechnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii czy zapobiegania zjawiskom takim jak powódzie i susze.

Kierunki działań strategicznych

Cele i kierunki działań stanowią odpowiedź na potrzeby rozwojowe gminy Hyżne. Wskazują one na sposoby rozwiązywania problemów społecznych, rozwoju gospodarczego oraz przestrzennego, a także optymalnego wykorzystania potencjałów.

W ramach Celu strategicznego I sformułowano cztery kierunki działań. Koncentrują się one na sferze społecznej. Dotyczą oferty kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej, edukacji, usług publicznych oraz kreowaniu tożsamości gminy. Cel strategiczny II określa przedsięwzięcia do zrealizowania w zakresie

rozwoju gospodarczego gminy. Koncentruje się na wykorzystaniu potencjału turystycznego gminy. Cel strategiczny III stanowi odpowiedź na potrzeby mieszkańców w wymiarze przestrzennym. Określają sposoby niwelowania barier architektonicznych oraz spójnej rozbudowy infrastrukturalnej gminy, w szczególności w kontekście infrastruktury technicznej oraz sieciowej.

Wyznaczone kierunki działań określają sposób realizacji celów strategicznych. Poniżej zostały one zestawione wraz z przypisanymi im kierunkami i przedsięwzięciami stanowiącymi ich uszczegółowienie. Wyznaczenie priorytetowych zadań umożliwi zrealizowanie celów i osiągnięcie zamierzonych rezultatów.

I.	Cel strategiczny I. Poprawa jakości życia i zaspokojenie potrzeb mieszkańców
1.	<p>Kierunek działania 1. Rozwój oferty kulturalnej i spędzania czasu wolnego oraz poprawa jakości infrastruktury sportowo-rekreacyjnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zagospodarowanie oraz poprawa estetyki zasobów przyrodniczych gminy, m.in. zalewu w miejscowości Dylągówka i terenów leśnych. • Budowa oraz modernizacja infrastruktury sportowej z uwzględnieniem elementów dostępności osób ze szczególnymi potrzebami. • Wytyczenie i budowa nowych ścieżek i tras rowerowych oraz modernizacja, zagospodarowanie i oznakowanie już istniejących. • Stworzenie miejsc do spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży (np. place zabaw, boisko). • Stworzenie miejsc do spędzania czasu wolnego dla seniorów (np. szlaki piesze). • Dostosowanie oferty kulturalnej do potrzeb i oczekiwań osób różnych grup wiekowych. • Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej, sportowej oraz spędzania czasu wolnego osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym. • Wspieranie współpracy pomiędzy szkołami a jednostkami kulturalnymi. • Dopuszczenie instytucji kultury m.in. Gminnej Biblioteki Publicznej oraz Gminnego Ośrodka Kultury, a także wspieranie rozwoju ich oferty. • Promocja oferty sportowej i kulturalnej w gminie.
2.	<p>Kierunek działania 2. Prowadzenie działań skoncentrowanych na podnoszeniu standardów edukacji i usług opiekuńczo-wychowawczych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie dostępności żłobków i klubów dziecięcych poprzez tworzenie nowych miejsc oraz rozwój oferty opiekuńczo-wychowawczej. • Rozbudowa i modernizacja placówek przedszkolnych. • Modernizacja i rozbudowa budynków szkół podstawowych. • Dostosowanie placówek oświatowych i wychowawczych do potrzeb dzieci ze szczególnymi potrzebami.

- Doposażenie placówek oświatowych i wychowawczych w pomoce dydaktyczne.
- Podnoszenie jakości nauczania w szkołach podstawowych.
- Rozwój oferty szkół i przedszkoli o zajęcia pozalekcyjne (np. koła zainteresowań, zajęcia wyrównawcze, zajęcia nauki języków obcych).
- Wzmacnianie kompetencji i rozwój kadry nauczycielskiej poprzez organizację szkoleń.
- Wykorzystanie nowoczesnej technologii w procesie dydaktycznym.

3.

Kierunek działania 3. Systematyczna poprawa jakości usług publicznych i polityki społecznej

- Opracowanie, realizacja i rozwój kompleksowej polityki senioralnej.
- Utworzenie ośrodka wsparcia dla osób starszych, samotnych lub osób z niepełnosprawnościami.
- Promocja aktywności zawodowej wśród osób w wieku poprodukcyjnym.
- Poprawa jakości podstawowej opieki medycznej oraz zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług medycznych.
- Prowadzenie zintegrowanych działań przeciwdziałającym wykluczenie społecznemu, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami.
- Otwarcie nowych kanałów komunikacji z mieszkańcami poprzez cyfryzację usług publicznych.
- Prowadzenie działań mających na celu rozwój gminy w kierunku „smart village”.
- Rozwój polityki mieszkaniowej i wspieranie budownictwa mieszkaniowego w trudnych warunkach środowiskowych gminy (lokale z najmem socjalnym, komunalne, mieszkania chronione).
- Realizacja działań niwelujących bariery architektoniczne zgodnie z zapisami ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

4.

Kierunek działania 4. Kreowanie poczucia tożsamości gminnej wśród mieszkańców

- Aktywizowanie mieszkańców ze wszystkich sołectw (np. organizacja wydarzeń kulturalnych lub sportowych).
- Budowanie więzi z gminą wśród dzieci i młodzieży.
- Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjnej w oparciu o lokalne zasoby oraz promocja elementów kultury.
- Wspieranie integracji mieszkańców poprzez organizację lokalnych wydarzeń kulturalnych.
- Prowadzenie działań mających na celu integrację mieszkańców z ludnością napływową.
- Działania mające na celu wzmocnienie więzi międzypokoleniowych wśród mieszkańców.
- Wspieranie inicjatyw lokalnych w ramach poszczególnych sołectw.

- Doposażenie oraz rozwój Ochotniczych Straży Pożarnych oraz Kół Gospodyń Wiejskich w poszczególnych sołectwach.
- Doposażenie i wspieranie działalności organizacji pozarządowych, m.in. Kół Gospodyń Wiejskich w celu budowania tożsamości gminy i jej promocji.

II.

Stymulowanie lokalnej przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego w oparciu o zasoby wewnętrzne i potencjał turystyczny

5.

Kierunek działania 5. Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych oraz historycznych jako koła zamachowego rozwoju lokalnej gospodarki

- Kreowanie postawy przedsiębiorczej i wspieranie lokalnych inicjatyw gospodarczych.
- Modernizacja wąskotorowej linii kolejowej Przeworskiej Kolei Dojazdowej.
- Wykorzystanie i promocja zasobów przyrodniczych w celu rozwoju agroturystyki w gminie.
- Utworzenie spójnego katalogu atrakcji turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze oraz historyczne.
- Utworzenie katalogu produktów lokalnych, m.in. w ramach współpracy ze Związkiem Gmin Turystycznych Podgórze Dynowskiego.
- Rozbudowa infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.
- Oczyszczenie oraz wykorzystanie złóż wód siarczkowych w celu utworzenia ośrodków uzdrowiskowych i budowania oferty uzdrowiskowej w gminie.
- Nawiązanie współpracy badawczo-rozwojowej z ośrodkami akademickimi w celu prowadzenia badań nad złożami wód siarczkowych.
- Rozwijanie infrastruktury sprzyjającej zakładaniu i rozwijaniu przedsiębiorczości, np. utworzenie centrum przedsiębiorczości.
- Budowanie marki gminy w oparciu o jej zasoby historyczne oraz przyrodnicze, w szczególności złoża wód siarczkowych.
- Budowanie zróżnicowanej oraz całorocznej oferty turystycznej i rekreacyjnej (trasy piesze i rowerowe, tunel kolejki wąskotorowej).
- Rozwijanie turystyki pielgrzymkowej i religijnej w oparciu o zlokalizowane w gminie obiekty sakralne i zasoby historyczno-kulturowe.
- Prowadzenie działań i współpraca w ramach Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz Związku Gmin Turystycznych Podgórze Dynowskiego.

III.

Zwiększanie dostępności do infrastruktury technicznej oraz racjonalne wykorzystanie środowiska

6. Kierunek działania 6. Integracja przestrzenna gminy

- Integracja planowania przestrzennego w gminie m.in. poprzez utworzenie szlaku łączącego atrakcyjne turystyczne gminy.
- Prowadzenie działań mających na celu eliminację barier architektonicznych oraz zwiększanie dostępności do obiektów publicznych osobom ze szczególnymi potrzebami.
- Opracowywanie Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów gminy o największych walorach przyrodniczo-krajobrazowych.
- Przeprowadzenie waloryzacji przyrodniczej i wykonanie audytu krajobrazowego gminy.

7. Kierunek działania 7. Rozwój infrastruktury sieciowej oraz przystosowanie gminy do zmian klimatu

- Rozwijanie oraz modernizacja systemu sieci kanalizacyjnej na terenie gminy.
- Rozwijanie oraz modernizacja systemu sieci wodociągowej na terenie gminy.
- Prowadzenie działań mających na celu zwiększenie poziomu zgazyfikowania w gminie.
- Dostosowywanie gminy do zmian klimatu oraz zwiększanie odporności na ich negatywne skutki, m.in. poprzez tworzenie obiektów małej retencji.
- Wsparcie mieszkańców w procesie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków oraz wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii.
- Termomodernizacja oraz wdrażanie instalacji OZE w obiektach użyteczności publicznej.
- Prowadzenie działań mających na celu zapobieganie skutkom suszy, m.in. tworzenie studni głębinowych.
- Racjonalne gospodarowanie terenami z uwzględnieniem ograniczeń związanych z obecnością terenów osuwiskowych.
- Kontynuacja realizacji programu usuwania wyrobów azbestowych.
- Ochrona terenów cechujących się bogactwem przyrodniczym.
- Prowadzenie programów informacyjno-edukacyjnych na temat kryzysu klimatycznego oraz ochrony środowiska.

8. Kierunek działania 8 Rozwój infrastruktury drogowej oraz zwiększenie dostępności do komunikacji publicznej

- Budowa, przebudowa i modernizacja dróg gminnych.
- Podnoszenie standardu infrastruktury drogowej i okołodrogowej.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz gminy.
- Zwiększenie dostępności komunikacji publicznej do kluczowych ośrodków miejskich, m.in. Rzeszowa oraz Dynowa.
- Budowa obiektów małej architektury na terenie gminy.

- Rozbudowa oświetlenia drogowego oraz wyposażenie lamp drogowych w oświetlenie LED.

OSI	Przedmiotowy kierunek działania obejmuje interwencję z zakresu trzech wymiarów i wpisuje się we wszystkie wyznaczone cele strategiczne. Kierunek ten stanowi obszar strategicznej interwencji (OSI) kluczowy dla Gminy Hyżne.
9.	Kierunek działania 9. Integracja i rozwój Gminy Hyżne w ramach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego <ul style="list-style-type: none"> • Partycypacja w działaniach Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, w szczególności w zakresie wyzwań ponadlokalnych, m.in. z zakresu komunikacji publicznej oraz ochrony środowiska. • Tworzenie spójnych tras pieszych oraz rowerowych łączących sąsiednie gminy z obszaru ROF. • Racjonalne wykorzystanie środowiska gminy przy jednoczesnej ochronie zasobów przyrodniczych terenów ROF • Poprawa efektywności energetycznej w obszarze ROF. • Prowadzenie działań na rzecz opracowania Strategii Rozwoju Przestrzennego ROF. • Wdrażanie przedsięwzięć zintegrowanych w ramach perspektywy 2021-2027, w szczególności:

Nazwa i szacunkowe koszty ⁴	Zakres
Projekt Nieborów - etap2. Przywrócenie utraconych funkcji uzdrowiskowych miejscowości Nieborów. (15 000 000,00 zł)	Projekt będzie polegał na: zleceniu wykonania opracowania będącego podstawą do podjęcia dalszych decyzji co do wykorzystania wód mineralnych/leczniczych z terenu Gminy Hyżne oraz odtworzeniu infrastruktury turystycznej w oparciu o zasoby wód leczniczych.
Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego poprzez renowację dworku w Hyżnem. (5 000 000,00 zł)	Dworek w Hyżnem wraz z otaczającym parkiem stanowią atrakcję turystyczną Gminy Hyżne. Zakłada się przeprowadzenie kompleksowej renowacji obiektu z dostosowaniem go na cele kulturalne. Z uwagi na posiadane cenne zbiory związane z gen. Władysławem Sikorskim, elementem projektu będzie utworzenie miejsca pamięci poświęconego generałowi, który Hyżne oraz Dylągówkę uważał za rodzinne miejscowości.
Ochrona przed zagrożeniami związanymi z klimatem (jak powódzie, pożary) oraz zarządzanie ryzykiem w tym zakresie poprzez doposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych	Przedsięwzięcie przewiduje kompleksowe doposażenie OSP w niezbędny do prawidłowego działania sprzęt jak: samochody ratowniczo - gaśnicze wraz z wyposażeniem, sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczo- gaśniczych, urządzenia usprawniające łączność oraz odzież ochronną. Doposażenie uwzględni specyfikę lokalnych warunków

⁴ Ramy indykatywne, stan na III kwartał 2022 r.

<p>z terenu Gminy Hyżne w niezbędny do sprawnego działania sprzęt. (3 500 000,00 zł)</p>	<p>terenowych Gminy Hyżne.</p>
<p>Kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznej w miejscowościach gminy Hyżne (7 000 000,00 zł)</p>	<p>Projektowane działania mają na celu poszanowanie wartości krajobrazowych oraz środowiska przyrodniczego poprzez wprowadzenie zieleni, miejsc odpoczynku dla dzieci, stworzenie strefy rekreacyjnej w postaci elementów małej architektury, zachęcając tym mieszkańców do przebywania w tej przestrzeni oraz aktywnego uczestniczenia w życiu lokalnej społeczności. Celem zadania jest również uporządkowanie przestrzeni publicznej i nadanie jej nowych funkcji zgodne z pożądanymi kierunkami rozwoju miejscowości. Przewiduje się ogólnodostępność placów i ulic w centralnych obszarach miejscowości, ciągi widokowe, parki, tereny spacerowe, parkingi, odnowienie atrakcyjnych punktów służących budowie wizerunku gminy. Wszystkie elementy należy zaplanować tak, by zniwelować wszelkie bariery w dostępności i zwiększyć możliwość korzystania z nich, co wpłynie na poprawę jakości życia osób niepełnosprawnych.</p>
<p>Utworzenie centrum ekologicznego hyżnieńsko-gwoźnickiego obszaru chronionego krajobrazu. (5 000 000,00 zł)</p>	<p>Celem projektu będzie ochrona, rozwój i promowanie obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych poprzez utworzenie ośrodka jako miejsca na prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych z dziedziny ekologii i ochrony przyrody – organizacji wydarzeń, wystaw, warsztatów, szkoleń. Przewidziany do przebudowy obiekt znajduje się na terenie SP w Dylągówce nieopodal kompleksu leśnego.</p>

Schemat ilustrujący założenia planistyczne

Sfera	SPOŁECZEŃSTWO		GOSPODARKA		PRZESTRZEŃ	
Cel strategiczny	I	Poprawa jakości życia i zaspokojenie potrzeb mieszkańców	II	Stymulowanie lokalnej przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego w oparciu o zasoby wewnętrzne i potencjał turystyczny	III	Zwiększanie dostępności do infrastruktury technicznej oraz racjonalne wykorzystanie środowiska
Kierunki działań	1	Rozwój oferty kulturalnej i spędzania czasu wolnego oraz poprawa jakości infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	5	Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych oraz historycznych jako koła zamachowego rozwoju lokalnej gospodarki	6	Integracja przestrzenna gminy
	2	Prowadzenie działań skoncentrowanych na podnoszeniu standardów edukacji i usług opiekuńczo-wychowawczych			7	Rozwój infrastruktury sieciowej oraz przystosowanie gminy do zmian klimatu
	3	Systematyczna poprawa jakości usług publicznych i polityki społecznej			8	Rozwój infrastruktury drogowej oraz zwiększenie dostępności do komunikacji publicznej
	4	Kreowanie poczucia tożsamości gminnej wśród mieszkańców				
OSI *	9	Integracja i rozwój Gminy Hyżne w ramach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego				

* Obszar Strategicznej Interwencji (OSI) dla gminy oraz w ujęciu regionalnym zgodnie z zapisami Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

Wdrażanie

Realizacja, monitoring, ewaluacja i aktualizacja strategii

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. ust. 3. pkt. 8) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, zgodnie z którym strategia rozwoju gminy zawiera m.in. system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów.

Realizacja strategii

- Przygotowanie projektu – Wójt Gminy Hyżne przy współpracy struktur Urzędu Gminy Hyżne (zmiana zapisów w dokumencie także w oparciu o uzasadnione propozycje i wnioski mieszkańców, organizacji społecznych oraz przedsiębiorców),
- Wybór zadań do realizacji w ramach Strategii – Wójt Gminy Hyżne przy pomocy struktur Urzędu Gminy Hyżne i instytucji samorządowych.
- Nawiązanie współpracy z partnerami dla realizacji działań i projektów wymagających zaangażowania innych organizacji i instytucji (administracji różnego szczebla, organizacji społecznych, przedsiębiorstw, innych instytucji otoczenia biznesu) oraz działania lobbingsowe na rzecz strategicznych kierunków rozwoju w wymiarze ponadlokalnym.
- Opracowanie rocznych i wieloletnich programów branżowych oraz inwestycyjnych, w ramach których realizowane będą założenia strategiczne – wyspecjalizowane komórki Urzędu Gminy Hyżne oraz inne instytucje samorządowe (jednostki organizacyjne).
- Zatwierdzenie i zapewnienie finansowania dla rocznych oraz wieloletnich programów branżowych i inwestycyjnych, w ramach których będą realizowane cele strategiczne i kierunki działań – merytoryczne komórki Urzędu Gminy w Hyżnem, Rada Gminy.
- Zabezpieczenie środków w budżecie na realizację zadań wynikających z kierunku działań poprzez umieszczenie konkretnych zadań w budżecie oraz Wieloletniej Prognozie Finansowej – Skarbnik, Wójt Gminy Hyżne, Rada Gminy.
- Przygotowanie wniosków o uzyskanie finansowania zewnętrznego dla projektów wynikających z założeń strategii – Wójt Gminy Hyżne, przy współpracy struktur Urzędu Gminy Hyżne wraz z jednostkami organizacyjnymi,
- Nadzór nad realizacją projektów, rozliczenia, raporty – merytoryczne komórki Urzędu Gminy Hyżne.

Procedura monitorowania

- Monitoring bieżący będzie wykonywany corocznie.
- Celem tej procedury jest uzyskanie kompletnej informacji dotyczącej rezultatów planowanych działań przyjętych do realizacji.
- Monitorowaniu podlega katalog wskaźników umieszczonych w rozdziale 11. Rezultaty planowanych działań.

- Wynikiem corocznie prowadzonego monitoringu będzie zestawienie wskaźników dla poszczególnych kierunków działań, których realizacja podjęta w ramach każdego z celów strategicznych zapisanych w Strategii.

Ewaluacja

- Rekomenduje się przeprowadzenie dwóch przeglądów strategicznych w okresie obowiązywania strategii.
- Wynikiem przeprowadzania przeglądu będzie szczegółowe sprawozdanie zawierające podsumowanie zestawień wyników uzyskanych w ramach monitoringu wraz z oceną poziomu realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz kierunków działań.
- Ewaluacje mają na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie w jaki sposób założenia i cele przekładane są na realne działania oraz wskazanie konieczności dokonania korekt (aktualizacji).
- Raporty ewaluacyjne są prezentowane Radzie Gminy przez Wójta Gminy Hyżne wraz z rekomendacjami korekt, aktualizacji oraz uzupełnienia zawartości dokumentu.

Aktualizacja dokumentu

- Zmiany w Strategii Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. dokonywane będą uchwałą Rady Gminy na wniosek Wójta Gminy Hyżne.
- Przed podjęciem uchwały wymagane jest wydanie stosownej opinii przez komisję Rady Gminy.
- Decyzja o aktualizacji dokumentu dokonywana będzie przez Wójta Gminy Hyżne we współpracy z właściwymi komórkami organizacyjnymi Urzędu Gminy w Hyżnem, które przedstawiają ją do przyjęcia Radzie gminy.

Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

- Dokumenty wykonawcze powinny być napisane w możliwie przejrzystym języku, zrozumiałym dla osób niebędących specjalistami w danej dziedzinie,
- Obowiązkowe jest oznakowanie dokumentu zgodnie z obowiązującymi zasadami,
- Przygotowanie dokumentu wykonawczego powinno zakończyć się w ciągu 12 miesięcy od jego zainicjowania,
- Obowiązkowo każdy dokument wykonawczy powinien zostać poddany konsultacjom,
- W każdym dokumencie wykonawczym powinno znaleźć się co najmniej odniesienie do konkretnego celu strategicznego i kierunku działań niniejszej strategii,
- Każdy dokument wykonawczy musi posiadać przypisaną komórkę organizacyjną, jako wiodącą i odpowiadającą za całościową realizację oraz jej skutki.

Rezultaty planowanych działań

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. 3. 3) *oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia* zawartego w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583, 1005, 1079) o samorządzie gminnym.

L.p. kierunku działania	Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa wskaźnika ⁵	Oczekiwany rezultat w 2027 roku	Źródło danych
1.	Rozwój oferty kulturalnej i spędzania czasu wolnego oraz poprawa jakości infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Liczba nowo otwartych miejsc do spędzania czasu wolnego dla mieszkańców	0	wzrost	UG Hyżne
2.	Prowadzenie działań skoncentrowanych na podnoszeniu standardów edukacji i usług opiekuńczo-wychowawczych	Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	77,5%	wzrost	BDL GUS
3.	Systematyczna poprawa jakości usług publicznych i polityki społecznej	Liczba zrealizowanych projektów skierowanych do seniorów	0	wzrost	UG Hyżne
4.	Kreowanie poczucia tożsamości gminnej wśród mieszkańców	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców	3,1	wzrost	BDL GUS
5.	Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych oraz historycznych jako koła zamachowego rozwoju lokalnej gospodarki	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1 000 ludności	58	wzrost	BDL GUS
6.	Integracja przestrzenna gminy	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem	3,7%	wzrost	BDL GUS
7.	Rozwój infrastruktury sieciowej oraz przystosowanie gminy do zmian klimatu	Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	41,2%	wzrost	BDL GUS
8.	Rozwój infrastruktury drogowej oraz zwiększenie dostępności do komunikacji publicznej	Liczba oznakowanych ścieżek rowerowych	0	wzrost	UG Hyżne
9.	Integracja i rozwój Gminy Hyżne w ramach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego	Liczba działań zrealizowanych w partnerstwie w ramach ZIT ROF	0	wzrost	UG Hyżne

⁵ Wskaźniki przyjmują wartość 0 ze względu na fakt, iż rok 2020 jest traktowany jako rok bazowy i od tego roku monitorowana jest wartość wskaźnika. Monitoringowi będzie podlegała tendencja zmian w poszczególnych obszarach wynikająca z wdrażanych w ramach *Strategii Rozwoju Gminy Hyżne do-2030 r.* przedsięwzięć.

Finansowanie

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. ust. 3. pkt. 9) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, zgodnie z którym strategia rozwoju gminy zawiera m.in. ramy finansowe i źródła finansowania.

W celu skutecznej realizacji Strategii Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. samorząd, jako jej operator oraz inicjator, będzie poszukiwał wszelkich dostępnych źródeł, narzędzi, metod i możliwości realizacji określonych celów, aby urzeczywistnić zaproponowaną w dokumencie wizję. Sfinansowanie wszystkich działań z jednego źródła jest niemożliwe, dlatego ważne jest dywersyfikowanie źródeł finansowania niniejszej strategii.

Zasadnicze znaczenie dla sfinansowania Strategii ma przede wszystkim katalog środków publicznych, w tym:

- środki własne gminy,
- środki z budżetu województwa podkarpackiego,
- środki z budżetu unii Europejskiej, takie jak:
 - Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027
 - Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS) – przyczynią się przede wszystkim do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu.
 - Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – fundusze te mogą zostać wykorzystane na realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które będą zwiększać konkurencyjność polskiej gospodarki.
 - Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW) – skorzystać z nich może 6 województw, w tym podkarpackie. Celem funduszu jest rozwój konkurencyjności regionu oraz podniesienie jakości życia mieszkańców Polski Wschodniej poprzez rozwój biznesu (szczególnie MŚP), inwestycje w nowoczesny transport i sieci energetyczne, ochronę przyrody oraz rozwój turystyczny.
 - Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) – można wykorzystać je na projekty związane z poprawą sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy, zwiększeniem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnieniem opieki nad dziećmi, podnoszeniem jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracją społeczną, rozwojem usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.

- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) – dedykowane dla projektów związanych z rozwojem cyfryzacji, w tym z rozwojem e-usług oraz wzmocnieniem cyberbezpieczeństwa w przedsiębiorstwach i JST.
- Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich (PTFE) – fundusze przeznaczone na szkolenia dla beneficjentów korzystających ze środków Funduszy Europejskich, działania informacyjno-promocyjne oraz rozwój systemu informatycznego umożliwiającego aplikowanie i rozliczanie projektów unijnych.
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) – związany z takimi obszarami jak: rozwój odporności i konkurencyjności polskiej gospodarki, inwestycje w zieloną energię, transformacja cyfrowa, zwiększenie jakości i dostępności systemu ochrony zdrowia, ekologiczna i inteligentna mobilność, poprawa jakości instytucji i realizacji KPO,
- środki budżetu państwa – m.in.: środki pochodzące z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg, Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, Programów Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Programów Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej,
- Inne środki publiczne (m.in.: Program Inwestycji Strategicznych).

Do finansowania części inwestycji mogą zostać wykorzystane środki prywatne, które będą współfinansować projekty realizowane w ramach programów operacyjnych lub w formie partnerstwa publiczno-prywatnego.

Wskazując ramy finansowe, posłużono się analizą wydatków inwestycyjnych poniesionych w ostatnich pięciu latach, czyli od 2017 do 2021 r. Szacuje się, że średnia wartość rocznych wydatków w okresie obowiązywania strategii wynosić będzie ok. 8 mln⁶. Szacunki będą precyzowane w oparciu o Wieloletnią Prognozę Finansową. Na potrzeby strategii ze względu na stan zaawansowania prac związanych z programowaniem perspektywy finansowej na lata 2021-2027 ramy finansowe mają charakter indykatorywny. Kwota może ulec zmianie również ze względu na sytuację inflacyjną oraz poziom kosztów związanych z realizacją inwestycji. Ramy finansowe uwzględniają również podział środków pomiędzy poszczególne cele strategiczne odnoszące się do sfer rozwojowych. Na realizację zaplanowanych przedsięwzięć w sferze społecznej przewiduje się przeznaczyć 14% w sferze gospodarczej 42%, z kolei w sferze przestrzennej 44%.

Ewaluacja ex-ante

W ramach nowelizacji przepisów wprowadzony został wymóg ewaluacji strategii przed rozpoczęciem interwencji. Tego rodzaju ewaluacja nazywana jest ewaluacją ex-ante. Zakłada ona ocenę trafności

⁶ Wartość oszacowana na podstawie wydatków majątkowych inwestycyjnych poniesionych przez gminę Hyżne w okresie lat 2017-2021 (dane GUS BDL).

założeń oraz ich spójności, a także weryfikację planowanego sposobu realizacji strategii. Dzięki przeprowadzeniu ewaluacji możliwe jest wyciągnięcie wniosków mogących posłużyć do udoskonalenia i poprawy bieżącej lub przyszłej interwencji. Ewaluacja ex-ante, mimo iż jest elementem obligatoryjnym, stanowi wartościowe źródło informacji. W niniejszej strategii zastosowano wariant ewaluacji partycypacyjnej, oznacza to, że ewaluator jest współautorem projektu i uczestniczy w procesie jego powstawania od samego początku.

Poniżej zaprezentowane zostały kryteria oceny wykorzystywane w ewaluacji ex-ante.

Kryteria oceny

Trafność	Skuteczność	Spójność	Efektywność
----------	-------------	----------	-------------

TRAFNOŚĆ	Czy projekt Strategii odpowiada na potrzeby i problemy rozwojowe gminy?
----------	---

Potrzeby oraz wyzwania rozwojowe gminy zidentyfikowano dzięki przeprowadzeniu analizy danych zastanych, badań ilościowych (ankietowych) oraz jakościowych (warsztatów strategicznych). Dodatkowo za pomocą bilansu strategicznego, czyli tzw. analizy SWOT, zidentyfikowano atuty oraz szanse rozwojowe gminy. Wszystkie te elementy pozwoliły na wypracowanie misji i wizji gminy, a następnie celów strategicznych i kierunków działania. Takie podejście wskazuje na zachowanie trafności celów oraz pozwala stwierdzić, iż zidentyfikowane kierunki działań przyczynią się do poprawy sytuacji gminy.

Barierę w rozwoju gminy Hyżne w sferze społecznej stanowi wysoki odsetek odpływu ludności. W latach 2016-2020 saldo migracji cały czas utrzymywało się poniżej zera, osiągając w 2020 roku wynik -2,5 w przeliczeniu na 1 000 ludności. Ponadto obserwowalny jest proces starzenia się społeczeństwa (zidentyfikowany w ankiecie przez ponad 24% mieszkańców), a także od 2018 r. zmniejszająca się wartość przyrostu naturalnego. **Cel strategiczny I. Poprawa jakości życia i zaspokojenie potrzeb mieszkańców** stanowi odpowiedź na te problemy. Koncentruje się na systematycznym podnoszeniu jakości życia mieszkańców, zwiększaniu atrakcyjności osiedleńczej oraz ograniczaniu negatywnych perspektyw demograficznych.

Zasadność interwencji w ramach **Celu strategicznego II. Stymulowanie lokalnej przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego w oparciu o zasoby wewnętrzne i potencjał turystyczny** wynika z potrzeby stymulacji lokalnej gospodarki. Gmina Hyżne w swoich zasobach posiada źródła wód siarczkowych, dziedzictwo historyczne związane z postacią generała Sikorskiego, niezagospodarowany zalew oraz atrakcyjne przyrodniczo tereny. Potwierdzają to również mieszkańcy uznając położenie oraz walory środowiskowe za główne atuty gminy. Niestety, rynek pracy nie został równie pozytywnie oceniony (ponad połowa mieszkańców uznała, że w gminie trudno jest znaleźć pracę), dlatego tak istotne jest prowadzenie interwencji mającej na celu poprawę tej sytuacji.

Cel strategiczny III. Zwiększanie dostępności do infrastruktury technicznej oraz racjonalne wykorzystanie środowiska skupia się na kwestiach infrastrukturalnych oraz klimatycznych. Do kanalizacji dostęp posiada jedynie 42% mieszkańców, z kolei do sieci wodociągowej – 60%. Aktualnie możliwość korzystania z infrastruktury sieciowej wśród społeczeństwa uchodzi za

standard, dlatego istotne jest skoncentrowanie działań w tym zakresie i sprostanie oczekiwań mieszkańców. Podobna sytuacja obserwowalna jest w przypadku infrastruktury drogowej. Zdaniem 22% mieszkańców stan dróg stanowi największą wadę gminy Hyżne. W czasach postępujących zmian klimatycznych istotne jest także prowadzenie działań przeciwdziałających zmianom środowiskowym oraz efektywne wykorzystywanie energii, co również zostało uwzględnione w celu.

SKUTECZNOŚĆ

Czy zaproponowana w ramach programu logika interwencji umożliwi realizację założonych celów rozwojowych?

W niniejszej strategii przedstawiony został schemat interwencji. Obrazuje on trzy główne sfery planowania strategicznego, wynikające z nich cele strategiczne, jak również kierunki działań. Oczekiwane rezultaty po zrealizowaniu interwencji przedstawiono w rozdziale pt. *Rezultaty planowanych działań*, który znajduje się w części wdrożeniowej dokumentu. Zawarte zostały tam kierunki działania wraz z przypisanymi im wskaźnikami pozwalającymi na monitoring i ewaluację oraz obiektywną ocenę zmian zachodzących w gminie.

SPÓJNOŚĆ

Czy założenia i cele są spójne z najważniejszymi dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym?

Strategia rozwoju gminy Hyżne jest spójna wewnętrznie, na co potwierdza schemat ilustrujący założenia planistyczne. Przedstawione w nim zostały trzy wymiary strategiczne (społeczny, gospodarczy oraz przestrzenny), cele wraz z przypisanymi im kierunkami działań. Ponadto uwzględniono jako Kierunek działania 9. Integracja i rozwój Gminy Hyżne w ramach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, który obejmuje wszystkie z wymienionych sfer i został zidentyfikowany jako Obszar Strategicznej Interwencji. Do każdego z kierunków działań przydzielony został zakres interwencji, co pokazuje, iż przedsięwzięcia nie nakładają się na siebie, nie wykazują sprzeczności, a uzupełniają się nawzajem. W dokumencie poza celami strategicznymi omówione zostały również założenie rozwojowe, czyli misja i wizja rozwoju gminy Hyżne. Strategia spójna jest także z dokumentami nadrzędnymi (co wskazano w rozdziale *Komplementarność*), w szczególności ze Strategią rozwoju województwa - Podkarpackie 2030.

EFEKTYWNOŚĆ

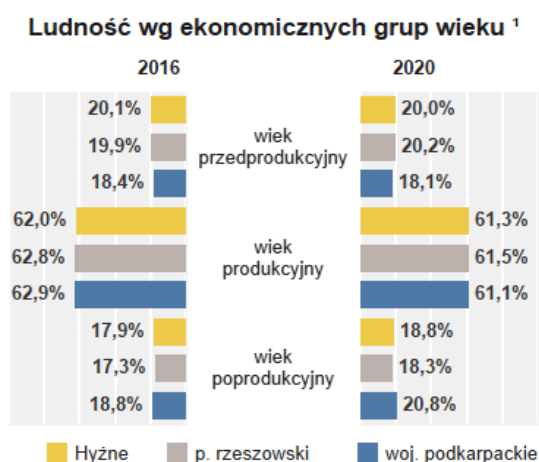
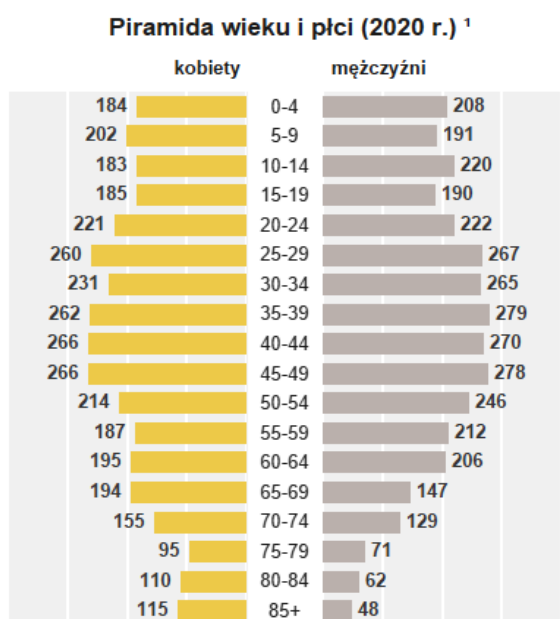
Czy realne do osiągnięcia cele uzasadniają poniesienie przewidywanych nakładów?

Cele wskazane w części planistycznej stanowią odpowiedź na potrzeby i wyzwania zdiagnozowane w gminie Hyżne, co zostało uargumentowane w niniejszej ewaluacji. W związku z tym uzasadnione jest poniesienie przewidywanych nakładów na ich realizację. Dodatkowo w dokumencie wskazane zostały obszary strategicznej interwencji będące kluczowymi obszarami gminy z perspektywy rozwoju. Opisane zostały jako Kierunek działania 9. Integracja i rozwój Gminy Hyżne w ramach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

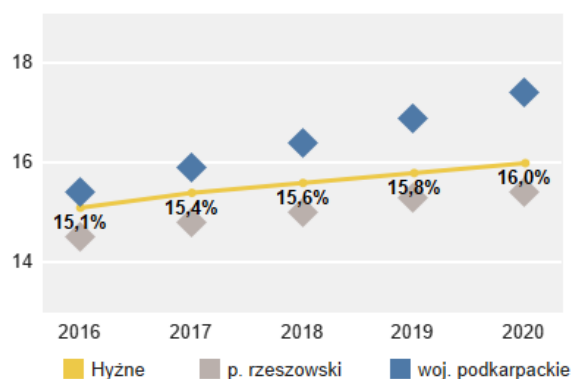
Załącznik nr 1 Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Analiza danych zastanych

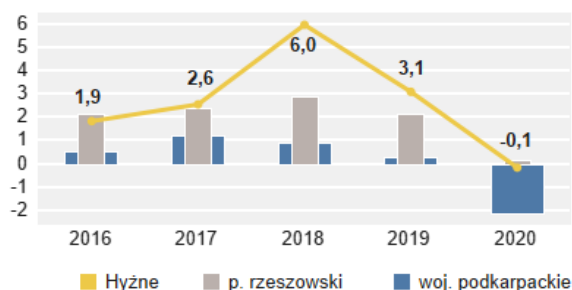
DEMOGRAFIA

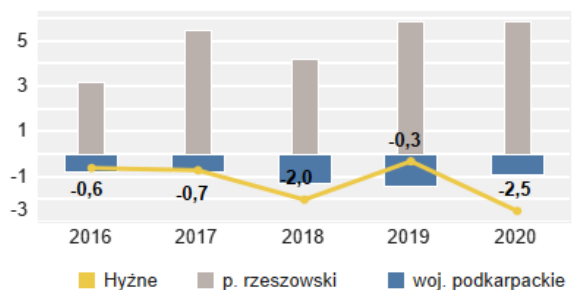
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem ¹

Przyrost naturalny na 1000 ludności ¹

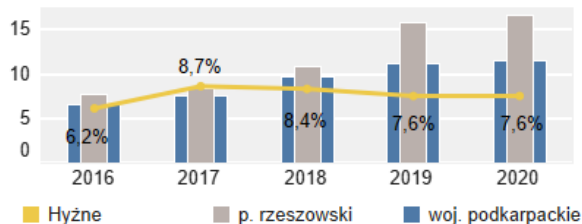
Saldo migracji na 1000 ludności ¹

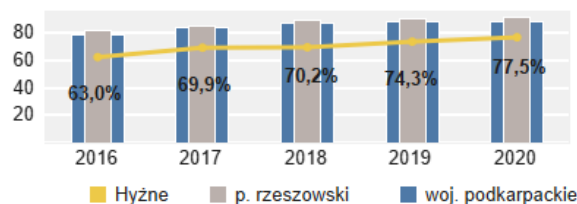
źródło danych:
¹ GUS BDL (2016-2020)

EDUKACJA I KULTURA

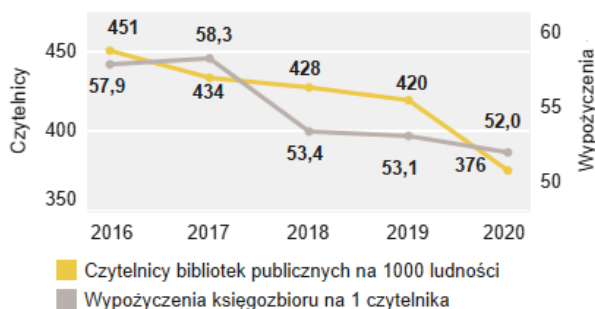
Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach ¹

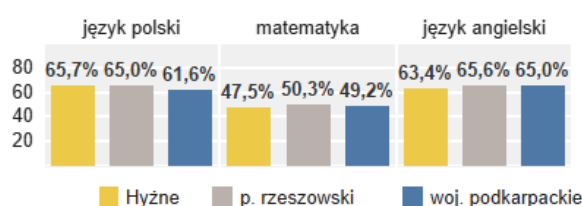
Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym ¹

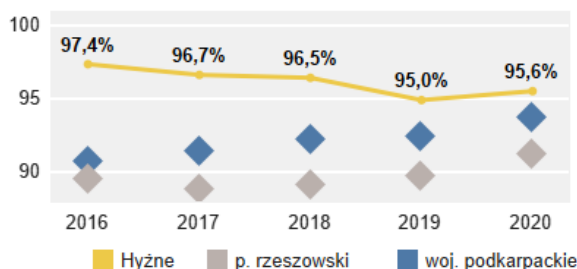
Biblioteki publiczne ¹

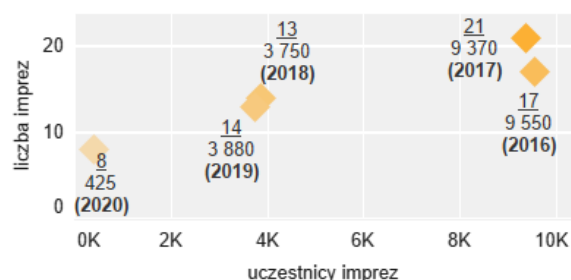
Wyniki egzaminu ósmoklasisty (2021 r.) ²

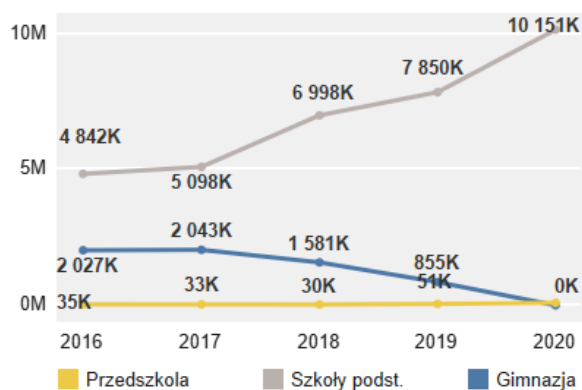
Współczynnik skolaryzacji netto - szkoły podstawowe - ¹

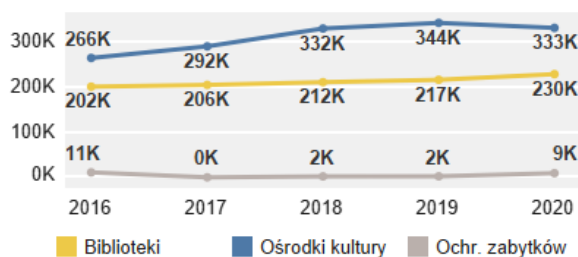
Imprezy organizowane przez ośrodki kultury ¹

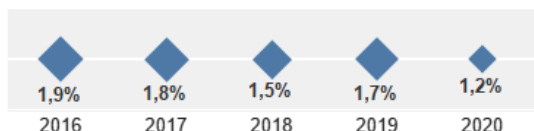
Wydatki budżetu gminy [tys. zł] ¹
- oświata i wychowanie -

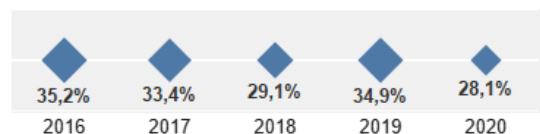
Wydatki budżetu gminy [tys. zł] ¹
- kultura i ochrona dziedzictwa narodowego -

- udział w wydatkach ogółem -

- udział w wydatkach ogółem -

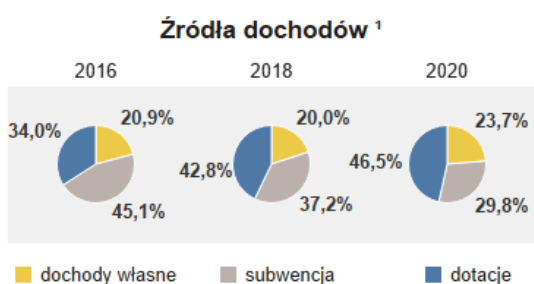
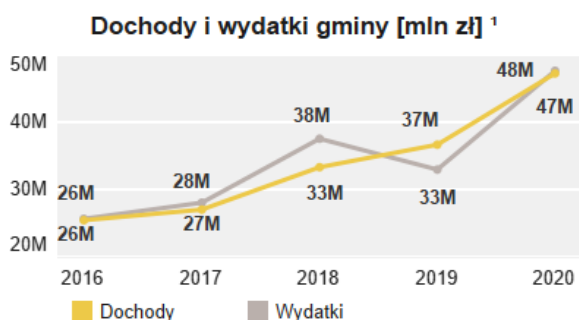

źródło danych:

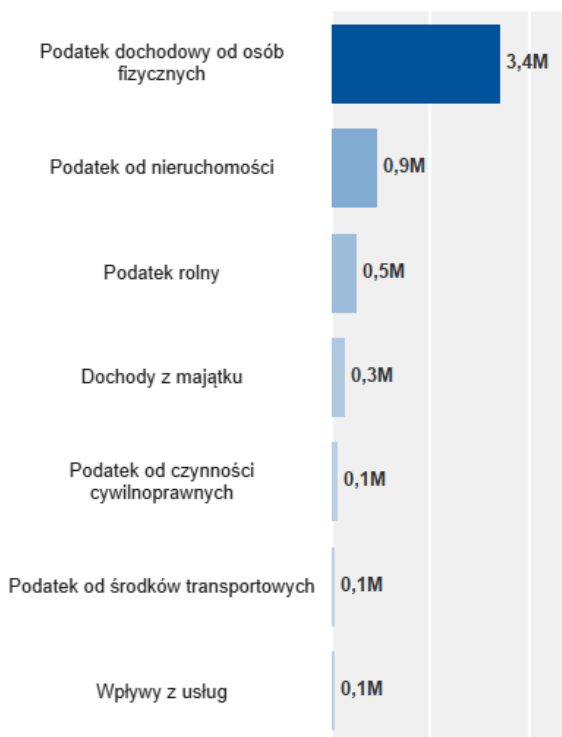
¹ GUS BDL (2016-2020)

² <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>

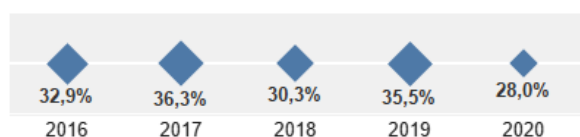
FINANSE SAMORZĄDOWE

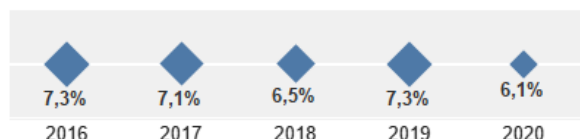
Dochody własne (2020 r.) [mln zł] ¹
- wybrane źródła -

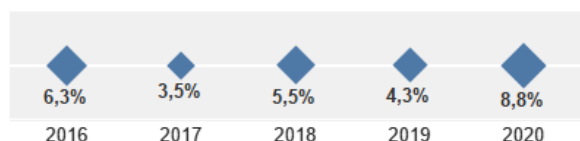
Udział w wydatkach ogółem ¹
- pomoc społeczna i rodzina -

- administracja publiczna -

- transport i łączność -

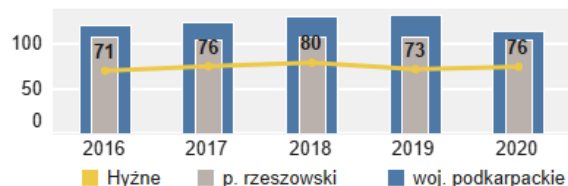

źródło danych:

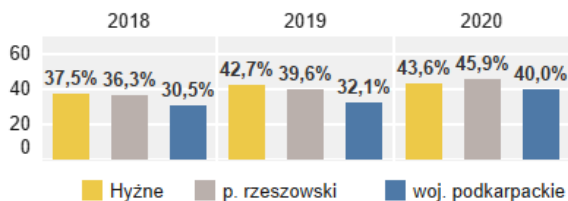
¹ GUS BDL (2016-2020)

INFRASTRUKTURA I OCHRONA ŚRODOWISKA

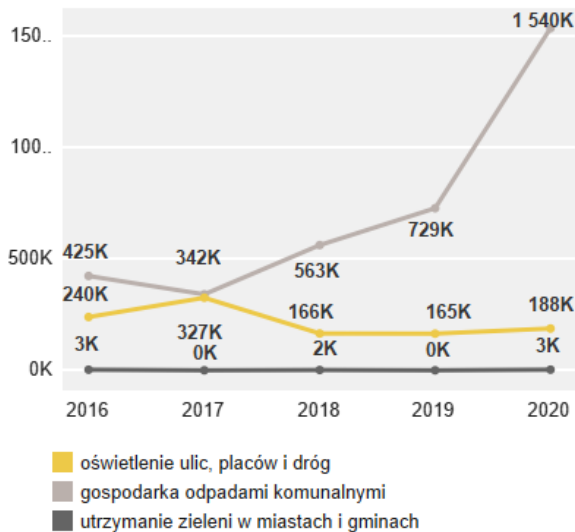
Zmieszane odpady komunalne
z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca [kg]

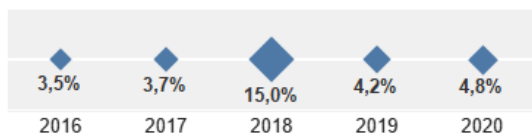
Odpady zebrane selektywnie
z gospodarstw domowych w relacji do ogółu odpadów ¹

Wydatki budżetu gminy [tys. zł] ¹
- gospodarka komunalna i ochrona środowiska -

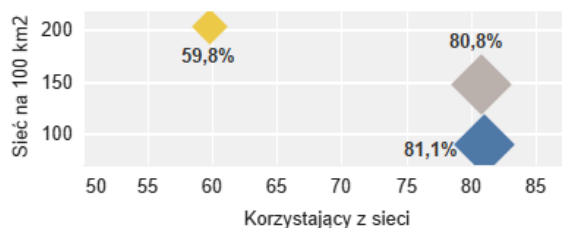
- udział w wydatkach ogółem -

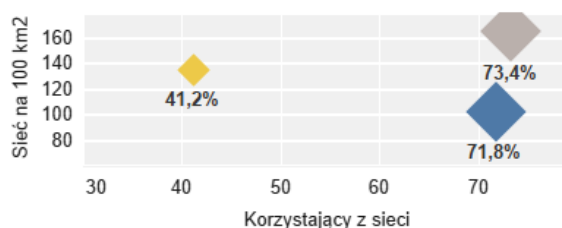
źródło danych:

¹ GUS BDL (2016-2020)

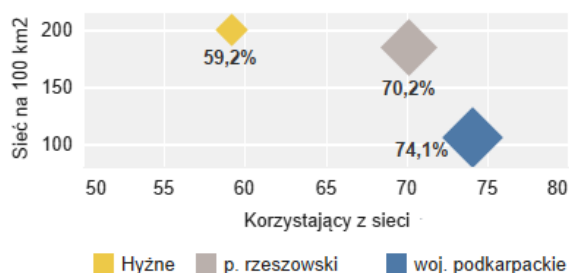
Sieć wodociągowa (2020 r.) ¹

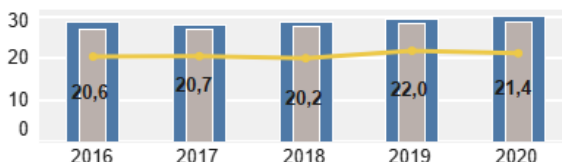
Sieć kanalizacyjna (2020 r.) ¹

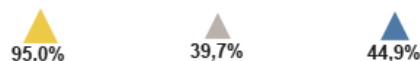
Sieć gazowa (2020 r.) ¹

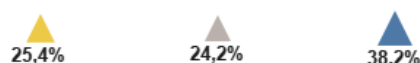
Zużycie wody z wodociągów
na 1 korzystającego [m³] ¹

Udział powierzchni prawnie chronionych
w powierzchni ogółem (2020 r.) ¹

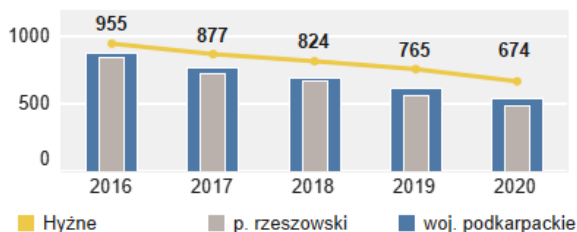
Lesistość (2020 r.) ¹

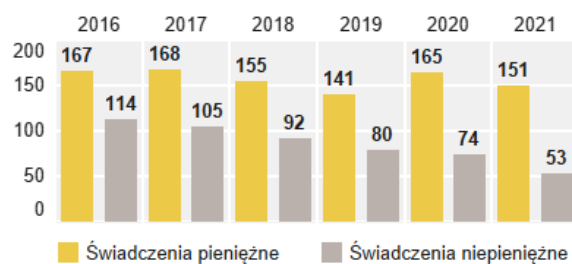
Hyżne p. rzeszowski woj. podkarpackie

POMOC SPOŁECZNA

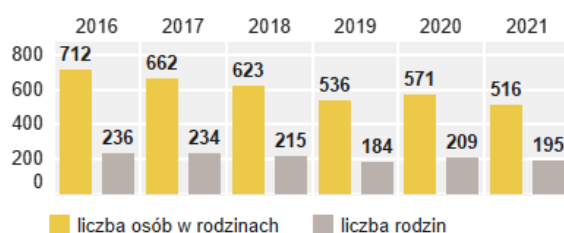
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności¹

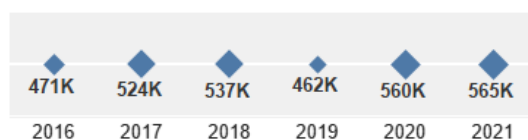
Liczba rodzin, którym udzielono świadczeń²

Rodziny objęte pomocą społeczną²

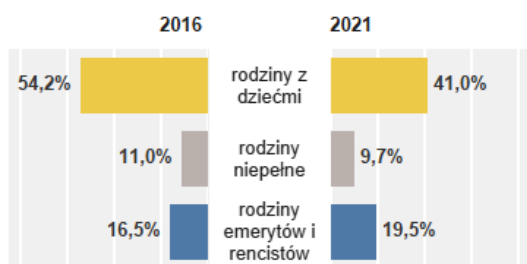
Kwota udzielonych świadczeń w ramach zadań własnych gminy [tys. zł]²

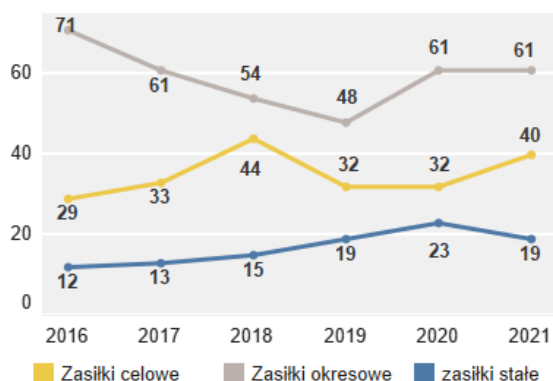
Główne przyczyny przyznania pomocy² - liczba rodzin (2020 r.) -

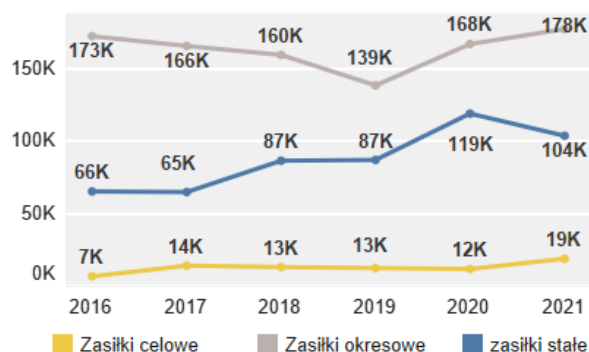
Struktura rodzin objętych pomocą społeczną²

Liczba osób, którym udzielono zasiłki²

Kwota udzielonych świadczeń na zasiłki [tys. zł]²

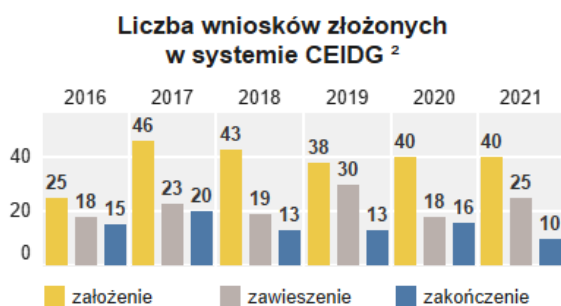
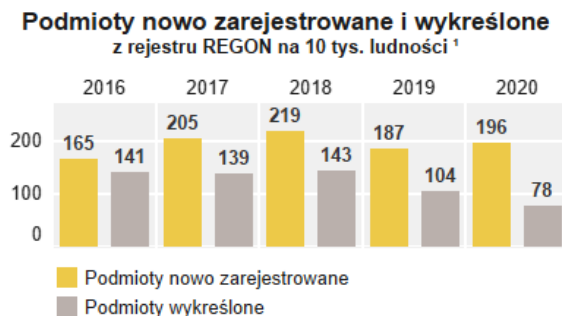
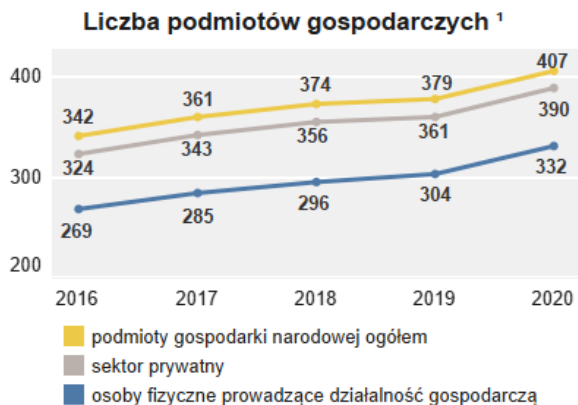

źródło danych:

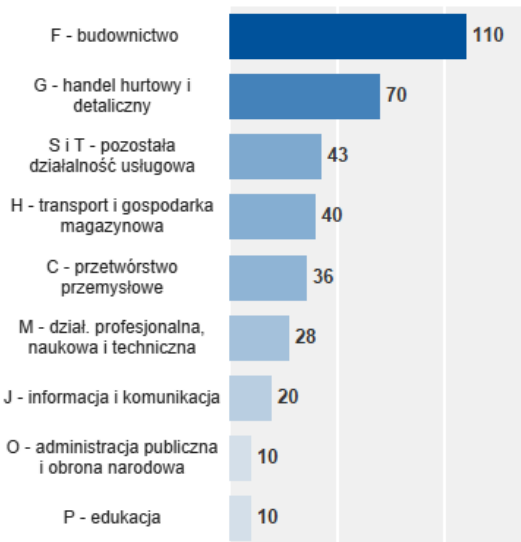
¹ GUS BDL (2016-2020)

² Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Hyżnem

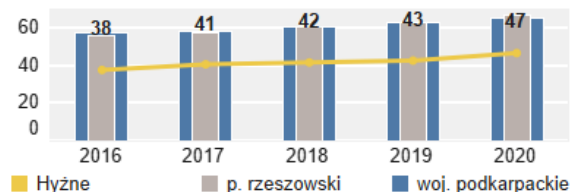
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

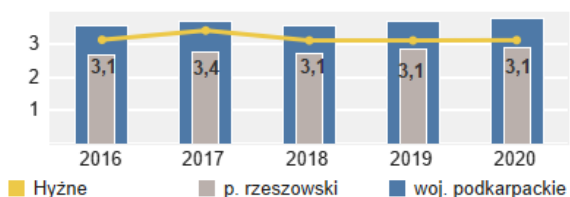
Podmioty wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 [2020 r.]¹

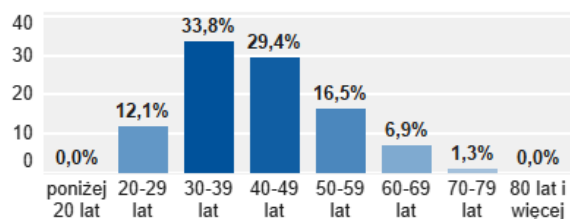
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności¹

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 ludności¹

Struktura wiekowa przedsiębiorców (2020 r.)²

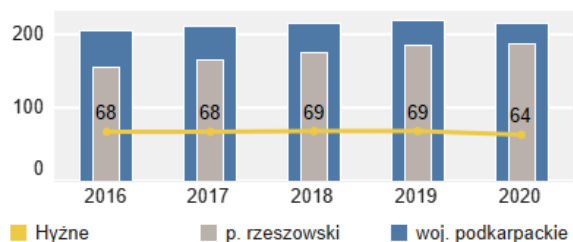
źródło danych:

¹ GUS BDL (2016-2020)

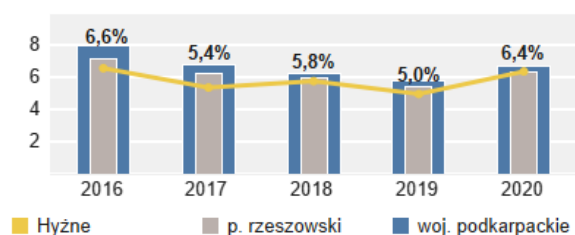
² Hurtownia danych CEIDG i Biznes.gov.pl

RYNEK PRACY

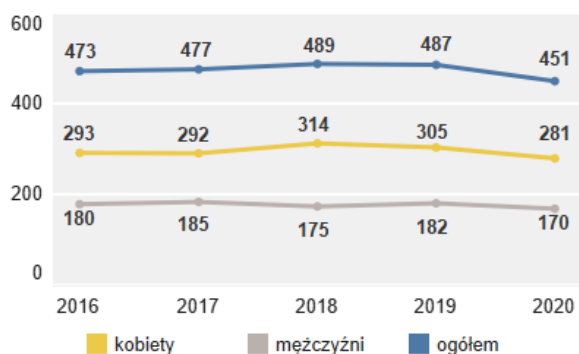
Pracujący na 1000 ludności¹

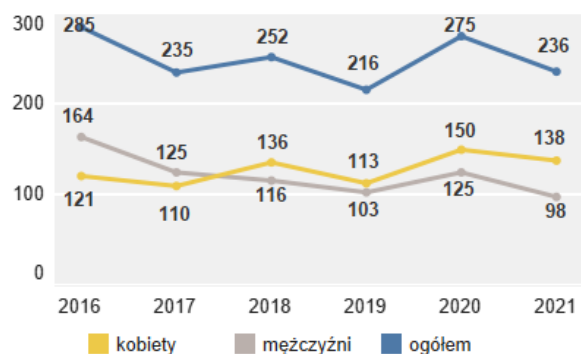
Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym¹

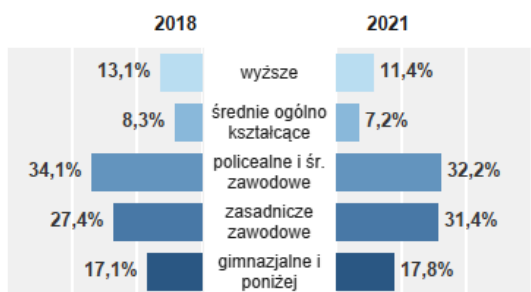
Liczba osób pracujących¹

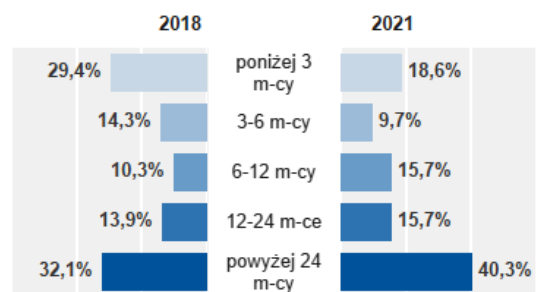
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych²

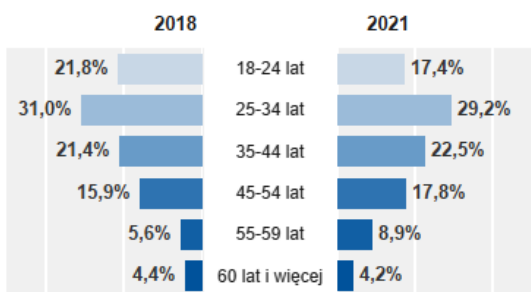
Bezrobotni wg wykształcenia²

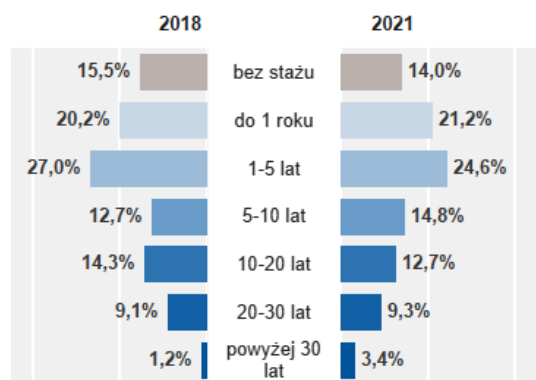
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy²

Bezrobotni wg wieku²

Bezrobotni wg stażu pracy²

źródło danych:

¹ GUS BDL (2016-2020)

² Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie

Gmina oczami mieszkańców

W Strategii Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. oprócz diagnozy danych zastanych, uwzględniona została opinia mieszkańców. Służy to lepszemu poznaniu ich potrzeb oraz włączeniu lokalnej społeczności w rozwój gminy. Wyniki zebrane podczas ankietyzacji stanowią jeden z elementów, na podstawie których sformułowana została część planistyczna strategii. W badaniu ankietowym respondenci poproszeni zostali o wskazanie jej mocnych i słabych stron, a także o zaproponowanie działań, które przyczynić się mogą do poprawy jakości życia oraz dalszego rozwoju gminy.

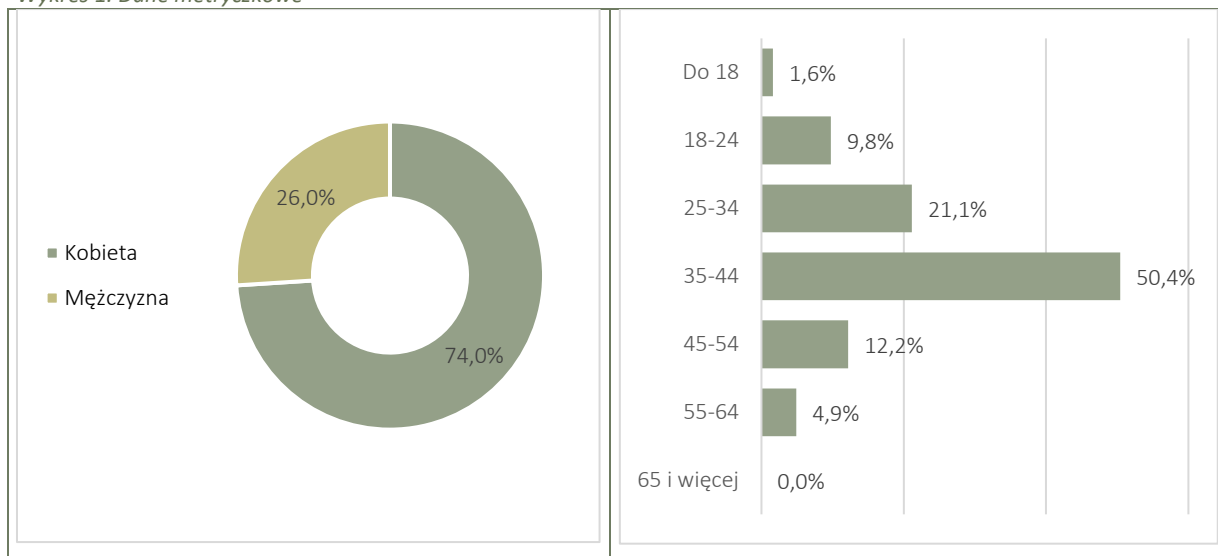
Badanie przeprowadzone zostało w formie papierowej oraz elektronicznej:

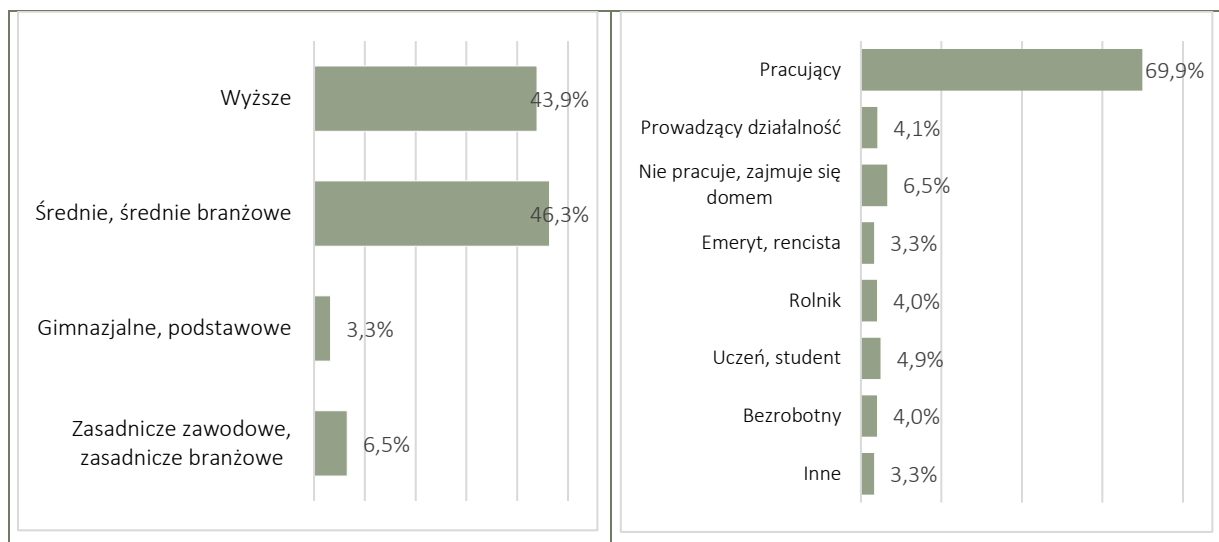
(<https://hyzne.pl/aktualnosci/gmina-hyzne/ankieta-06-22/>). Podczas ankietyzacji udało się dotrzeć do 123 mieszkańców gminy Hyżne.

Dane metryczkowe:

- Blisko 3/4 respondentów stanowiły kobiety.
- W grupie badanych ponad 50% stanowiły osoby w wieku 35-44 lata. Odsetek seniorów ukształtował się na poziomie 4,9%, aczkolwiek w badaniu nie uczestniczył nikt powyżej 65. roku życia. Może to mieć istotny wpływ na ocenę oferty kierowanej dla osób starszych. Odsetek osób niepełnoletnich wyniósł 1,6%.
- Około 46% ankietowanych deklarowało wykształcenie średnie i średnie-branżowe, natomiast 43,9% - wykształcenie wyższe.
- Niespełna 70% respondentów to osoby czynne zawodowo. Kolejną grupę pod względem liczebności stanowiły osoby niepracujące i zajmujące się domem.

Wykres 1. Dane metryczkowe

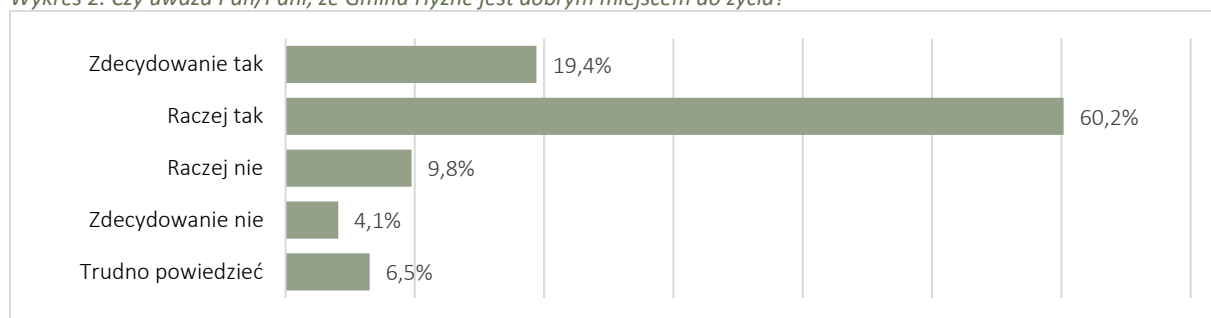

Źródło: badanie własne, n=123

1. Czy uważa Pani/Pan, że Gmina Hyżne jest dobrym miejscem do życia?

W pierwszej kolejności respondenci poproszeni zostali o ocenę gminy Hyżne pod względem jakości życia na jej terenie. Blisko 80% badanych pozytywnie odniosło się do pytania. Około 60% osób udzieliło odpowiedzi „raczej tak”, a 19,4% mieszkańców zaznaczyło „zdecydowanie tak”. Blisko 14% ankietowanych negatywnie oceniło gminę Hyżne. Uzyskane wyniki wskazują na zadowolenie mieszkańców i zaspokojenie większości ich podstawowych potrzeb.

Wykres 2. Czy uważa Pan/Pani, że Gmina Hyżne jest dobrym miejscem do życia?

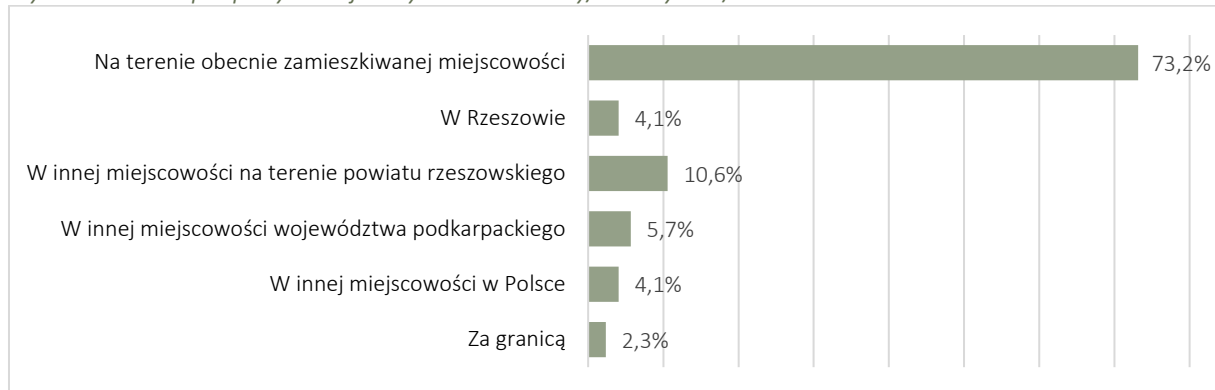

Źródło: badanie własne, n=123

2. Gdzie w perspektywie najbliższych 5 lat chciałaby/chciałby Pani/Pan mieszkać?

W badaniu skupiono się na poznaniu planów i preferencji migracyjnych mieszkańców gminy Hyżne. Blisko 3/4 ankietowanych planuje pozostać na terenie gminy. Odsetek ten pokrywa się z pozytywnymi odpowiedziami na poprzednie pytanie. Wśród potencjalnych kierunków migracyjnych mieszkańcy najczęściej wskazywali inną miejscowość na terenie powiatu rzeszowskiego (10,6%). Do Rzeszowa chciałoby się przeprowadzić jedynie 4,1% respondentów, co jest stosunkowo niskim wynikiem, biorąc pod uwagę funkcje wyższego rzędu pełnione przez miasto wojewódzkie. Do innej miejscowości na terenie województwa podkarpackiego planuje przeprowadzić się 5,7% badanych, a za granicę - 2,3% .

Wykres 3. Gdzie w perspektywie najbliższych 5 lat chciałaby/chciałby Pani/Pan mieszkać?

Źródło: badanie własne, n=123

3. Spośród wymienionych elementów infrastruktury oraz oferty dostępnej na terenie Gminy Hyżne, proszę określić jak ocenia Pan(i) ich aktualny stan/dostępność. Proszę odnieść się do każdej z kategorii.

W ramach ankietyzacji poproszono respondentów o dokonanie oceny aktualnego stanu i dostępności wskazanych elementów infrastruktury gminy. Najbardziej pozytywnie badani odnieśli się do dostępności szkół (90,2%), jakości usług odbioru odpadów komunalnych (84,6%) oraz wysokiego poczucia bezpieczeństwa panującego w gminie (83,7%). Korzystnie oceniona została również jakość powietrza (83,7%) i czystość na terenie gminy (81,3%). Wymienione aspekty kreują obraz gminy Hyżne jako miejsca spokojnego, atrakcyjnego środowiskowo i dobrego do życia.

Niekorzystnie oceniona została liczba ścieżek rowerowych (82,9% odpowiedzi negatywnych), dostępność usług medycznych (74,8%) oraz dostępność transportu publicznego (73,2%). Ponadto, mieszkańcy nieprzychylnie odnieśli się do dostępności miejsc spędzania wolnego czasu (71,5%) oraz dostępności żłobków i klubów dziecięcych (56,1%). Struktura przedstawionych odpowiedzi wskazuje na wyzwania w najbliższej perspektywie związane z niedostateczną dostępnością do usług (m.in. medycznych i placówek opiekuńczo-wychowawczych), koniecznością wzmocnienia integracji przestrzennej, poprawy dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój transportu, a także niedostatecznie rozbudowaną ofertą sportowo-rekreacyjną.

Trudności w ocenie respondentom sprawiły elementy takie jak możliwość wynajmu lub zakupu mieszkania (33,3% odpowiedzi „trudno powiedzieć”), możliwość uzyskania wsparcia od instytucji publicznych (31,7%) oraz jakość oferty i programów kierowanych do seniorów (26,8%). Wynika to zapewne z niskiej świadomości tych zagadnień wśród badanych (niski udział osób w wieku poprodukcyjnym w badaniu), braku zainteresowania i zapotrzebowania na tego typu usługi.

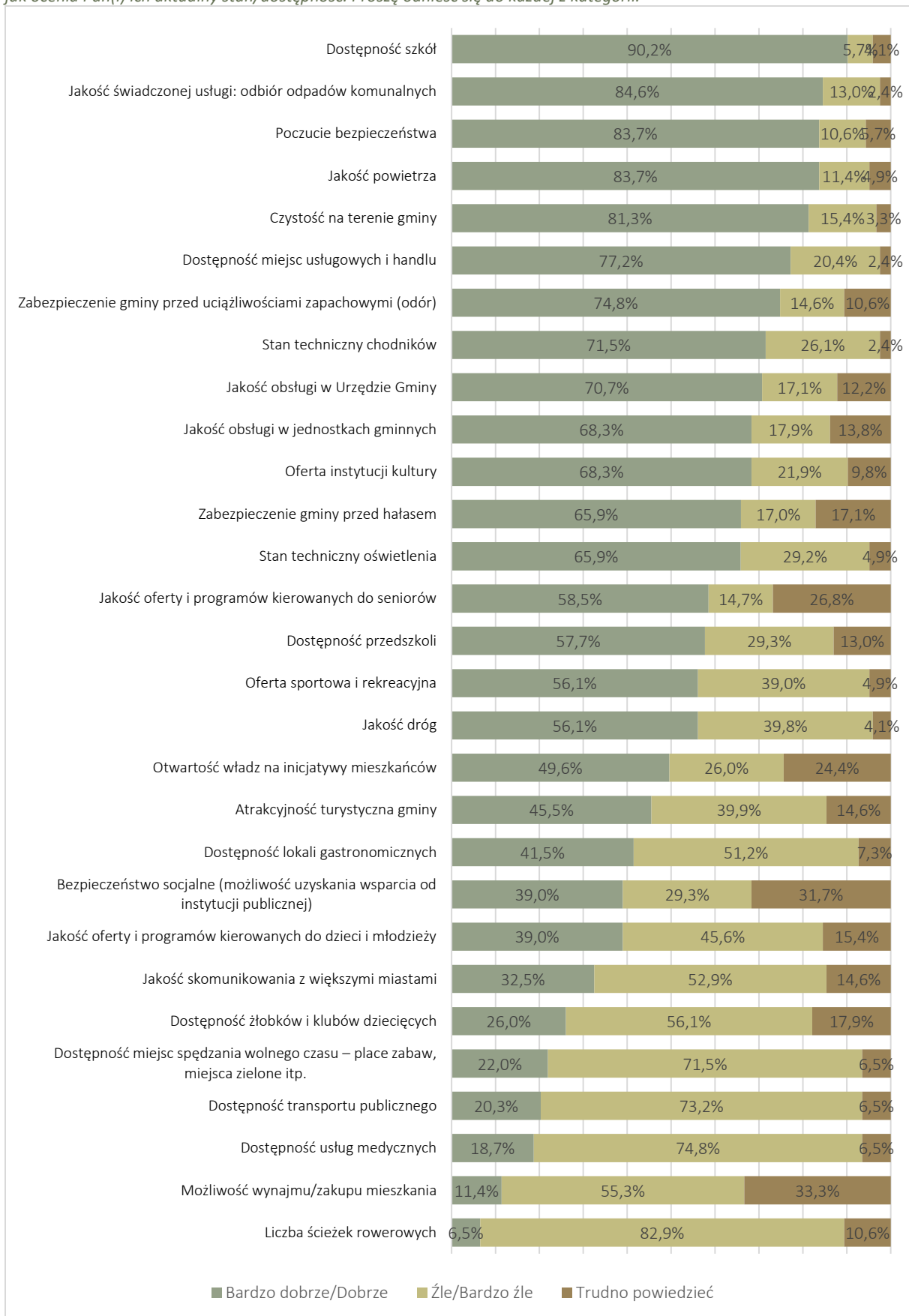
Najkorzystniej oceniane elementy życia w gminie Hyżne

Najgorzej oceniane aspekty życia w gminie Hyżne

90,2%	Dostępność szkół	82,9%	Liczba ścieżek rowerowych
84,6%	Odbiór odpadów komunalnych	74,8%	Dostępność usług medycznych
83,7%	Poczucie bezpieczeństwa	73,2%	Dostępność transportu publicznego
83,7%	Jakość powietrza	71,5%	Dostępność miejsc spędzania wolnego czasu – place zabaw, miejsca zielone itp.
81,3%	Czystość na terenie gminy	56,1%	Dostępność żłobków i klubów dziecięcych

Wykres 4. Spośród wymienionych elementów infrastruktury oraz oferty dostępnej na terenie Gminy Hyżne, proszę określić jak ocenia Pan(i) ich aktualny stan/dostępność. Proszę odnieść się do każdej z kategorii.

Źródło: badanie własne, n=123

4. Co Pana/Pani zdaniem jest największą zaletą, mocną stroną, atutem Gminy Hyżne?

Mieszkańcy zapytani o atuty gminy Hyżne najczęściej wskazywali na atrakcyjne tereny pod kątem przyrodniczym i krajobrazowym (25,7%). Wiąże się to z bardzo wysokim odsetkiem obszarów prawnie chronionych w gminie, na poziomie 95%. Ponad 20% badanych jako mocną stroną podawało położenie, głównie pod kątem bliskości do Rzeszowa i wpisania się w Rzeszowski Obszar Funkcjonalny. Jako zaletę gminy niespełna 9% uznawało ofertę szkolną i przedszkolną, poczucie bezpieczeństwa i spokój panujący w gminie (6,7%). Oferta wydarzeń kulturalnych i spędzania wolnego czasu doceniona została przez 6,7% respondentów. Uzyskane odpowiedzi świadczą o odpowiednim wykorzystaniu potencjału gminy, co może stanowić element budujący jej atrakcyjność osiedleńczą.

Wykres 5. Co Pana/Pani zdaniem jest największą zaletą, mocną stroną, atutem Gminy Hyżne?

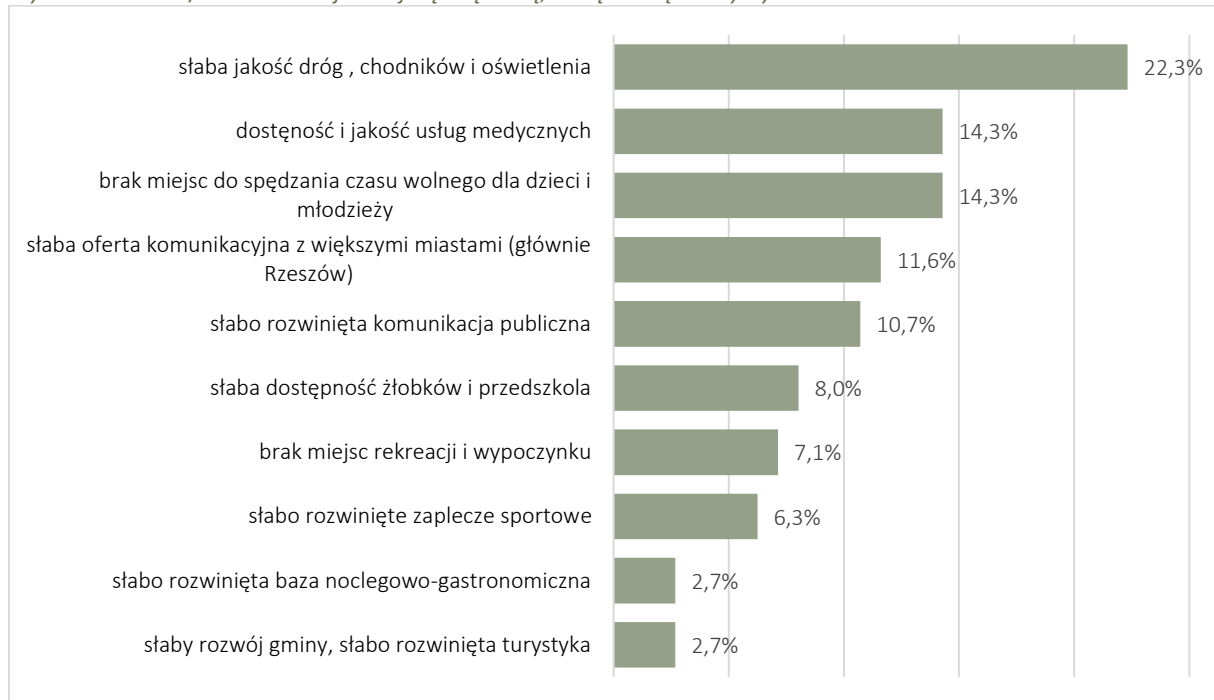
Źródło: badanie własne, n=105

5. Co Pana/Pani zdaniem jest największą wadą, słabą stroną Gminy Hyżne?

Następnie mieszkańcy dzielili się swoimi opiniami na temat słabych stron gminy Hyżne. Najwięcej osób podniosło temat słabej jakości infrastruktury drogowej, chodników i oświetlenia (23,3%). Mieszkańcy zwracali uwagę na niesatysfakcjonującą jakość i niską dostępność usług medycznych (14,3%) oraz ograniczoną ofertę spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży (14,3%). Podnosili również temat niedostatecznej liczby połączeń transportu publicznego (10,7%), w szczególności komunikacji z Rzeszowem (11,6%). Mieszkańcy nie są zadowoleni z dostępności do żłobków i przedszkoli (8,0%) oraz miejsc rekreacji i wypoczynku (7,1%). Z odpowiedzi respondentów można wywnioskować, że poprawy wymaga przede wszystkim sytuacja związana z dostępnością transportową oraz jakością infrastruktury drogowej i towarzyszącej. Szczególny nacisk powinien zostać położony na zwiększenie dostępności do ośrodka wojewódzkiego – Rzeszowa, będącego

miejszem pracy dla wielu mieszkańców. W następnej kolejności podniesiona powinna zostać dostępność do usług medycznych, co jest w pełni uzasadnione z uwagi na starzenie się lokalnej społeczności. Ponadto w celu poprawy jakości życia powinna zostać stworzona przestrzeń do wypoczynku i rekreacji.

Wykres 6. Co Pana/Pani zdaniem jest największą wadą, słabą stroną Gminy Hyżne?

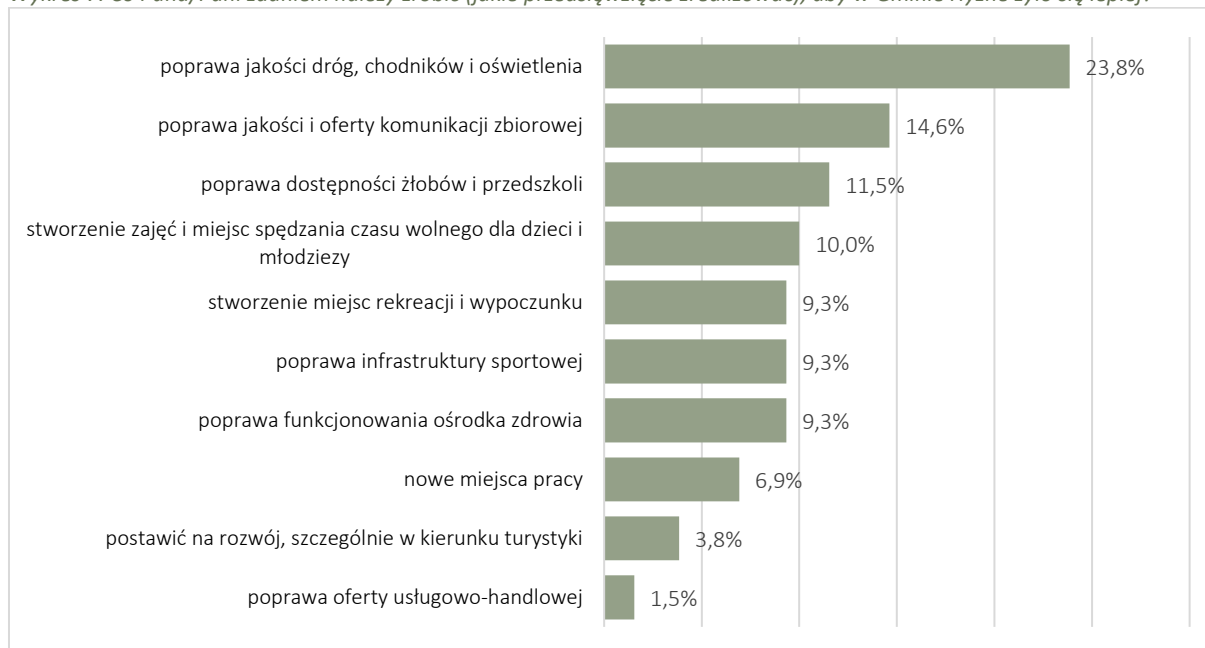

Źródło: badanie własne, n=112

6. Co Pana/Pani zdaniem należy zrobić (jakie przedsięwzięcie zrealizować), aby w Gminie Hyżne żyło się lepiej?

Kolejne pytanie stanowi podstawę do formułowania kierunków działań w strategii. W tym przypadku lokalna społeczność wskazywała na przedsięwzięcia, które ich zdaniem są w stanie poprawić jakość życia na terenie gminy. Najwięcej osób deklarowało potrzebę poprawy stanu dróg, chodników i oświetlenia (23,8%). Mieszkańcy zwracali uwagę na konieczność rozszerzenia oferty transportu publicznego (14,6%), poprawę dostępności do żłobków i przedszkoli (11,5%), a także stworzenia miejsc do spędzania wolnego czasu i rekreacji (10,0%). Wymienione przedsięwzięcia obrazują potrzeby oraz priorytetowe działania, których realizacja znacząco poprawiłaby jakość życia lokalnej społeczności i przyczyniła się do dalszego rozwoju gminy Hyżne.

Wykres 7. Co Pana/Pani zdaniem należy zrobić (jakie przedsięwzięcie zrealizować), aby w Gminie Hyżne żyło się lepiej?

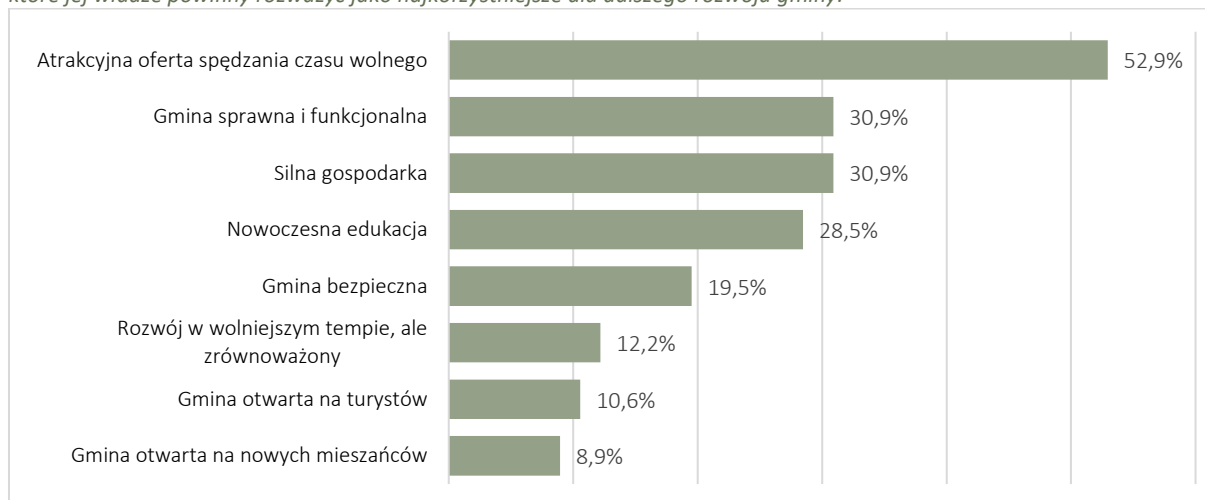

Źródło: badanie własne, n=123

7. Z zaproponowanych poniżej możliwych kierunków rozwoju Gminy Hyżne proszę wybrać maksymalnie 2 kierunki, które jej władze powinny rozważyć jako najkorzystniejsze dla dalszego rozwoju gminy:

Następnie zapytano respondentów który z wymienionych kierunków rozwoju gminy należy uznać za kluczowy. Analogicznie do poprzednich pytań, dla ponad połowy mieszkańców budowanie oferty spędzania wolnego czasu stanowiło priorytetowe działanie. Blisko 1/3 badanych zaznaczyła odpowiedzi „gmina sprawna i funkcjonalna” oraz „silna gospodarka”. Najmniej osób potencjał widzi w otwarciu się na nowych mieszkańców (8,9%) lub turystów (10,6%). Odpowiedzi potwierdzają tezę o potrzebach mieszkańców skierowanych na ofertę rekreacyjno-wypoczynkową.

Wykres 8. Z zaproponowanych poniżej możliwych kierunków rozwoju Gminy Hyżne proszę wybrać maksymalnie 2 kierunki, które jej władze powinny rozważyć jako najkorzystniejsze dla dalszego rozwoju gminy:

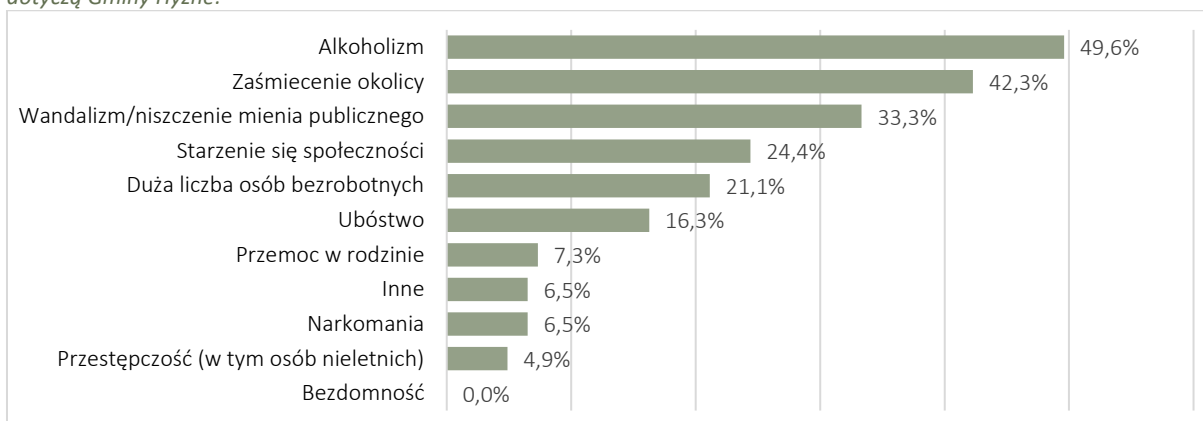

Źródło: badanie własne, n=123

8. Z poniższego katalogu problemów społecznych, proszę wskazać te, które Pani/Pana zdaniem w istotny sposób dotyczą Gminy Hyżne:

Poproszono mieszkańców o wskazanie problemów społecznych, które w ich opinii dotyczą gminy. Najdotkliwszym spośród nich okazał się alkoholizm obserwowany przez blisko połowę respondentów. Około 42% badanych uważa, że okolica jest zaśmiecana, co jest istotnym problemem z uwagi na wysoką atrakcyjność środowiskową i potencjał turystyczny gminy. Około 1/3 osób zetknęła się z wandalizmem lub niszczeniem mienia publicznego. Warto zaznaczyć, iż nikt nie uznał za problem bezdomności. Elementy te należy uwzględnić, formułując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Wykres 9. Z poniższego katalogu problemów społecznych, proszę wskazać te, które Pani/Pana zdaniem w istotny sposób dotyczą Gminy Hyżne:

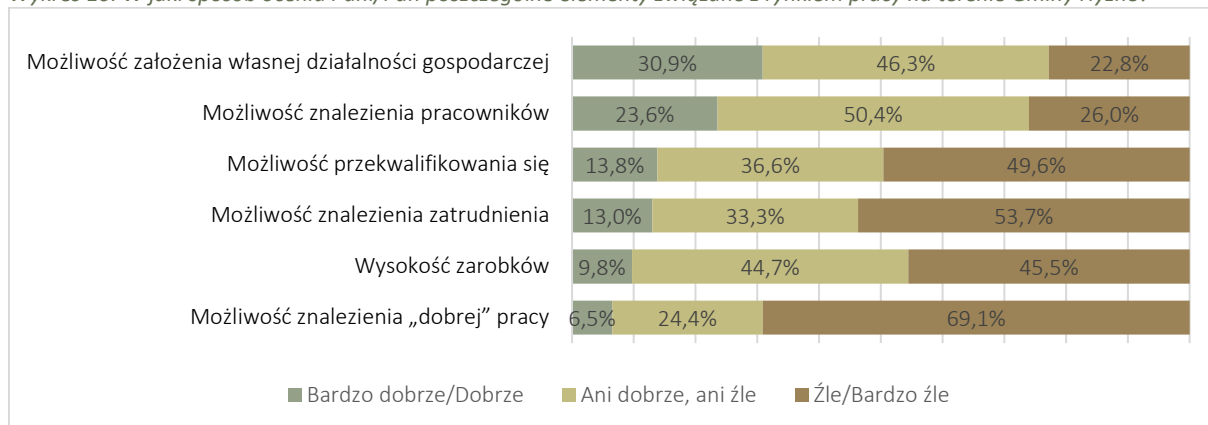

Źródło: badanie własne, n=123

9. W jaki sposób ocenia Pani/Pan poszczególne elementy związane z rynkiem pracy na terenie Gminy Hyżne?

Mieszkańcy poproszeni o ocenę rynku pracy na terenie gminy najkorzystniej odnieśli się do możliwości założenia własnej działalności gospodarczej (30,9%). Warto jednak zauważyć, iż w przypadku znaczącej większości elementów przeważa odpowiedź „Ani dobrze, ani źle”. Mieszkańcy krytycznie odnieśli się do możliwości znalezienia „dobrej” pracy, czyli takiej, która odpowiadałoby ich ambicjom i oczekiwaniom (69,1% odpowiedzi negatywnych). Świadczy to o pewnej stagnacji rynku pracy na terenie gminy oraz skutkuje tym, iż większość mieszkańców gminy pracuje poza jej granicami. Działania samorządu powinny zostać nakierowane na stymulowanie lokalnej przedsiębiorczości i stwarzaniu warunków do jej rozwoju.

Wykres 10. W jaki sposób ocenia Pani/Pan poszczególne elementy związane z rynkiem pracy na terenie Gminy Hyżne?

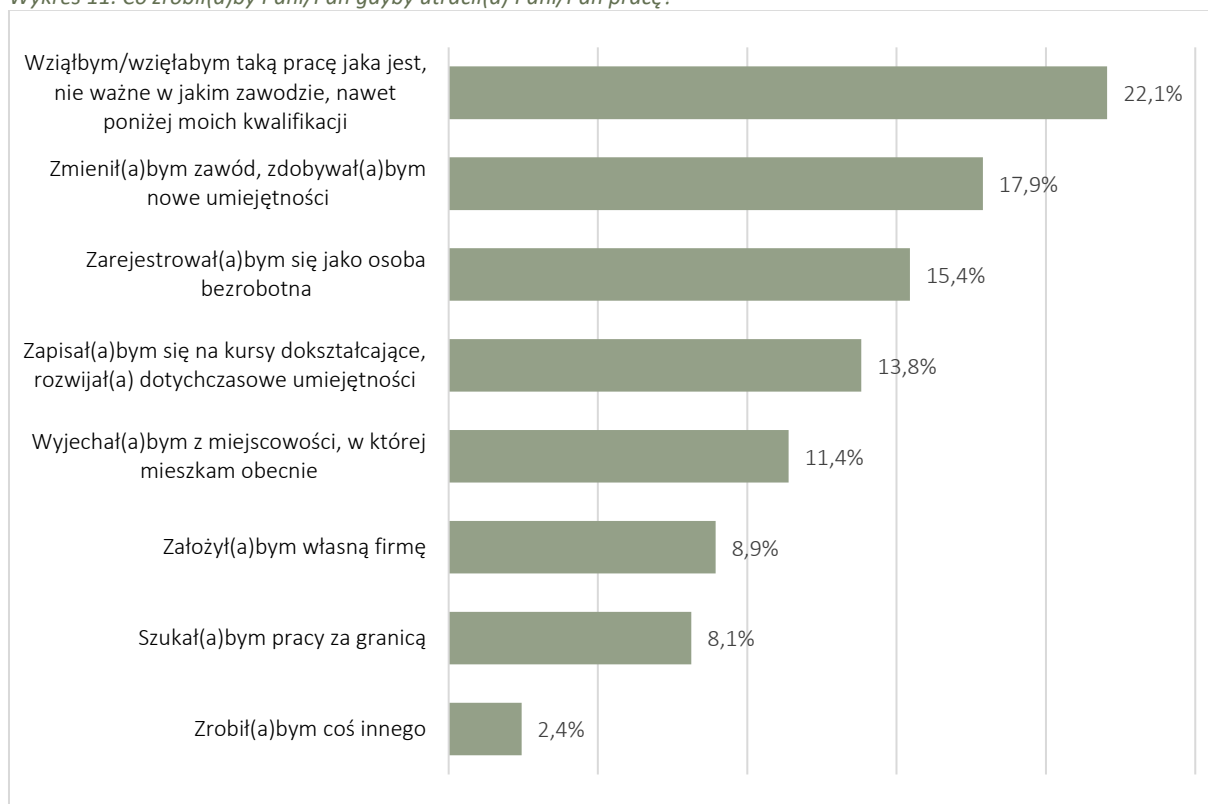

Źródło: badanie własne, n=123

10. Co zrobił(a)by Pani/Pan gdyby utracił(a) Pani/Pan pracę?

W ostatnim pytaniu poproszono ankietowanych o określenie swojej postawy w sytuacji utraty pracy. Ponad 22% badanych zadeklarowało podjęcie jakiegokolwiek pracy, a blisko 18% osób przebrnąłoby się. Migrację poza granice kraju planowało 8,1% badanych. Ujmując rzecz bardziej ogólnie, 84,6% mieszkańców wykazałoby się postawą aktywną, a jedynie 15,4% zarejestrowałoby się jako bezrobotny. Wskazuje to na wysoki poziom przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców.

Wykres 11. Co zrobił(a)by Pani/Pan gdyby utracił(a) Pani/Pan pracę?

Źródło: badanie własne, n=123

Załącznik nr 2 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. 3. 5) ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki zawartego w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583, 1005, 1079) o samorządzie gminnym.

Polityka przestrzenna w systemie polityk publicznych

Polityka przestrzenna należy do sfery tzw. polityk publicznych, które rozumiane są, jako sfera świadomych i zorganizowanych działań struktur państwa i społeczeństwa wokół problemów publicznych. Posługujemy się tu rozumieniem „polityk”, dotyczącym nie samego sprawowania władzy, ale działań w oparciu o przyjęte reguły. O ile polityka w ogólnym znaczeniu zajmuje się przede wszystkim sferą idei, zdobywania władzy i instrumentów jej egzekucji, to polityka publiczna, jako sfera praktyczna – przede wszystkim zagadnieniami związanymi z urzeczywistnianiem idei, i bliska jest zarządzaniu publicznemu.

Polityka przestrzenna spełnia wszystkie kryteria polityk publicznych. Jest to bowiem planowa działalność, polegająca na wykorzystywaniu znajomości dostępnych zasobów oraz praw rządzących kształtowaniem i użytkowaniem przestrzeni w celu najbardziej racjonalnego jej zagospodarowania. W ramach polityki przestrzennej władze publiczne ustalają cele i środki kształtowania zagospodarowania przestrzennego w określonych, zmiennych w czasie warunkach zewnętrznych – społecznych, ekonomicznych, technicznych, a także politycznych. Polityka przestrzenna zajmuje się określeniem celów, wraz ze sposobami ich osiągnięcia, w zakresie użytkowania i przekształcania środowiska życia człowieka, a więc wykorzystywanego przez niego zajmowanego terytorium. Musi ona wpływać na działania podejmowane przez liczne podmioty, czynnie zmieniające kształt tego środowiska.

Obowiązek prowadzenia polityki przestrzennej zawarty jest w polskim prawie, wyznaczającym zakres formalnych kompetencji w tej sferze poszczególnych poziomów władzy.

Instrumentacja polityki przestrzennej

Wdrażanie polityk publicznych można ułożyć w tzw. drabinę interwencji: na najniższym szczeblu władze powstrzymują się od działania, a na najwyższym narzucają swoje rozwiązania, czyli eliminują wybór obywatelowi, tworząc szczególne zakazy i ograniczenia. Władze mogą działać także na rzecz zwiększania skali wyboru, które ma przed sobą obywatel. Zakres instrumentów oddziaływania jest dość szeroki: najbardziej skuteczne mogą być bezpośrednie inwestycje publiczne, realizujące potrzeby społeczne, ale też istotnie wpływające na zachowania inwestycyjne. Istnieje też sfera prawno-regulacyjna, ale jej skuteczność jest w Polsce przeceniana. Lepiej jest udoskonalać sposoby zarządzania przestrzenią, głównie poprzez zwiększanie wiedzy i poprawę dostępu do informacji o problemach specyficznych obszarów, w których żyją obywatele i funkcjonuje gospodarka. Wszystko to winno sprzyjać większej dynamice wzrostu, co jest obecnie podstawowym kryterium oceny polityk publicznych.

Większa świadomość i zaangażowanie władz w politykę przestrzenną mogą sprzyjać jej skuteczności, ale należy także liczyć w tym względzie na wzrost świadomości obywatelskiej. Zwiększanie wiedzy obywateli może spowodować wzrost poczucia identyfikacji z miejscem zamieszkania oraz świadomości własnej siły sprawczej w procesie rozwoju – to wymarzona sytuacja dla wzrostu

zaangażowania obywatelskiego i kapitałowego. Zwiększanie partycypacji obywatelskiej i zaangażowania lokalnego biznesu może stanowić skuteczną przeciwwagę dla ograniczoności instrumentów sprawowania władzy.

Rekomendacje dla polityki przestrzennej

Głównym zadaniem polityki przestrzennej jest określenie sposobu organizacji struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu sprzyjającej realizacji ustalonych celów rozwojowych, z uwzględnieniem uwarunkowań, szans i zagrożeń wynikających ze zróżnicowanych cech przestrzeni oraz potrzeb zapewnienia uporządkowanego rozwoju przestrzennego i ładu w zagospodarowaniu. Aby proces ten był efektywny musi wynikać lub odpowiadać obecnym i przyszłym potrzebom lub realizować wypracowane kompleksowe wizje rozwoju, a więc określone w Strategia Rozwoju Gminy Hyżne do 2030 r. Misję rozwoju gminy Hyżne:

Systematycznie podnosimy standard życia w gminie Hyżne, zaspokajając podstawowe potrzeby mieszkańców, a także rozbudowując ofertę sportowo-rekreacyjną w oparciu o posiadane zasoby przyrodnicze. Posiadamy atrakcyjne przyrodniczo i wypoczynkowo tereny, dzięki którym rozwijamy sektor turystyczny, a w szczególności agroturystyczny

oraz Wizję gminy Hyżne w 2030 roku:

Zaspokajamy wszystkie podstawowe potrzeby mieszkańców. Zapewniamy im wiele miejsc do spędzania czasu wolnego i uprawiania sportu. Posiadamy również dobrze rozwiniętą infrastrukturę sieciową

Stanowimy wschodzący ośrodek turystyczny i wypoczynkowy na południe od Rzeszowa, wykorzystujemy zasoby przyrodnicze znajdujące się w obszarze gminy i budujemy swoją tożsamość w oparciu o złoża wód siarczkowych jako miejsce rekreacji i sportu. Posiadamy także rozwinięte zaplecze infrastruktury okołoturystycznej kreujące turystykę weekendową.

Budujemy funkcje podmiejskie oraz turystyczne, współpracując w ramach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz Związku Gmin Turystycznych Podgórze Dynowskiego.

W nawiązaniu do powyższych rekomendacji określa się wytyczne polityki przestrzennej w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej, mające na celu wskazanie zamierzeń, jakie należy realizować, aby osiągnąć ład przestrzenny i zrównoważony rozwój miasta. Kierunki zagospodarowania przestrzennego stanowiące podstawę prowadzenia polityki przestrzennej samorządu gminy zostały wskazane w zakresie następujących dziedzin:

1. Osadnictwo - poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej
 - 1.1. Poprawa spójności miasta i wzmocnienie jego roli jako ośrodka kreującego wysoką jakość życia mieszkańców,
 - 1.2. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz kształtowanie ładu przestrzennego,
 - 1.3. Kształtowanie zielonych pierścieni
 - 1.4. Wielofunkcyjny rozwój obszaru;
 - 1.5. Zapewnienie dostępności terenów pod rozwój funkcji mieszkaniowych wraz z towarzyszącymi im usługami;
 - 1.6. Zapewnienie dostępności terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą – przemysłowo-składowych,
 - 1.7. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz kształtowanie ładu przestrzennego,

- 1.8. Zachowanie ciągłości systemów przyrodniczych,
- 1.9. Przeciwdziałanie degradacji terenów otwartych, zwłaszcza cennych pod względem kulturowym, przyrodniczym i krajobrazowym
- 1.10. Stosowanie recyklingu przestrzeni: wykorzystywanie w pierwszej kolejności terenów opuszczonych lub zdegradowanych (*brownfield*) i niewchodzenie na niezagospodarowane tereny (*greenfield*)
- 1.11. Intensyfikacja zabudowy na terenach zainwestowanych wraz z ich regeneracją (odnową)
- 1.12. Przeciwdziałanie niekontrolowanej suburbanizacji i rozlewaniu zabudowy
2. Środowisko
 - 2.1. Kształtowanie struktur przestrzennych wzmacniających jakość środowiska przyrodniczego;
 - 2.2. Ochrona środowiska oraz racjonalne wykorzystanie jego zasobów
 - 2.2.1. Ochrona zasobów wodnych
 - 2.2.2. Zachowanie i zwiększenie skuteczności ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych
 - 2.2.3. Ochrona zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej
 - 2.3. Zapobieganie zagrożeniom i zanieczyszczeniom środowiska oraz minimalizowanie ich negatywnych skutków
 - 2.3.1. Ograniczenie negatywnych skutków zjawisk naturalnych
 - 2.3.2. Zapobieganie zagrożeniom i zanieczyszczeniom środowiska spowodowanym działalnością człowieka
 - 2.4. Ochrona dziedzictwa kulturowego
 - 2.4.1. Zachowanie i ochrona zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych
 - 2.4.2. Zachowanie i ochrona walorów przestrzeni, w tym walorów krajobrazu kulturowego
 - 2.4.3. Zachowanie i ochrona współczesnego materialnego dziedzictwa kulturowego
 - 2.4.4. Ochrona pozostałych zasobów i elementów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów niematerialnych
 - 2.5. wskazanie, poszanowanie i ochrona obszarów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz walorów krajobrazu kulturowego (objętych ochroną prawną i planowanych do ochrony);
 - 2.6. kształtowanie sieci ekologicznej (ciągłość obszarów przyrodniczych, przewietrzanie, dostępność terenów dla celów rekreacyjnych i komunikacji pieszej);
 - 2.7. ochrona i zapewnienie drożności korytarzy ekologicznych, po ustaleniu ich przebiegu;
 - 2.8. ochrona systemu obszarów otwartych (rolnych, leśnych, naturalnych);
 - 2.9. ochrona zasobów wodnych i leśnych;
 - 2.10. wzmacnianie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i zagrożenie utraty bezpieczeństwa energetycznego;
 - 2.11. wspieranie inwestycji ograniczających emisję komunikacyjną, w tym dotyczących niskoemisyjnego taboru oraz infrastruktury transportu publicznego.
 - 2.12. zapobieganie zagrożeniom i zanieczyszczeniom środowiska spowodowanym działalnością człowieka, poprawa jakości powietrza (m.in. wymiana indywidualnych źródeł ciepła, kompleksowa poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej);
 - 2.13. zachowanie i ochrona materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego;

- 2.14. tworzenie nowych szlaków kulturowych oraz tras turystycznych wykorzystujących elementy kulturowe;
 - 2.15. zachowanie i ochrona dóbr kultury współczesnej o znaczeniu regionalnym, a także innych obiektów i założeń spełniających ustawowe kryteria dóbr kultury współczesnej;
 - 2.16. wykorzystanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych oraz kulturowych, w tym atrakcyjnych krajobrazowo terenów leśnych i rolnych dla rozwoju funkcji turystycznej i wypoczynkowej;
 - 2.17. rozwój infrastruktury rekreacyjnej i sportowej z uwzględnieniem zróżnicowania ich dostępności przestrzennej.
3. Infrastruktura społeczno-gospodarcza:
 - 3.1. Wykorzystanie powiązań z sąsiadującym Rzeszowskim Obszarem Funkcjonalnym
 - 3.2. Podniesienie poziomu życia mieszkańców
 - 3.2.1. Rozwój szkolnictwa wyższego
 - 3.2.2. Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i opieki społecznej
 - 3.2.3. Wzmocnienie i rozwój potencjału kulturowego
 - 3.2.4. Kształtowanie i rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej
 - 3.3. Kształtowanie warunków rozwoju gospodarczego
 - 3.3.1. Zwiększenie potencjału gospodarczego i podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej
 - 3.3.2. Rozwój gospodarki rolnej i leśnej przy racjonalnym wykorzystywaniu zasobów środowiska naturalnego
 - 3.3.3. Zrównoważony rozwój turystyki
 - 3.4. Rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;
 - 3.5. realizacja inwestycji związanych z rozwojem usług adresowanych do osób starszych, umożliwiających tym osobom aktywny udział w życiu społecznym;
 - 3.6. poprawa dostępności do usług wyższego rzędu;
 - 3.7. rozwój infrastruktury opieki społecznej, w tym placówek stacjonarnej pomocy społecznej
 - 3.8. rozwój i dostosowanie infrastruktury ochrony zdrowia do zachodzących zmian demograficznych (starzenie się społeczeństwa) i epidemiologicznych;
 - 3.9. wzmocnienie i rozwój potencjału kulturowego;
 - 3.10. kształtowanie i rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej;
 - 3.11. rozwój gospodarki rolnej i leśnej przy racjonalnym wykorzystywaniu zasobów środowiska naturalnego;
 - 3.12. zrównoważony rozwój turystyki, zwłaszcza turystyki weekendowej;
 - 3.13. rozwój gospodarczy - rozbudowa terenów inwestycyjnych w celu uzyskania wzrostu ilości miejsc pracy;
 - 3.14. wsparcie rozwoju przedsiębiorczości;
 - 3.15. rozwój rolnictwa ekologicznego i specjalistycznego;
 - 3.16. rozwój gospodarki rolnej, leśnej oraz działalności pozarolniczej;
 4. Komunikacja:
 - 4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, organizacja wydajnej sieci transportowej;
 - 4.2. Wydajniejsza organizacja transportu publicznego;
 - 4.3. Poprawa jakości dróg publicznych;
 - 4.4. Rozwój spójnego systemu kolejowego
 - 4.5. budowa ścieżek rowerowych - stworzenie rozwiązań systemowych przez rozwój infrastruktury, powiązanie gminnych tras i ścieżek rowerowych;
 - 4.6. rozwój infrastruktury dla ruchu pieszego.
-

5. Infrastruktura techniczna

- 5.1. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego
 - 5.1.1. Rozwój sieci elektroenergetycznych
 - 5.1.2. Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE);
- 5.2. Racjonalny rozwój gospodarki wodnej i ściekowej
 - 5.2.1. Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód
 - 5.2.2. Zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego
 - 5.2.3. Rozwój gospodarki ściekowej
- 5.3. Rozwój systemu gospodarki odpadami
 - 5.3.1. Racjonalne gospodarowanie odpadami komunalnymi
 - 5.3.2. Gospodarowanie pozostałymi grupami odpadów
- 5.4. Rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej
 - 5.4.1. Rozbudowa sieci telekomunikacyjnych oraz zwiększenie dostępu do Internetu terenów trudno dostępnych i o małej gęstości zaludnienia

Spis tabel i wykresów

<i>Tabela 1. Cele strategiczne i priorytety Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030.....</i>	<i>9</i>
<i>Tabela 2. Obszary Funkcjonalne, w które wpisuje się gmina Hyżne</i>	<i>10</i>
<i>Tabela 3. Charakterystyka JCWP zlokalizowanych na terenie gminy Hyżne.....</i>	<i>14</i>
<i>Tabela 4. OSI na poziomie regionalnym, w które wpisuje się gmina Hyżne</i>	<i>19</i>
<i>Wykres 1. Dane metryczkowe</i>	<i>74</i>
<i>Wykres 2. Czy uważa Pan/Pani, że Gmina Hyżne jest dobrym miejscem do życia?.....</i>	<i>75</i>
<i>Wykres 3. Gdzie w perspektywie najbliższych 5 lat chciałaby/chciałby Pani/Pan mieszkać?</i>	<i>76</i>
<i>Wykres 4. Spośród wymienionych elementów infrastruktury oraz oferty dostępnej na terenie Gminy Hyżne, proszę określić jak ocenia Pan(i) ich aktualny stan/dostępność. Proszę odnieść się do każdej z kategorii.</i>	<i>78</i>
<i>Wykres 5. Co Pana/Pani zdaniem jest największą zaletą, mocną stroną, atutem Gminy Hyżne?</i>	<i>79</i>
<i>Wykres 6. Co Pana/Pani zdaniem jest największą wadą, słabą stroną Gminy Hyżne?.....</i>	<i>80</i>
<i>Wykres 7. Co Pana/Pani zdaniem należy zrobić (jakie przedsięwzięcie zrealizować), aby w Gminie Hyżne żyło się lepiej?</i>	<i>81</i>
<i>Wykres 8. Z zaproponowanych poniżej możliwych kierunków rozwoju Gminy Hyżne proszę wybrać maksymalnie 2 kierunki, które jej władze powinny rozważyć jako najkorzystniejsze dla dalszego rozwoju gminy:</i>	<i>81</i>
<i>Wykres 9. Z poniższego katalogu problemów społecznych, proszę wskazać te, które Pani/Pana zdaniem w istotny sposób dotyczą Gminy Hyżne:</i>	<i>82</i>
<i>Wykres 10. W jaki sposób ocenia Pani/Pan poszczególne elementy związane z rynkiem pracy na terenie Gminy Hyżne?.....</i>	<i>83</i>
<i>Wykres 11. Co zrobił(a)by Pani/Pan gdyby utracił(a) Pani/Pan pracę?</i>	<i>83</i>